

Klasszikus és Jazz

750 Ft

GRAMOFON

VIII. évfolyam 3. szám

2003. ősz

Fesztiválkörkép
Európából

A lila esernyő
már a múlté

Fél évszázad legendás
jelmeztervei

Gadó Gábor
Ismeretlen királysága

Táncolnak a kazlak

Kocsis Zoltán:

zenekarépítés és közönségnevelés

ISSN 1416-1109

71416110003

Jegyek válthatók a Zeneakadémia jegypénztárában. Budapest VI. Liszt Ferenc tér 8. Tel: 342-0179

Strém Koncertek Jakobi Koncertek

Harmóniában a *matáv*val

A zongora

2003-2004

Zeneakadémia Nagyterem

2003. szeptember 15.

Vásáry Tamás

2003. szeptember 21.

Schiff András

2003. november 10.

Bogányi Gergely

2003. november 22.

Gregory Sokolov

2003. december 21.

Frankl Péter

2004. január 4.

Kocsis Zoltán

2004. január 26.

Emmanuel Ax

2004. február 1.

Várjon Dénes

2004. február 10.

Ránki Dezső

2004. március 1.

Jandó Jenő

BMC CD 087

David Yengibarjan - Frank London – Pandoukht

<i>David Yengibarjan</i>	<i>harmonika</i>
<i>Frank London</i>	<i>trombita</i>
<i>Barcza Horváth József</i>	<i>bőgő</i>
<i>Dés András</i>	<i>ütőhangszerek</i>
<i>Gadó Gábor</i>	<i>gitár (3, 4, 5, 6, 9)</i>

BMC CD 091

Winand Gábor – Agent Spirituel

<i>Winand Gábor</i>	<i>ének</i>
<i>Gadó Gábor</i>	<i>gitár</i>
<i>Bacsó Kristóf</i>	<i>alt- és szopránszaxofon</i>
<i>Barcza Horváth József</i>	<i>bőgő</i>
<i>Balázs Elemér</i>	<i>dob</i>
<i>Ács Ákos</i>	<i>klarinét (1, 2, 5, 6)</i>
<i>Fekete-Kovács Kornél</i>	<i>trombita (2, 5)</i>
<i>Schreck Ferenc</i>	<i>harsona (1, 2, 3, 5, 6)</i>
<i>Göz László</i>	<i>harsona (1, 2, 3, 5)</i>

BMC CD 094

Gadó Gábor Quartet – Unknown Kingdom

<i>Gadó Gábor</i>	<i>gitár</i>
<i>Matthieu Donarier</i>	<i>tenorszaxofon</i>
<i>Sébastien Boisseau</i>	<i>bőgő</i>
<i>Joe Quitzke</i>	<i>dob</i>

BMC CD 096

Chopin zongoradarabok

4 Mazurka, Op. 24
4 Mazurka, Op. 30
3 Mazurka, Op. 63
f-moll fantázia, Op. 49
b-moll szonáta, No. 2. „Gyászinduló”

Bogányi Gergely *zongora*

A BMC LEMEZEIT KERESSE AZ ALÁBBI ÜZLETEKBEIN: > **Agria Audio**, 3300 Eger, Arany János u. 1. > **Asylum Antikvárium**, 2890 Tata, Csapó u. 2-4. > **Bibliofilus Kft.**, Főtéri Könyvesbolt, 8300 Tapolca, Fő tér 10. > **BMC lemezbolt**, 1093 Bp. Lónyay u. 41. > **CD Bár**, 108 Bp. Krúdy Gyula u. 6 > **CD Bár - Buda**, 1027 Bp. Kacsa u. > **CD Box Kft.**, 7400 Kaposvár, Fő u. 8. > **CD Café**, 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5. > **Concerto Records**, 1074 Bp. Dob u. 33. > **Deák Könyvesház**, 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2. > **Fonó Budai Zeneház**, 1116 Bp. Sztregova u. 3. > **Fonó Records Palota Könyveskert**, 1053 Bp. Károlyi M. u. 16. (Károlyi Palota) > **Fotex Records** - 1. sz. bolt, 1052 Bp. Szervita tér 2. > **Fotex Records - MOM Park**, 1123 Bp. Alkotás u. 53. > **Hungaroton Records - Virgin Megastore (Duna Plaza)**, 1138 Bp. Váci út 178. > **Írók Boltja**, 1061 Bp. Andrassy út 45. > **KO 2002 Music Kft.**, 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3. > **KO 2002 Music Kft.**, 9700 Kőszeg, Városház u. 1. > **KO 2002 Music Kft.**, 8900 Zalaegerszeg, Kossuth u. 22. > **Kodály Zoltán Zeneműbolt**, 1053 Bp. Múzeum krt. 21. > **Korong Hang-Kép Sarok**, 7621 Pécs, Mátyás király u. 2. > **Lira és Lant Rt. Fókusz Könyvárúhá**, 7621 Pécs, Jókai u. 25. > **Lyra Könyvesbolt és Kereskedelmi Kft.**, 2600 Vác, Piac utca > **Ludwig Múzeum Könyvesbolt**, 1014 Bp. Budavári palota A ép. > **MCD Amadeus Zenebazalon**, 1051 Bp. Szende Pál u. 1. > **MCD Zeneárúhá**, 1066 Bp. Jókai u. 40. > **MCD Zenebazalon**, 1051 Bp. Vörösmarty tér. 1. > **Music Box**, 5000 Szolnok, Hild János tér 1. > **MUSIC DR.**, 8360 Keszthely, Kossuth L. u. 23. > **Muzeumi Könyvesbolt**, 2100 Gödöllő, Szabadság tér 5. > **Művész Mozi könyvesbolt**, 1066 Bp. Teréz krt. 30. > **Nyitott Műhely**, 1123 Bp. Ráth György u. 4. > **Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt**, 9022 Győr, Árpád u. 44. > **Roger's Music**, 4024 Debrecen, Batthyány u. 22. > **Rózsavölgyi Zeneműbolt**, 1052 Bp. Szervita tér 5. > **Új Színház**, 1061 Bp. Paulay Ede u. 35. > **Unicus Antikvárium**, 9400 Sopron, Szt. György u. 14. > **Úde Szinfolt**, 8000 Székesfehérvár, Koronázó tér 3. > **Vince Kiadó - Műcsarnok Könyvesbolt** > 1146 Bp. Dózsa György út 37. > **White-Fül Bt.** > 1024 Bp. Lövőház u. 29. > **Zeneakadémia** > 1061 Bp. Liszt Ferenc tér 8. > **Zenebona Internet CD bolt**, www.zenebona.hu

GRAMOFON DOSSZIE

Zenei fesztiválkörkép Európából: kultúra, turizmus, pénz 6

KALEIDOSZKÓP

Kadosa Pál öröksége 12
 Bécs négy arca – 3. rész
 A Musikverein 14
 A lila esernyő már a múlté
 (Budapesti Őszi Fesztivál) . . 16
 Berlioz, Bartók és
 George Benjamin 18
 Herreweghe és a bizánci
 kórusmuzsika 19
 Ingatag a Fonó Budai Zeneház
 jövője 20
 Vendégünk Frank London,
 Andrew Hill és Jacky
 Terrasson 21
 Zene és internet 22

TALENTUM

Rovat a zenei nevelésről és
 az ifjúsági zenekultúráról
 Érdi Tamás hangokból
 teremtett világa 23
 A csábítás trükkjei, avagy
 a 22-es csapdája 24

ZENÉS SZÍNHÁZ

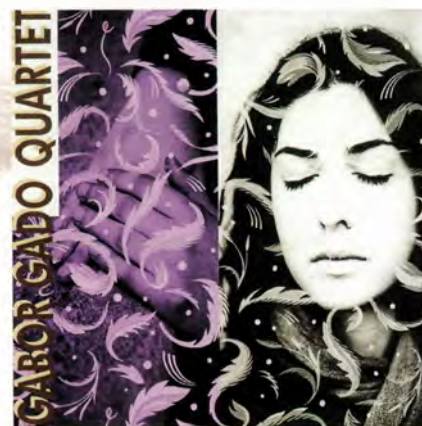
„A nagy generáció már nem tér
 vissza többé” (Beszélgetés Kovács
 János karmesterrel) 26
 Márk Tivadar: fél évszázad
 legendás jelmeztervei 28
 „Most eljött az a pillanat...”
 (Kiss B. Atilla a Bánk
 bánról) 30

16 Steve Reich lesz
 a Budapesti Őszi Fesztivál
 egyik díszvendége

28 Tannhäuser – 1955
 Márk Tivadar jelmeztervei

63 Gádó Gábor Ismeretlen
 királysága

Vérnász és Hunyadi László:
 magyar zenedrámák az Operaház
 őszi műsorán 33
 Sztárparádé a schwarzenbergi
 Schubertiadén 34

KLASSZIKUS

„Áruvédjeggyé vált
 a nevem” (Találkozás Kocsis
 Zoltánnal) 36
 Zenei könyvkiadás: elmaradt
 boom, reménykedő kiadók . . 38
 Kritika 41

JAZZ

Nyílt levél a Nemzeti Digitális
 Adattár ügyében, a magyar
 jazzörökség megőrzése
 érdekében 60
 Multikulti a (magyar)
 Jazz sátorban – Sziget
 Fesztivál 2003 61
 Kritika 62

VILÁGZENE, CROSSOVER

Kritika 72
 Táncolnak a kazlak – Új
 lemezének bemutatása
 előtt a Djabe együttes 76

GRAMOFON- HANG

Helyszíni közvetítés, stúdió-
 munka, zenei hangjáték
 (Gondolatok az operafelvételek
 esztétikai lehetőségeiről) . . 78

Zenei fesztiválkörkép Európából: kultúra, turizmus, pénz

Latin eredetű szó ez is: festum – ünnep, festivo – ünnepélyes.

A Pallas 1894-ben, két évvel a Millennium előtt megjelent nagylexikona a fesztivál szót még nem ismeri. Pedig aztán az ezredévi ünnepség is fesztivál volt a javából: egész éven át tartó ünnep szárazon és vízen, festett kulisszák és az alkalomra épített kulturális intézmények méltóság teljes falai között.

Mi számít fesztiválnak? Mi minősít fesztivállá egy kétnapos, kéthetes vagy kéthónapos eseménysorozatot? Egy másik, immár XX. századi lexikon szerint a fesztivál kiemelkedő színvonalú produkciók sorozata, a repertoár-előadásokon, a szezonban csak ritkán fölléptethető sztárok csapatával. Kötődhet fesztivál valamely híres művészhez, jelentős alkotóhoz, különleges épülethez, történelmi helyszínhez. A rosszmájúak szerint ma már egy kisközség határában lévő vakondtúrás is ürügy lehet efféle „vigalom” szervezéséhez. Harsányi László, a Nemzeti Kulturális Alapprogram (NKA) elnöke is úgy látja, hogy átestünk a ló túlsó oldalára, s mostanra az „ezer fesztivál országa” lettünk. Az ironikus megjegyzés jelzi az NKA elnökének fő gondját: a támogatásért folyamodók száma és igénye sokszorosa az ésszerűen odaítélhető összegnek. A valódi nagyságrend Európában inkább a százas, semmint az ezres fesztiválszám.

A Festspielhaus nagyterme Salzburgban. Az ünnepi játékok még mindig az egyik legsikeresebb európai fesztivál – művészi és gazdasági szempontból egyaránt

Civil kezdeményezések

1974-ben alapították a vorarlbergi Schubertiadét. Hermann Prey és Dietrich Fischer-Dieskau lobbizott azért, hogy a kulináris és turisztikai élvezetek mellé művészeti élményt is kínáljanak helybelinek és átutazónak a festői környezetben. 1980-ban alakult a működtető gazdasági társaság, Gerd Nachbauer vezeti a kezdetek óta. Állami, tartományi támogatást nem élveznek, a világsztárokat a jegybevételből és vendéglóktól, panzióktól, jelentősebb szponzoroktól kapott pénzből fizetik. A Schubertiadé szervezetsége páratlanul magas – állítják a fesztivál korábbi magyar résztvevői, így Szabadi Vilmos vagy Selmeczi György.

A civil szerveződés érvényesül a Bécs-közi Klosterneuburgban is, ahol fiatal, friss szellemű művészek szerveznek nyaranta operafesztivált. Mindig csak egy darabot játszanak az apátság udvarán; idén A varázsfuvola került színre, eredeti felfogásban. Korábban játszották már a Szöktetést és a Figaro házasságát, de Rossini Hamupipőkéjét is.

A szomszédos Ausztriában ugyanakkor egy-egy tartományban találunk annyi eseményt, mint nálunk országsszerte. Persze az jóléti társadalom, vethetik ellen, ahol minden siránkozás és recesszió ellenére az emberek meg tudják és főként meg akarják fizetni egy-egy belépő reális értékét. Ausztria nemcsak azért „bezzeg”, mert az ország paraméterei hasonlóak, kulturális hagyománya és ízlése közös gyökerű, hanem azért is, mert közel van, s így jobban ismerhető. A Bűhne című színházi folyóirat nyári száma remek tájékoztatást adó fesztivál-meléklettel lepte meg az olvasót. Az anyag is fesztivál- és főként zeneköz-pontú, hiszen a nyár az utazások évadja, s a nemzetközi publikumot két internacionális nyelven lehet elszórakoztatni: a zene és a tánc nyelvén. Sztárénekes mosolyog a címlapról is: az Amerikában született, de ízig-veéig európai intellektussá vált Thomas Hampson, aki ma Ausztria első számú sztárja, a Wiener Festwochen és a Salzburgi Ünnepi Játékok csillaga a Don Giovanni címszerepében.

A bécsi városháza előtt már több mint tíz éve rendezik meg nyaranta a zenés filmek fesztiválját. Az első – 1992-ben – még Karajanra emlékezett, 1999-ben ifjabb Johann Strauss évfordulójához kapcsolódott, előtte és utána „csak” jó filmeket adtak. Tartalmas nyáresti szórakozás, amelyet az elegáns turista és a török vendégmunkás egyaránt ingyen élvezhetett csaknem két hónapon át, s amelyet a térre kitelepült egzotikus vendéglők büféi,

Fotó: Gramofon-archív

Kultúra és turizmus összekapcsolása régóta nem jelent problémát a festői tájakra joggal büszke Ausztriában

Foto: Schubertiade

italmérései tartottak el. Bécs nemcsak a „gemütlich” szórakozásnak és a hagyománynak ad helyet, hanem a közönség ízlését is bölcsen és előrelátóan formálják a művészeti menedzserek, fölkelte a kortárs művek iránti érdeklődést A Klangbogen Wien sorozatában a helyszínek is különlegesek. A magyar repertoáron fájdalmasan rövid ideig feltűnő Britten-kortárs, Peter Maxwell Davis A világítótorony című expresszív operáját például a képzőművészeti főiskola bizzar műhelyépületében adták elő.

Hasonlóan izgalmas helyszín nálunk a győri zsinagóga, ahol tavaly Kovalik Balázs végzős opera szakos osztálya Händel Giustinóját mutatta be, majd megismételték az előadást a szentendrei Művészeti Malomban. Ide ezen a nyáron is meghívtak zeneakadémiai vizsgaelőadásokat a Szentendrei Nyár rendezői. Lenne tehát szándék az együttműködésre különféle kulturális szervezetek között, csak koncepció nincs. Ezért esetleges, de mégis szép példa, hogy az idén „kezdő” balatonfüredi fesztivál szervezői meghívták a Camerata Transsylvanicát, majd „továbbadták” a kamaraegyüttest Tihanynak, s végül Sümeg is „megvette” a koncertet. A közönség jól járt, mert mindenütt minőségi produkciót kapott, a rendezők szintén, mert harmadát kellett fizetniük. Ha a véletlen módszerré lépne elő, Harsányi Lászlónak és kollégáinak is bizonyára kevésbé fájna a feje.

Ott van például Kelet-Magyarország. Vadregény és történelmi múlt, ambíció és üres kassza, szegényes infrastruktúra és sok munkanélküli. Hogy a kultúra mi mindent hozhat egy ilyen ország-résznek, arra példa a Zempléni Művészeti Napok, amely kéthetes ünnepi sorozatával tizenkét éve a régió hétköznapjaira is hat. A szomszédban, Nyírbátorban még régebbi a hagyomány, a har-

minchétt évvel ezelőtt elindított ifjúsági zenei táborokban mai muzsikussztárok nevelkedtek, adtak koncertet, például Ferencsik János pálcája alatt. Nos, a nyírbátoriak tavaly elkezdék életre kelteni a zenei nyarat, idén folytatták a küzdelmet. Hat éve alapította Hauser Adrienne Tiszadobon a zongorafesztivált (olvashattak az eseményekről a Gramofon előző számában). Ha valamiféle együttműködés alakulna ki az időben és térben egymáshoz közeli

Egzotikus tájakon

A déli féltekén is komoly fesztiválevélet folyik: 1986-ban Gian Carlo Menotti zeneszerző irányításával alapították a Melbourne-i Nemzetközi Művészeti Fesztivált, amely Ausztrália legjelentősebb kulturális eseménysorozata. Októberben tartják, ott akkor van kellemes idő. A 17 napos programban helyet kap a színház, a tánc, a zeneművészet és az opera. A Manaus-i Teatró Amazonas operafesztiválja már áprilisban és májusban lezajlott. Egy pazar Wagner-produkció (Siegfried) mellett előadták Berlioz Rómeó és Júlia című drámai költeményét és bemutatták Villa Lobos Magdalena című zenés színházi alkotását.

A pénz bölcsőhelyén, a mai Libanon területén nem egy fesztivált rendeznek. Számunkra kedves a Beiteddine-i, mert a fényűző palotaudvaron a MÁV Szimfonikus Zenekar már háromszor lépett föl. Baalbeckben elismeréssel szólnak Seregi Lászlóról és a magyar balettművészetről. A főváros, Bejrút fesztiválja az Al Bustan február-márciusban zajlik, 2004-ben itt is magyar zeneszerzők lesznek a fókuszban.

Szóba se jöhet Skandinávia?

Koncepció tekintetében nagyon eltérőek az európai fesztiválok. Nálunk főként a leszálló ágban lévőket preferálják, mondván: nevükre fizet a néző. Prágában lényegesen merészebbek, a jelenlegi csillagokat és följövőben lévőket hívják. Idén például Hilary Hahnt, az ifjú hegedűs fenomént, vagy Yundi Li-t, aki ugyanez a kategória zongoristaként. Zágrábban csak két évente szerveznek összművészeti biennálét, de itt a legmerészebb előadókat és műveket vonultatják föl. Finnországban több mint hatvan helyszínen rendeznek fesztiválokat. Kuhmo a kamarazenéé, ahol Szabadi Vilmos, Csaba Péter, Pierre-Laurent Aimard visszatérő vendégek. A Savonlinna erődben klasszikus operák kerülnek színre; idén egyebek között a Rigolettót, a Trisztán és Izoldát, a Rózsalovagot játszották. Az előadásokra visszatérnek a skandináv sztárok (pl. Matti Salminen), mellettük a régió énekesei szerepelnek. A svéd királyok nyári rezidenciáján, az elbűvölő drottingholmi kastélyszínházban szintén a hagyományé az elsőbbség: új produkciójuk Händel Alcínája, Christine Schäfferrel és Anne-Sofie von Otterrel a főszerepben.

három fesztivál között (Zemplén-Tiszadob-Nyírbátor), az egyrészt megfelelne az Európai Unió régiós kívánalmainak, másrészt bizonyára okosabban és gazdagabban finanszírozható lenne mindhárom vállalkozás. Hiszen a messziről jött vendég színesebb ajánlatot kaphatna látványokból, gasztronómiai élményekből, amelyek mind a kulturális turizmus alaptényezői. Egy ilyen koordinációnak helyben kell elkezdődnie, hogy még látszata se keletkezzen az állami beavatkozásnak. Az viszont lehetetlen, hogy a kulturális kormányzatnál és a turizmusért felelős intézményeknél ne legyen közös és előrelátó keretterv e témában.

A jelenleg Berlinben dolgozó kultúrafinanszírozási szakember, Marschall Miklós szerint az Európai Unió büdzsében kevés a pénz kulturális célokra, sok pénz jut viszont területfejlesztésre, s ezen belül kötelezően elkülönítve kulturális ügyekre fordítható összegek is felbukkannak. Az együttműködési koncepciók kidolgozásával azonban Magyarország máris késésben van. Egy pozitív példát mégis említhetünk: Miskolcon a „Bartók +...” nemzetközi operafesztivál alapítói jókor ráéreztek a regionalitás jelentőségére. Más kérdés, hogy az ő „civil” fölismerésük milyen elvi orientációt kapott a hazai kulturális és turisztikai adminisztrációtól.

A finanszírozás és a szellemi önállóság viszonya érzékeny műszerként regisztrálja a demokrácia fejlettségét. Az 1920-ban alapított Salzburgi Ünnepi Játékok költségeinek több mint felét a jegybevételből termelik ki, de a büdzsé még további három jelentős szegmensből áll: az üzletileg a fesztiválhoz kapcsolódó cégek (szállodák, üzletek, beszállítók) a kiadások 15 százalékát állják, 20 százalék körüli a támogatók klubja, illetve a tartomány szerepvállalása, s mindehhez csatlakoznak a szponzorok. Ugyanez itthon egy kicsit másképp néz ki. Friss történet: a Budafest nyári zenei fesztivál egyik támogatója meséli, hogy négy éve ad tisztességes összeget, és szívesen teszi. Az előző három évben az adóhivatal a szponzorálás módját, a könyvelést rendben lévőnek találta, idén meg gondolt egyet és kifogást emelt: a céget – ugyanazért a szponzorációért – jókora büntetéssel sújtotta. A Bán Teodóra vezette VIP Arts által szervezett Budafest egyébként Ausztriában is megállná a helyét: idén még két új helyszínnel is gyarapodott. A volt balerina remekül beletanult az üzletvitelbe, csupán egyetlen hátrányt nem képes ledolgozni: azt, hogy nő. A mai macsó Magyarországon ugyanis a támogatási ügyek nemritkán férfi kompániában, vadászaton vagy focizás közben dőlnek el.

Salzburgról már esett szó, de a kontinensen idősebb fesztivál is van, a Bayreuthi Ünnepi Játékok. 1876-ban királyi kegyből és baráti kölcsönökből nyílt meg Richard Wagner isteni csar-

A Salzburgi Ünnepi Játékok helyszínei madártávlatból

Fotó: Gramofon-archív

A füzeradványi Károlyi-kastély

Fotó: Gramofon-archív

noka a Zöld dombon. Tulajdonképpen ma is családi kézben van a fesztivál, bár néhány éve gazdasági társasággá alakult. Bayreuth ugyanis jó ideje nem kap állami támogatást. A harc ezekben az években azért folyik, hogy ki lehet Wolfgang Wagner utóda.

Professionális tervezés

A Budafesti Tavaszi Fesztivál 2004-es programját az idei események zárásakor közzétették – ahogyan az egy professzionálisan működtetett fesztiváltól elvárható. Az előre tervezéshez persze az is szükséges, hogy a szervezők anyagi biztonságban legyenek, tudják, hogy a gázsik – a sztároké is – és a marketingköltségek biztonsággal kifizethetők. A BTF mecénása a Siemens, emellett a szaktárcák, a turisztikai adminisztráció, továbbá a főváros adja össze a büdzsé tetemes részét. Az adószabályok változása mintegy 50 millió forinttal csökkentheti a 2004-es költségvetést. Hogy ez érinti-e a meghirdetett programot, arról lapzártáig nem kaptunk információt. A következő év egyik sztárja Sarah Chang hegedűművésznő, aki koreai szülők gyermekeként Philadelphiában született, és még csak húszas éveit járja. Csodagyermeknek indult: kilencévesen készítette első lemezét Sarasate, Paganini, Elgar és Prokofjev virtuóz hegedűdarabjaiból. A Juilliard Schoolon a legjobb vonósok mestere, Dorothy Delay növendéke volt.

Németországban egyébként a kulturális intézmények általában három forrásból gazdálkodnak: az államin kívül tartományi és városi támogatást is szerezhetnek. A fesztiválokat azonban a turisták tartják el; köztük azok, akik egy-egy neves gyógyhelyre, például a dél-németországi Bad Kissingenbe mennek kúráltni magukat. S noha az egészségbiztosító ott is egyre szűkmarkúbb, azért a német polgárok még mindig szívesen költenek koncertjegyre. Igaz, csak a minőséget fogadják el: Cecilia Bartolit, Ivo Pogorelichet, a Budapesti Fesztiválzenekart, a Budapesti Filharmoniai Társaságot, Tokody Ilonát, Ránki Dezsőt, Lendvai Józsefet, Lorin Maazelt, hogy csak néhány nevet említsünk az utóbbi években Bad Kissingenben megfordult muzsikusok közül.

Nagy-Britanniában az állami hozzájárulás ismeretlen fogalom: a szerencsejáték-alaphoz befolyó – pályázható – pénzekre, a bőkezű mecénásokra és a jegyvásárlókra számíthat a fesztiválszervező; legyen akár nagy volumenű vagy lokális jellegű esemény gazdája. Nagy-London, amelynek lakossága körülbelül megegyezik Magyarországgal, nyaranta valóban több száz fesztivál színhelye. A szigetországban (akárcsak a puritán protestáns Hollandiában) a templomok legális színterei a kulturális rendezvényeknek. Láttam például Britten-operát a Putney kerület anglikán templomában. A multikulturalitás eminens módon érvényesül a brit fővárosban, s így a pakisztáni bevándorlók éppúgy megrendezik saját ünnepeiket, mint a kortárszenére szakosodott Spitalfield Fesztivál szervezői. Ennek Jonathan Dove zeneszerző a művészeti igazgatója. A Barbican Centerben is tartanak fesztivál jellegű sorozatokat: az évad végén kortárs operákat játszottak, André Previn A vágy villamosa, John Adams El Niño című művét és Philip Glass több darabját. És nem szoltunk még semmit Edinburghról, semmit Glyndebourne-ról, ahol a klasszikus opera mellett a kortárs zene és mozgásművészet is egyre jelentősebb szerepet kap. Wexford a felfedezések terepe, itt elfeledett európai szerzőket és műveket mutatnak be október 16. és november 2. között, fiatal kelet- és közép-európai művészek tolmácsolásában. Idén Carl Maria von Weber A három Pinto, Enrique Granados Maria Del Carmen és a cseh Jaromír Weinberger Svanda, a dudás című operájával lépik meg a nézőt.

A Zempléni Művészeti Napok is bővelkedik „bajos és regényes”, felfedezésre érdemes helyszíneiben

Fotó: Gramofon-archív

Kurzus és fesztivál: a nyerő páros

A művészi színvonal, de még a bevételek tekintetében is stabil, jól bevált megoldás valamilyen továbbképzést és előadásokat összekapcsolni, fesztivállá emelni. Kurtág György, Eötvös Péter vagy anno Pablo Casals, Tito Gobbi, Sebők György kurzusaira boldogan fizettek be – esetleg valamilyen ösztöndíjjal megtámogatva – a fiatal művészek, akik az óriás egyéniségekkel pódiumra lépve remek gyakorlatot szerezhettek. Az elv a Soproni Régizenei Napokon és a Szombathelyi Bartók Szemináriumon is érvényesül Bilson, Kuijken, Standage a historikus, míg Eötvös Péter, Perényi Miklós, Kocsis Zoltán, Rácz Zoltán és mások a kortárszenei interpretációt ismertették meg. Idén Ráckevén nyílt meg a Zenés Kastély: a Savoyai rezidenciára Balog József klarinétművész a hangszer legjobb mestereit, művésztanárait hívta meg: Angela Fussellt – aki tavaly Fertődön is muzikált –, John De Beert, Robert Riselinget, Dittrich Tibort, Götz Nándort és másokat. A Duna-ágban fekvő kisváros új zenei-művészeti központ létrejöttét tervezi Budapesttől délre.

Külön fejezetnek kellene foglalkoznia a franciaországi fesztiválokkal, amelyek többsége történelmi helyszínhez kötött. Aix-en-Provence-ban idén megint nagyívű volt a program, Mozart Szöktetésétől Berg Wozzeckjéig és Schönberg Pierrat Lunaire-jéig. Az utóbbinak Anja Silja volt a szólistája, aki nemrég méltán nyerte el ismét a budapesti publikum hódolatát. Beaune-ban a barokk fesztivált a helyi Notre Dame bazilika, kolostor és kórház belső udvarán tartották, mely olyan hangulatot árasztott, mintha Shakespeare színházában ült volna a hallgatóság. Puccini kortárs, a Turandot utolsó jelenetét komponáló Franco Alfano Cyrano de Bergerac történetéből írt operát. Ezt a darabot az érdekesség-

Történelmünk dicsőséges emlékhelye, a sárospataki Rákóczi-vár ad otthont a Zempléni Művészeti Napok nyitókoncertjének

Fotó: Gramofon-archív

eket rendre fölmutató Montpellier-i Fesztivál prezentálta a közönségnek, ahol 2001-ben, a magyar kulturális évad keretében Kodály Hány Jánosát adták elő. Említhetjük a Francia Vonások Társaságának Asfeld-i (Rheims előtt) viola da gamba-kurzusát és koncertsorozatát is: a képzéssel egybekötött fesztivál egy újabb variáció a témára.

Részletesebben is szólnunk kellett volna a híres Veronai Arénáról, ahol az évezredek lépcsőkről főként Verdi és Puccini operái élvezhetők a csillagfényes itáliai éjszakában. Nem említettük a kontinens száznegyven idei nagy fesztiváljának túlnyomó többségét. Ezekből kilencvenegyet ismertet az 1989-ben alapított Európai Fesztiválszövetség évente megjelenő kiadványa, amelyben tavaly óta már két magyar rendezvényről is olvashatunk: a Budapesti Tavasz Fesztivál programja mellett a Magyar Haydn Társaság eszterházi Haydn-fesztiválja is bekerült a kínálatba. A krónikás természetesen szívesen számolna be újabb magyar fejezetekről.

Az összeállítást készítette: Albert Mária

Schwarzenberg, az ausztriai Schubertiade-fesztivál helyszíne. A múzák boldogan tanyáznak a hegyek közé zárt községben

Fotó: Schubertiade

Raiffeisen Bank a művészetekért

Hogy ne csak a Múzsákra számíthassunk...

Arra törekszünk, hogy mindennapi munkánk során ügyfeleinknek valódi értéket nyújtó szolgáltatásokat kínáljunk. Emellett kötelességünknek érezzük a hazai művészek támogatását, akik mindannyiunk életét szebbé és könnyebbé teszik. Büszkék vagyunk, hogy kiválóságuk támogatásunk által mindannyiunk javára kiteljesedhet.

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

www.raiffeisen.hu
Hívja a 06 40 48 48 48-as telefonszámot!

Kadosa Pál öröksége

Száz éve, 1903. szeptember 6-án született Kadosa Pál zeneszerző, zongoraművész, a XX. századi magyar zenekultúra több szempontból is meghatározó személyisége. A Léváról származó muzsikusként a Zeneakadémián Székely Arnold (zongora) és Kodály Zoltán (zeneszerzés) növendéke volt, majd 1927-ben a Fodor zeneiskola tanárává nevezték ki, s ettől kezdve ötvenhat éven át, szinte megszakítás nélkül oktatott. A fiatal Kadosa – mint tanulmányában Breuer János megfogalmazta – a Modern Magyar Muzsikuskok csoportosulás, illetve az Új Magyar Zene Egyesület keretei között „elszántan mutatta be zongoráján hazai és külföldi kortársak megannyi művét. Vezéralakja volt a

nyelvújító zeneszerzésnek. A konzervatívnak mondott Kodály elfogadta tombolóan disszonáns darabjait is. Generációjából elsőként talált kiadót külföldön: 1930-tól valami 15 művét nyomtatta ki a Schott cég Mainzban, terjesztette is buzgón, mignem egy Hitler nevű úr nem törölte darabjait a germán cég katalógusából.”

Kadosa túlélte a munkaszolgálatot, és a háború után meggyőződéses kommunista lett: Rákosi-kantátája, Sztálin esküje című darabja vagy Május-köszöntője mutatja ezt az „ortodox” irányváltást. 1953 után azonban visszatért eredeti zeneszerzői stílusához, s újra egyre fontosabb lett számára a tanítás. Növendékei közé tartozott többek között Kurtág György, Rados Ferenc, Mihály András, Lehel György, Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Schiff András és Jandó Jenő is. Zeneszerzői életműve több mint kétszáz opuszt – kilenc szimfóniát, kantátákat, kamarazenei és szólódarabokat – foglal magában, amelyek a halála óta eltelt húsz évben alig-alig szólaltak meg nyilvánosan. „Valami nagy titkát ismerte a zenének; ha komponált, ha zongora mellé ült, ha az »utánpótlás-válogatottnak« nevelte. Óriása volt századunk magyar zenéjének, méltatlanul elfeledett lángelméje” – írta róla Breuer János.

ReA

A Budapesti Fesztiválzenekar emlékkoncertje Kadosa Pál születésének 100. évfordulóján

2003. szeptember 6, szombat 20h

Millenáris Teátrum

Műsor:

Négy duó hegedűre Op.16b

(Eckhardt Violetta - hegedű, Iván Tímea - hegedű)

IV. zongoraszonáta Op.54

(Csalog Gábor - zongora)

Három haszid dal Op.24g

(Csákányi Eszter - ének, Darvas Ferenc - zongora)

Partita hegedűre és zongorára Op.14

(Ágoston András - hegedű, Csalog Gábor - zongora)

Süss fel, munka napja; Május-köszöntő

(Miraculum Gyermekkar)

Versenymű vonósnégyesre és kis zenekarra Op.26

(Auer vonósnégyes, BFZ, vezényel Fischer Iván)

Aki szép lányt akar venni

(Miraculum Gyermekkar)

Concertino zongorára és zenekarra Op.29

(Jandó Jenő - zongora, BFZ, vezényel Fischer Iván)

A Budapesti Fesztiválzenekar a 2003–2004-es évadot Kadosa emlékhangversennyel indítja Kadosa Pál születésének századik évfordulóján, szeptember 6-án. A Fischer Iván által szerkesztett és vezényelt emlékkoncert arra törekszik, hogy a gazdag életmű minden fontosabb vonulatát felvillantsa, bemutassa. Két remekbe formált, a negyvenes években komponált zenekari versenymű, a Vonósnégyes-verseny és a zongorára és zenekarra írt Concertino mellett az oeuvre kiemelkedő alkotásai közé sorolható IV.zongoraszonáta és hegedű-zongora partita, valamint olyan különlegességek is elhangzanak, mint a Három haszid dal (a színművész Csákányi Eszter tolmácsolásában), vagy az ötvenes évek tömegdal-mozgalmának lelkesült világát idéző kórusművek.

Jegyek 1200 Ft-os árban a BFZ titkárságán (XII., Alkotás u. 39/c.), az ismert jegyirodáknál és a koncert helyszínén vásárolhatók.

budapesti fesztiválzenekar

A 2003/2004-es évad őszi hangversenyei

Szeptember 26/27/28.

péntek/szombat/vasárnap 19h45 Zeneakadémia

Stravinsky: Kártyajáték-balet három leosztásban
Carl Reinecke: D-dúr fuvolaverseny, Op.283.
Rimszkij-Korszakov: Seherezádé-szimfonikus szvit, Op.35.
Közreműködik: Emmanuel Pahud – fuvola
Vezényel: Fischer Iván

Október 5. vasárnap 17h

BFZ Próbatere

Vasárnapi kamarazene

Mozart: Divertimento, K.334.
Orbán György: Zongoraötös – ősbemutató
Dvorák: Dumky trió, Op.90. B166.
Közreműködik: Iván Tímea – hegedű; Tfirst Péter – hegedű;
Juhász Barna – brácsa; Kertész György – gordonka;
H. Zováti Alajos – nagybőgő; Szabó András – kürt;
Paszternák Petur – kürt; Kádár István – hegedű;
Kousay H. Mahdi Kadduri – gordonka;
Morzsa Oszkár – zongora; Rajka Imola – hegedű

Október 11/12.

szombat/vasárnap 19h45 Zeneakadémia

André Hajdu: Égető gyerekkorom-magyarországi bemutató
Grieg: a-moll zongoraverseny, Op.16.
César Franck: d-moll szimfónia
Közreműködik: Yundi Li – zongora
Vezényel: Asher Fisch

Október 18/19.

szombat/vasárnap 19h45 Olasz Intézet

„TITOK KONCERT”

A műsor és a közreműködők meglepetés!

Vezényel: Fischer Iván

Október 25/26.

szombat/vasárnap 18h BFZ Próbatere

Haydn-Mozart sorozat

Haydn: D-dúr szimfónia, Hob.I:57
Sperger: D-dúr nagybőgőverseny, Op.15.
Mozart: c-moll („Szabadkőműves”) gyászzené, K.477.
Mozart: D-dúr („Prágai”) szimfónia, No.38.K.504.
Közreműködik: Fejérvári Zsolt – nagybőgő
Vezényel: Lukács Ervin

November 2.

vasárnap 14h30 és 16h30 BFZ Próbatere

Kakaókoncert

Közreműködnek a BFZ művészei
Műsorvezető: Fischer Iván

November 8/9.

szombat/vasárnap 18h BFZ Próbatere

Haydn-Mozart sorozat

Mozart: g-moll szimfónia, No.25.K.183.
Mozart: G-dúr hegedűverseny, No.3.K.216.
Haydn: fisz-moll („Búcsú”) szimfónia, Hob.I:45.
Beethoven: B-dúr vonósnégyes („Nagy fúga”), Op.133.
Közreműködik: Selmeczi János – hegedű
Vezényel: Rudolf Barshai

November 16.

vasárnap 17h BFZ Próbatere

Vasárnapi kamarazene

Mozart: Figaró házassága-nyitány – K.Turner átírata
Kerry Turner: Quartet no.3.
Bizet: Carmen-szvit – K.Turner átírata
Szentpáli Roland: Magyarrock-ősbemutató
Dvorák: Két keringő, Op.54.B105.
Smetana: a-moll vonósnégyes („Életemből”)
Közreműködik:
Zempléni Szabolcs – kürt; Szabó András – kürt;
Bereczky Dávid – kürt; Nagy Zsombor – kürt;
Szentpáli Roland – orgona; Eckhardt vonósnégyes

November 28/29.

péntek/szombat 19h45 Zeneakadémia

Schumann: g-moll („Zwickau”) szimfónia, WoO 29.
Schumann: a-moll zongoraverseny, Op.54.
Schumann: IV. (d-moll) szimfónia, Op.120.
Közreműködik: Ránki Dezső – zongora
Vezényel: Carlo Rizzi

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR ALAPÍTVÁNY

Budapest XII., Alkotás utca 39/c

Telefon: 355-4015, 489-4332

„A Bécsi Zenebarátok Társaságának főtítkáráként magam vagyok a Musikverein intendánsa, és mint ilyen, egy személyben felelek a Ház művészeti és gazdasági irányításáért. A szervezetünk élén álló tizenkét tagú igazgatóság választja a legfőbb vezetőt, a főtítkárt. Jelenlegi megbízatásom 2008-ig tart”
– mutatkozik be Thomas Angyan, a korántsem csupán Bécs,

hanem az egész európai zenei élet egyik legrangosabb fellegváraként számon tartott Musikverein főnöke.

A zenebarát-társaságot (Gesellschaft der Musikfreunde) amúgy még 1812-ben hívták életre az akkori kor lelkes zenekedvelői, többek között a neves komponista, Antonio Salieri közreműködésével, de a vezetőségben később helyet kapott Franz Schubert is. „Koncerteket szervezni, összegyűjteni és megőrizni a zenei örökséget, továbbá fenntartani egy konzervatóriumot” – ezek voltak induláskor a társaság alapvető célkitűzései. 1870-ben került sor a Musikverein épületének ünnepélyes felavatására: a műsoron Haydn A teremtés című oratóriumának egy részlete, Beethoven Ötödikje, és az Egmont-nyitány szerepelt. Később Brahms, Bruckner, Mahler és

A Musikverein kínálatában a kortárszene is rendszeresen megjelenik, bár a repertoár gerincét a klasszikusok alkotják

Fotók: Gramofon-archív

más zeneszerzők is vezényelték műveik premierjét a Goldener Saal-ban vagyis a nagyteremben, amelyet a Bécsi Filharmonikusok a legelső pillanattól a magukénak tekintenek. A konzervatórium

Ízelítő a Musikverein őszi programjaiból

Szeptember 15. és 16.: Izraeli Filharmonikusok
Vezényel: Zubin Mehta
Szeptember 20. és 21.: Bécsi Filharmonikusok
Közreműködik: Anne-Sophie Mutter – hegedű
Vezényel: André Previn
Szeptember 27. és 28.: Concentus Musicus Wien
Vezényel: Nikolaus Harnoncourt
Október 4. és 5.: Bécsi Filharmonikusok
Közreműködik: Msztyiszlav Rosztopovics – cselló
Vezényel: Seiji Ozawa
Október 10., 11., 12., 13.: Bécsi Filharmonikusok
Vezényel: Msztyiszlav Rosztopovics

később kivált innen, de a zenei múlt különleges értékeit őrző archívum ma is igazi kincsesára az épületnek.

Az igazán pezsgő koncertélet csak az 1970-es években indult itt be, hiszen azelőtt akár még tíz évvel is „volt hét, amikor csupán egyetlen hangversenyt tartottak a Musikvereinben” – hökkent meg a nem is oly távoli múlttal Thomas Angyan. „Ma már szezonként ötszáz koncertre kerül sor – ebben természetesen a kis teremként funkcionáló, főként kamaraestek tartására szolgáló Brahms Saal is benne van –, amiből háromszázötvenet magam szervezek, százötvenet pedig kiadok másoknak. Maris Janssonst még akkor hívtam, amikor szinte senki sem tudott róla. Ma világsztár. De alattam lett sztár Franz Welser-Möst és Fabio Luisi is. Ugyanakkor nem kisebb büszkeséggel tölt el, hogy sikerült végleg ide láncolnom a Házban már negyedszázada ciklusokat vezénylő Nikolaus Harnoncourtot is.”

A Musikverein zenei kínálatát szemügyre véve szembetűnő, hogy Thomas Angyan igyekszik becsempészni a kortárszenét is egy-egy klasszikus kompozíció közé, ugyanakkor ügyel arra is, hogy megkülönböztesse magát például az szomszédvár Konzerthaus műsoraitól. A két rangos koncertterem között mindazonáltal nincs drámai rivalizálás, sőt inkább arról van szó, hogy miközben mindketten saját repertoárt építenek, vezetőik igyekeznek egyeztetni a programkínálatot. „Ha ők János-passiót csinálnak, mi a Mátét vesszük elő, vagy ha műsorra tűzik a Karácsonyi oratóriumot, mi biztosan nem ragaszkodunk ugyanennek a grandiózus műnek az idő tájt történő előadásához. Mindkettőnk ugyanaz a cél vezet: hogy minél változatosabb programokat nyújtsunk a bécsieknek és az ide zárándokló külföldi zenebarátoknak.” A Musikvereinben visszatérő vendégnek számítanak a magyar zenészek is, „a Fesztiválenekarral rendszeresen ide látogató Fischer Iván, illetve az Osztrák-Magyar Haydn Zenekarral érkező Fischer Ádám, de Schiff András, Perényi Miklós, Kocsis Zoltán vagy éppen a Bécsi Operaház szólistája, Varga Tamás csellista is gyakran fellép nálunk” – meséli Angyan.

Újabban nemcsak zenei programokról, hanem a már jó ideje tartó, 26 millió eurót kóstáló restaurációs munkálatokról is sokszor esik szó a Musikvereinnel kapcsolatban. Megnyugtató, hogy ezek a szépitgető építkezések a tervek szerint ősszel már befejeződnek, így 2004 tavaszától a patinás zeneház megcsinosodva, egyben egy új, Alberto Vilar mecénásról elnevezett teremmel is gazdagodva várhatja a koncertlátogatókat.

Lindner András

Roland

- Az első ilyen kategóriájú színpadi hangszer csúcsmínőségű orgona, zongora és szintetizátor hangszínekkel és 76 „waterfall” (könnyen járó) billentyűvel.
- Teljes polifóniájú orgona hangszínek; plusz 128-hang polifónia a zongora és orgona hangszíneknek.
- Az orgona rész a VK-sorozat COSM erősítő és Leslie-hang szóró modellezésű „Virtual ToneWheel” hangszíneire épül.
- A zongora részben új elektromos zongora hangszínek COSM erősítő modellezéssel; sztereó zongora minták a legendás FP- és RD-sorozatokról COSM mikrofon-modellezéssel.
- A szintetizátor rész 6 hangszín-kategóriára van osztva, kategóriánként 3 variációval; plusz intuitív hangszínedítelő gombok.
- Két SRX-sorozatú kártyával bővíthető.
- Fény-érzékелős D-Beam kontroller színváltó LED-el, gyári beállításokkal.
- Active Expression funkció a kifejező játékmódhoz egy opcionális EV-7 pedál segítségével.
- V-LINK funkció a videó anyagok vezérléséhez.

Roland East Europe Kft.
 2046 Törökbálint, DEPO Pf.83. Tel.: 06 (23) 338-041
 Fax: (23) 338-087, E-mail: info@rolandee.hu
 Web: www.rolandee.hu

Mezzo televízió az igényes zene kedvelőinek

Mezzo

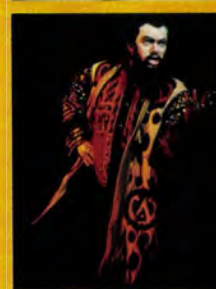
A maga nemében egy egyedi
 csatorna,
 24 óraban a kábeltévén !

Klasszikus zene

Jazz

Blues

Világzene

Keresse a csatornát a kábeltelvízió szolgáltatójánál!

A lila esernyő már a múlté

Budapesti Őszi Fesztivál: 2003. október 17. – november 3.

Itt van az ősz, itt van újra, és vele – immár tizenkettedik alkalommal – a Budapesti Őszi Fesztivál. A levelek lehullnak, a madarak útra kelnek, nálunk viszont a kortárszene fája ekkor borul csak igazán virágba. És bár összművészeti fesztiválról van szó, hagyjuk a költészetet, térjünk vissza a zenéhez.

Jó néhány éve problémát jelent, hogy a kortárszene két fő fesztiválja, a Korunk zenéje és a Budapesti Őszi Fesztivál csábító programjaikkal kioltják egymást. Mióta az utóbbit október második felére tették, nem fordulhat elő ütközés, azonban napjaink zenéjét illetően továbbra is kiegyensúlyozatlan a koncertévd. Míg az októberi hónap dömpingszerűen árasztja el a közönséget modern muzsikával, a koncertévd más időszakaiban csak elvétve találkozhatunk ilyen produkciókkal (pl. Mini Fesztivál).

Szóval, a probléma évek óta fennáll, a szervezőknek azonban látszólag eszük ágában sincs ezen változtatni, így a koncertlátogatónak nem marad más, mint ebbe beletörődni. Valamelyest mégis menti a helyzetet, hogy a Budapesti Őszi Fesztivál arculata némileg különbözik a Korunk zenéjétől. Az elmúlt években legalábbis erre törekedett: az eredeti elképzelés szerint kísérletező szellem, rendhagyó produkciók, nemzetközibb műsoroktól különbözteti meg a főleg magyar zenét műsorán tartó, hagyományosabb koncerttípusokban gondolkodó Korunk zenéjétől. Ennek érdekében, hogy markánsabbá tegyék az Őszi Fesztivál körvonalait és új lendületet adjanak neki, a Budapesti Fesztiválközpont Kht. új vezetést állított fel, és a kéthetes programsorozat művészeti vezetőjének idén Kovalik Balázst kérte fel.

Arculatváltás – másodszer

A rendezvény azonban nem most született először újjá. Míg a természet évente veti le elnyűtt ruháját, addig a fesztiválok általában öt-hat éves periódusokban „vedlenek”. A Fővárosi Önkormányzat 1992-ben a Budapesti Művészeti Hetek utódaként, lényegében hármas célkitűzéssel alapította a Budapesti Őszi Fesztivált. Kortárs művészeti programsorozatot kívántak létrehozni, amely a főváros reprezentációs feladatait látja el és nemzetközi kapcsolatokat is ápol, ráadásul – a Tavaszi Fesztivál naptári ellenpontjaként – az őszi kultúrurizmus alakításában is fontos szerepet játszik. A szervezők először 1997-ben gondolták át az eredeti célkitűzése-

ket, és ekkor változtatták meg a fesztivál arculatát, mely ezután inkább az ifjúságot, a húsz-harminc évesek korosztályát célozta meg. Ennek megfelelően az Őszi Fesztivál fiatalos lendületű, izgalmas programkínálatú rendezvénysorozattá alakult. Új emblémát is kapott, a szemüveges lila esernyőt. Az új hazai művészeti kezdeményezések éppúgy otthonra leltek benne, mint a kortárs művészet nemzetközileg jegyzett képviselői. A korábbinál gazdagabb és sokszínűbb programkínálat a jobb pénzügyi helyzetnek, és – ebből adódóan – a hosszabb távú tervezésnek volt köszönhető.

A Budapesti Őszi Fesztivál idén újult meg másodszer. Magyarország legnagyobb és ezidáig egyetlen kortárs összművészeti rendezvénye arculat- és struktúraváltásának jegyében határozottabb lépéseket kívánnak tenni a fiatalabb korosztály felé, minél korábban bevonva őket a kulturális áramlásba. Ennek érdekében látványosan fejlesztik majd az internetes megjelenést, a határon túli, idegen nyelvű tájékoztatást. Szándékukban áll továbbá a kortárs művészetek magyarországi bemutatkozását hatékonyabban bekapcsolni a nemzetközi kulturális vérkeringésbe. Kovalik Balázs szerint a fesztiválnak nem csupán a megmutatkozás lehetőségét kell biztosítani a művészek számára, hanem inspiráló hatást is kell gyakorolnia az emberekre. Az új alkotások létrehozásában pedig nemcsak azok finanszírozásával, hanem szellemi inspiráció megteremtésével is részt kell venni. Az új közönségréteg kinevelése mel-

A repetitív iskola élő klasszikusa, Steve Reich személyesen is részt vesz műveinek zeneakadémiai előadásában Fotók: Budapesti Fesztiválközpont Kht.

lett a fesztiválnak a kommunikációs hid szerepét is be kell töltenie alkotó és befogadó között. Feladatának tekinti továbbá új műalkotások létrehozásának támogatását, a fiatal alkotóművészek segítségét. Az esernyőt ennek szellemében modernebb vonalvezetésű emblémára cserélték.

Elektronika és TV-paprika

Az eltelt bő egy évtized alatt a fesztivál számos nagyszerű produkció megrendezésével lopta be magát a budapestiek szívébe. Ilyen volt a Ligeti-opera bemutatása, de említhetnénk az akadémiai székfoglaló hangversenyeket, Szöllösy, Kurtág, Jeney, Vidovszky, Sári László, Sári József és Eötvös Péter szerzői estjeit is. Ehhez hasonló élmények megszerzésére – az előzetes műsor alapján – idén is bőven lesz lehetőségünk, hiszen Steve Reich és az Arditti Quartet is szerepel a meghívottak listáján. Bemutatásra egyik sem szorul, bár a vonósnégyes idén először jár Magyarországon.

Irvine Arditti 1974-ben alapította az együttest, és méltán tarthatnának igényt a „zenetörténet formálói” címre – ha lenne ilyen.

Cage, Nancarrow, Ligeti, Kurtág, Birtwistle, Carter, Ferneyhough, Gubaidulina, Kagel, Rihm, Stockhausen, Xenakis... és még folytatnánk azok sorát, akik művet ajánlottak az együttesnek. Nagyrészt a komponisták jelenlétében készült több mint száz lemezük, melyek közül az egyik legfrissebb Stockhausen hírhedt Helicopter Quartetjét is tartalmazza. Sőt, ők mutatták be tavaly Kurtág és fia közös, elektronikát alkalmazó, huszonöt perces kompozícióját, melynek címe Zwiegespräch (Párbeszéd). A primárius szólistaként is működik: nemrégien játszott lemezre Ligeti Hegedűversenyét a Rotterdami Filharmonikusokkal. Októberi műsorukról annyit tudni, hogy azon Jonathan Harvey legújabb, elektronikát is használó 4. vonósnegyese szerepel. Az angol zeneszerző egyébként rendszeres vendégprofesszora a szombathelyi Bartók Szemináriumnak, és az idén éppen erről az opuszáról tartott előadást.

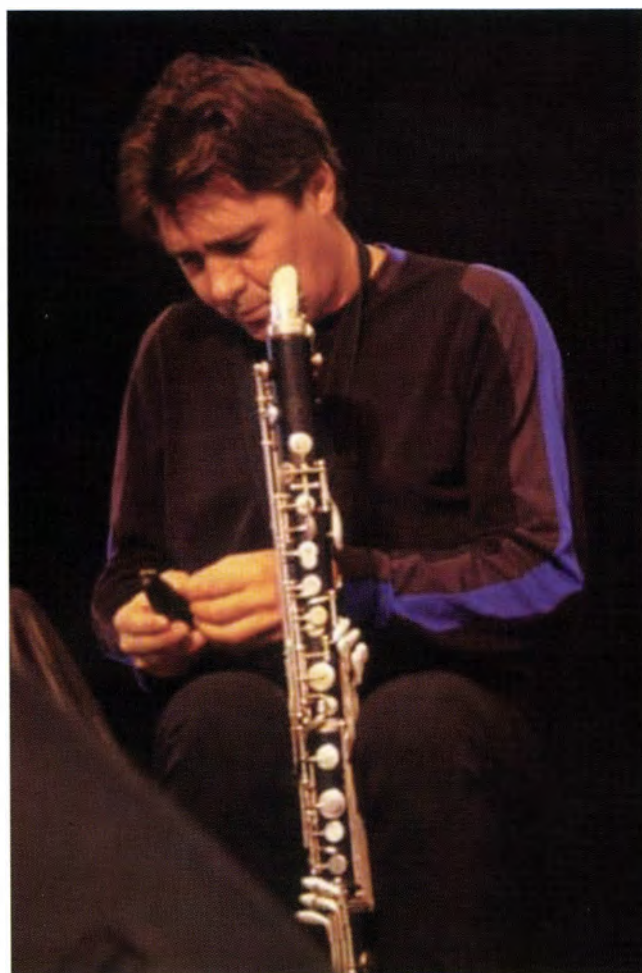
Steve Reich műveit az Amadinda Ütőegyüttes, az UMZE Kamaragyüttes és a szerző közös előadásában hallhatjuk. A Tehillim vagy a Music for 18 Musicians várhatóan nagy tömegeket (köztük sok fiatal) vonz majd október 21-én a Zeneakadémia nagytermébe.

Uborkafon, zellerbongó, répafurulya

A Budapesti Őszi Fesztivál műfaji nyitottságot sugárzó szellemisége méltó partnerre talált a Liszt Ferenc Kamarazenekarban, akiket Fabien Tehericsen vezényel október 19-én. A párizsi illetőségű muzsikos komolyzenét, világzenét és jazzt ötvöző muzsikájának egyik ékes példája a Concerto improvisé, mely egy olyan versenymű, amelyben a szólista szabadon improvizálhat. Ez a klarinétos pedig nem lesz más, mint Louis Sclavis, az egyik legnépszerűbb európai jazzmuzsikus.

Nem tudom hallott-e a kedves zenerajongó-olvasó valaha olyan hangszerekről, mint uborkafon, zellerbongó, padlizsán-kasztanyetta vagy répafurulya. Amennyiben nem, akkor feltétlenül látogasson el az Első Bécsi Zöltségzenekar hangversenyére. Ha vegetáriánus, dupla örömben lesz része: az előadás után a hangszerek elfogyaszthatók. Kellemes kikapcsolódást ígér ez a pop-, jazz- és klasszikus zenéket felvonultató, rendhagyóan szórakoztató koncert.

Sor kerül még többek között Sály László Tánczene című lemezének bemutató hangversenyére, valamint Lendvay Kamilló operája,

A párizsi klarinétos, Louis Sclavis a Liszt Ferenc Kamarazenekarral játszik

a Tisztességtudó utcalány előadására, az egy csapásra nemzetközi hírűvé vált Mundruczó Kornél rendezésében. Az osztrák és magyar zenészeket tömörítő Pannónia Filharmonikus Zenekar (Orchester der Pannonischen Philharmonie) adja elő Franz Schmidt rendkívül érdekesnek ígérkező oratóriumát, melynek címe Das Buch mit sieben Siegeln. Az 1930-as években írt mű János jelenéseinek könyvét dolgozza fel, és monumentalitása miatt gyakran hasonlítják az Ezrek szimfóniájához. Az apokaliptikus hangvételű művet Welsch-Möst és nemrég Harnoncourt is érdemesnek tartotta arra, hogy lemezre vegye. Ez a zeneakadémiai koncert egyébként csak egyike lesz a fesztivál keretei között elhangzó számos ős- és magyarországi bemutatónak. A kéthetes rendezvény a koncerthelyszínek terén is kísérletező kedvről tesz tanúbizonyságot. A Rudas törökfürdőjében csendülnek fel például Ligeti Nonszensz madrigáljai, valamint fiatal zeneszerzők elektronikát és kórushangzást párosító alkotásai.

A Budapesti Őszi Fesztivál még ma is csak kis szigetre hasonlít a Brahms- és Beethoven-szimfóniák tengerét jelentő magyarországi koncertévadban. Bizzunk benne, hogy ez a számtalan különleges és egyedi fajt magában foglaló kis rezervátum a jövőben – tizenkét év sikerén felbuzdulva – egyre nagyobb területű lesz. (A fesztivál teljes programja megtalálható a www.festivalcity.hu honlapon.)

Ősbemutatók tucatjai fűződnek az Arditti Quartet nevéhez

Várkonyi Tamás

Berlioz, Bartók és George Benjamin

A Nemzeti Filharmonikusok és a Nemzeti Énekkar koncertjei

Színes műsorkínálat és jeles vendégművészek fémjelzik a Nemzeti Filharmonikusok (NFZ) és a Nemzeti Énekkar őszi koncertprogramját. A zenekar állandó karmesterei mellett több külföldi dirigens – Jean-Claude Casadesus, Ondrej Lenard és Kobayashi Ken-Ichiro – is dobogóra áll.

Kobayashi Ken-Ichirónak ma is komoly rajongótábora van Budapesten

Fotó: Gramofon-archív

Ha lenne valaki, aki sokallaná Berlioz, Rahmanyinov, Debussy és Ravel műveit az NFZ repertoárján, annak is be kellene ismerni, hogy Kocsis Zoltán kitűnő irányítónak bizonyult e zenék megszólaltatásában. Sőt, a kevésbé ismert repertoár felelevenítésével a zeneigazgató már eddigi működése során is felbecsülhetetlen érdemeket szerzett. Emellett a zenekar és az énekkar természetesen folyamatosan repertoárján tartja a klasszikus zene örökzöldjeit is. November 7-én az énekkar emlékezik meg Hector Berlioz születésének 200. évfordulójáról. Ezt a hangversenyt Antal Mátyás vezényli; a Nemzeti Énekkar, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, valamint a Magyar Rádió Gyermekkórusának élén. A Római karnevál és a Nyári éjszakák dalciklusa után a kolosszális méretű, katonai szertartások hangulatát visszhangzó mű, a Te Deum csendül fel a Zeneakadémia nagytermében. A másik koncerten (október 19.), amely szintén a FranciArt kulturális évad eseménye, kiváló francia vendégművészek muzsikálnak a zenekarral. Ravel balkezes zongoraversenye mellett a Lúdanyó meséi című balett hangzik majd el, végül Ravel mesterének, Rimszkij-Korszakovnak Seherzádé című szimfonikus műve. Az est karmestere Jean-Claude

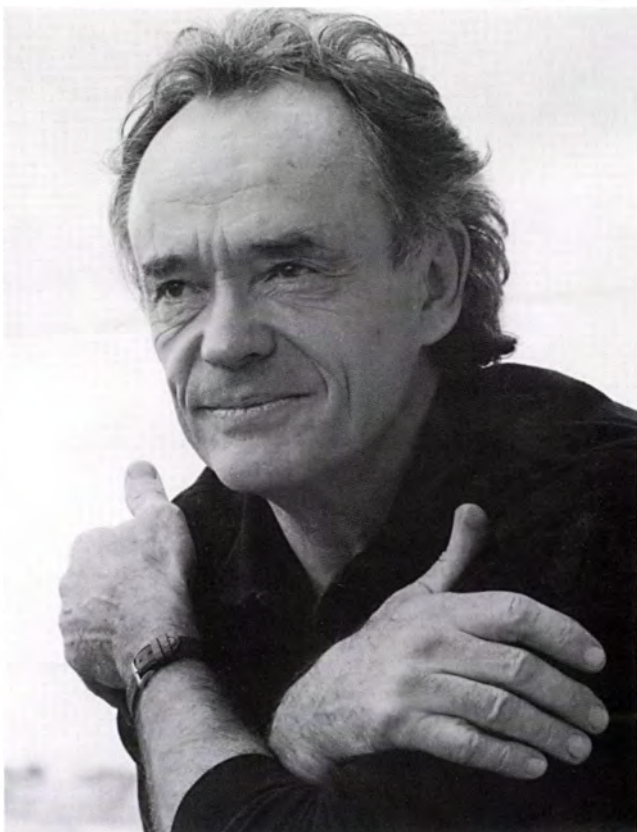
Casadesus, szólistája pedig az a Jean-Efflam Bavouzet, aki éppen ezekben az években veszi lemezre Ravel összes zongoraművét.

Az őszi hónapok műsorszámái közül az egyik kakukktójásként hívja fel magára a figyelmet. Ez pedig – talán nem meglepő – a kortárszene családjának tagja, s a negyvenes éveiben járó angol zeneszerző, George Benjamin alkotása. Hogy a Liszt és Dvořák opuszait megszólaltató műsor (október 25.) élére miért éppen ennek a szerzőnek éppen ez a darabja kerül? Nos, lehet találgatni, de reméljük, a koncert majd egyértelmű magyarázattal szolgál.

A zenekar és az énekkar első közös fellépésére a Budapesti Zenei Hetek nyitóhangversenyén (szeptember 25.) kerül sor. Ez is „nagy” koncert lesz, ahol a hallgató több remekművel és a kóruson kívül számos kitűnő szólistával találkozhat. Ezen a Bartók-esten felcsendül majd a Húsz magyar népdal, melyek egy részét maga a szerző, más részét Kocsis Zoltán hangszerelte, a két zenekari kíséretes rapszódia, valamint a Concerto. Kelemen Barnabás hegedűszólója mellett az együttes amerikai turnéján is sikerrel szerepelt Hajnóczy Júlia, valamint Lukin Márta, Fekete Attila és Kálmándy Mihály éneklő majd a népdalokat.

November végén ismét a Nemzeti Filharmonikusok együttese élére áll a nyolcvanas évek végének népszerű zeneigazgatója, Kobayashi Ken-Ichiro. Az áradó muzikalitásáról ismert muzsik, aki távozása után is élvezzi a magyar közönség szeretetét, Verdi Requiemjét dirigálja. A Filharmonikusok remélik, hogy elegendő befogadóképességű teremnek bizonyul majd a győri és a székesfehérvári sportcsarnok (november 28., 29.), illetve a Budapest Kongresszusi Központ (december 1.).

Várkonyi Tamás

Jean-Claude Casadesus Ravel és Rimszkij-Korszakov alkotásait vezényli a FranciArt kulturális évad keretében

Fotó: Nemzeti Filharmonikusok Kht.

Herreweghe és a bizánci kórusmuzsika

A Filharmónia Budapest Kht. őszi hangversenyei

*A Filharmónia Budapest Kht. őszi koncertnaptárában a leg-
régibbi szláv zenéktől kezdve a romantikus alkotásokon át
egészen a kortárszenéig minden megtalálható.*

Különösen szép eseménynek ígérkezik Philippe Herreweghe és az Orchestre des Champs Élysées hangversenye a Zeneakadémián (november 6.). A hazai koncertlátogatók nagy öröme az utóbbi időben egyre gyakrabban látogat Magyarországra a pszichológia szakot is végzett belga karmester. Az elismert muzsikus, számos kollégájához hasonlóan, szintén a régi zene felől került egyre közelebb a XIX. század muzsikájához. 1991-ben alapította meg ezt a zenekart, mely a romantikus zeneirodalom alkotásait tartja repertoárján és korhű hangszereken játszik. Ezen az esten Schubert és Mendelssohn szerzeményeit adják elő. A koncert szólistája a Magyarországon még kevésbé ismert hegedűművész, Christian Tetzlaff lesz, aki legutóbb a Budapesti Fesztiválzenekarral játszott a Zeneakadémián.

A Filharmónia immár 45. alkalommal rendezi meg a Budapesti Zenei Heteket, melynek szeptember 25-ei nyitókoncertjét ezúttal is a Nemzeti Filharmonikusok adják. Az egyhónapos rendezvény programjai idén is két jeles dátum között kerülnek sorra. Bartók halála évfordulójának előestéjétől Liszt Ferenc születésnapjáig, tehát szeptember 25-től október 22-ig tart majd a tizenhét hangversenyt magában foglaló eseménysorozat. Benne kap helyet a Bizánc öröksége elnevezésű bérlet is, melynek három hangversenye az évad érdekes színtartalmát ígérkezik. A Moszkvai Patriarchátus ortodox kórusa, valamint az athéni Bizánci Férfikar az első századoktól a XIX. századig keletkezett, a bizánci ritust gazdagító műveket ad elő. Így Nagy Péter cár szerzeményeit ugyanúgy hallhatjuk majd a Szent István Bazilikában, mint Cszakovszkij egyházi kompozícióit. A bérlet harmadik hangversenyén a huszonötödik születésnapját ünneplő Budapesti Tomkins Énekegyüttes adja elő

Rahmanyinov nagyszabású művét, a Vesperást. Szentpétervár fennállásának háromszázadik évfordulójára emlékezik néhány hangverseny, melyek egyikét a Szentpétervári Filharmonikus Zenekar adja.

Az idei Korunk Zenéje a Magyar Rádió Nemzetközi Elektrokusztikus Zenei Fesztiváljával indul. A Műcsarnokban osztrák és magyar szerzők műveit bemutató hangversenyeken kívül idén egy francia estre is sor kerül, a Lyoni GRAME Stúdió jóvoltából. Némi-
leg rendhagyónak ígérkezik egy amerikai együttes koncertje a Trafóban. Nevük: Bang on a Can All-Stars. Az 1987 óta megrendezett, és azóta is egyre nagyobbra duzzadó New York-i fesztivál, a Bang on a Can felfedezettjei ők. Hat, zenei kalandokra éhes, dinamikus és virtuóz muzsikusból áll ez a különös hangszerösszeállítású együttes: klarinét, szaxofon, nagybőgő, ütőhangszerek, elektromos gitár, cselló, billentyűs hangszerek kombinációjával szólaltatják meg a legkülönfélébb zenéket. Nehéz meghatározni, milyen területen is működnek: klasszikus kamaraegyüttes, rockzenekar, netán jazzformáció? Ha ez nem is annyira fontos, az feltétlenül megemlítendő, hogy azon ritka kivételek közé tartoznak, akik Harry Partch zenéjét eredeti hangszereken szólaltatták meg, és Morton Feldman előtt is szerzői esttel tiszteltek. „Hiszünk a zene kommunikatív erejében!” – vallják. Bár igazuk lenne!

A Korunk zenéje többi rendezvénye hagyományosabb zenefelfogást hirdet és ismét lesz kizárólag ősbemutatókból összeállított koncert. A Dobra János vezette Budapesti Tomkins Énekegyüttes Ligeti György nyolcvanadik születésnapja tiszteletére ad hangversenyt Jeney Zoltán, Sárosi László, Serei Zsolt, Kondor Ádám és természetesen az ünneplő darabjaiból. A két zenekari hangversenyen magyar szerzők szimfonikus, illetve oratorikus művei csendülnek fel, mindkét esetben Kovács László vezényletével. Hallhatjuk a cseh Dama Dama ütőegyüttest is, amely érdekes műsorával szintén hozzájárul a Budapesti Zenei Hetek színes programkínálatához.

VT

A Moszkvai Patriarchátus ortodox kórusa az évezredes bizánci és orosz liturgikus hagyományt hozza Budapestre

Fotó: Filharmónia Budapest Kht.

Ingatag a Fonó Budai Zeneház jövője

Még mindig csödközelben a magyar népzenei értékmegőrzés fellegvára

Nyári számunk megjelenése után nem sokkal röppent fel a hír: a magyar népzene értékmegőrzésében élen járó Fonó rendkívül kritikus anyagi helyzetben van, sürgős segítség nélkül akár végleg meg is szűnhet az intézmény. A Fonó Records tevékenységét a Gramofon is elismerte: az Új Pátria lemezsorozat kiadásáért 2001-ben a kritikusok különdíját vehette át László Sándor ügyvezető igazgató.

A helyzet ma már korántsem annyira rózsás, mint akár két évvel ezelőtt. A nyár elején sajtótájékoztatón ismertették a vezetők az intézmény költségvetésében tapasztalható rendkívül súlyos hiányokat. A mintegy 40 millió forintnyi adósság, amelyet a zeneház és a zeneműkiadó együtt halmozott fel, béklyóként fojtogatta a többnyire népzenevel, világzenevel és jazz-zel foglalkozó ház gazdálkodását. Jellemző a helyzetre, hogy a Fonó Records – amely évente átlag 15–20 új kiadványával az utóbbi idők nehéz piaci helyzete ellenére is az egyik legsikeresebbnek számított a hazai független kiadók között – idén még egyetlen új felvétel megjelenését sem tudta finanszírozni.

A Fonó szakmai teljesítményét, presztízsét szinte egyöntetű elismerés övezi. Minden zenekedvelő ismeri a Magyar Tudományos Akadémiával közös szervezésben lezajlott Utolsó Óra programot, amely nem kisebb feladatra vállalkozott, mint hogy összegyűjtse és digitálisan archiválja a Kárpát-medence területén fellelhető teljes hangszeres népzenei repertoárt. A vállalkozást a szakkritika Bartók, Kodály, Lajtha és Ortutay Gyula gyűjtéseinek jelentőségé-

Az Utolsó Óra a XX. század legnagyobb Kárpát-medencei értékmentő gyűjtése lett

Fotó: Fonó Budai Zeneház

Őszi programok a Fonóban

Szeptember 13.: Kapunyitó fesztivál a Makám, a Vujicsics és a Szigony zenekarral – balkáni és moldvai zene
 Szeptember 17., 24.: Magyar és délszláv táncház
 Szeptember 25.: Ágoston Béla és a Chagall Klezmer Band
 Szeptember 26.: Dresch Quartet Km.: Kardos Négyes
 Szeptember 27.: Dél-Alföldi Szaxofonzenekar
 Október 2–3.: Magyar Jazz Showcase fiatal zenekaroknak
 Október 4–5.: III. Holland-magyar jazztalálkozó
 Október 10.: Ritmusfesztivál – ütőhangszeresek találkozója

vel egyenrangúnak értékelte; a program nyomán megjelent Új Pátria CD-sorozatért a Fonó igazgatója a többi között a Gramofon szakmai zsűrijének különdíját vehette át 2001-ben. Az Utolsó Óra keretében a gyűjtést 1997 szeptemberében kezdték el: Erdélyből 46, Felvidékről 25, a mai Magyarország területéről 41 zenekarral kezdték meg a munkát. Zenéjüket 1267 CD-n rögzítették, mintegy 1250 órányi tiszta terjedelemben. Az Utolsó Óra a XX. század legnagyobb értékmentő Kárpát-medencei gyűjtése lett. Ez a nagyszabású projekt most a költségvetési pénzből fenntartott Magyar Tudományos Akadémia zenei archívumát gyarapítja.

A Fonó a jazzrajongóknak is egyik fellegvára. Dresch Mihály, Borbély Mihály, Szabados György vagy a Krulik Zoltán vezette Makám zenekar neve, stílusa egy időben szorosan kapcsolódott a Fonóban folyó műhelymunkához, a zeneház pedig egészen a legutóbbi időkig nemzetközi jazzfesztiválok sorának adott otthont. Legutóbb a Párizsban élő Archie Shepp került a Francia–magyar jazztalálkozót látogató közönség érdeklődésének fókuszába – a világhírű szaxofonművész tomboló telt-ház előtt adott koncertet.

A Fonó csödhelyzetének hírére a zenészsakma szolidaritásának adott hangot, és a média is beszámolt a Fonó aggasztó helyzetéről. Sőt, a kulturális tárca és a főváros egyaránt támogatásáról biztosította a Fonót: az összesen 14 millió forintos gyorssegélyt – melyet a két intézmény fele-fele arányban megosztva biztosít a háznak – a tervek szerint tárgyalások követik, amelyeknek témája a Fonó rendszeres működési támogatásának biztosítása. A Fonó története ugyanakkor – független elemzők szerint – a magyar kultúrafinanszírozás átgondolatlan helyzetét is szemlélteti. A Fonó szeptemberben mindenestre még kinyit – még be lehet ülni egy-egy jó koncertre.

Zombori Tamás

Vendégünk Frank London, Andrew Hill és Jacky Terrasson

Jazzfesztiválok Budapesten, Debrecenben és Nagykanizsán

Budapest Jazz Fesztivál – A Magyar Jazz Ünnepe
2003. szeptember 25–26–27.

A fesztivál helyszínei:

IX. kerület Ráday utca – Szabadtéri színpad, kocsmák.

Európa Hajó

KÖZRAKTÁR – SÁTOR Budapest IX., Közraktár u. 9–11.

2003. szeptember 25. 21h, Európa Hajó

László Attila Band – Lattmann Béla, Szendőfi Péter,
Horváth Kornél

2003. szeptember 26. 19h, Közraktár – Sátor

Black C – Enver Izmailov, Anatolij Vapirov, Horváth Kornél
Vendégművészek: Szakcsi Lakatos Béla, Lantos Zoltán

David Yengibarjan, Frank London (USA), Gadó Gábor,
Barcza Horváth József, Dés András. Lemezbemutató koncert

A koncert támogatói: Antenna Hungária, GFK

Palle Mikkelborg, Juhász Gábor, Helen Davis, Lantos Zoltán,
Szandai Máttyás, Balázs Elemér, Szalai Péter, Dés András

2003. szeptember 26. 23h, Európa Hajó

Oláh Kálmán Quartet – Stephan Belmondo (Franciaország),
Furio Di Castri (Olaszország), Andre Ceccarelli (Franciaország)

2003. szeptember 27. 19h, Közraktár – Sátor:

Winand Gábor Lemezbemutató koncert

Gadó Gábor, Bacsó Kristóf, Barcza Horváth József, Balázs Elemér
Babos Project Romani

Budapest Jazz Orchestra – Dave Liebman (USA)

Lemezbemutató koncert

2003. szeptember 27. 23h, Európa Hajó

Balázs József Quartet – km: Dés László – szaxofon

A „Magyar Jazz Ünnepe” igéri a fesztivál alcíme, ami a Magyar Jazz Szövetség hagyományos programsorozatának neve. Örömmel nyugtázzuk: szeptember végén végre megint lehetőség nyílik a jazz-közönség számára, hogy igazán átfogó képet kapjon a hazai zenekarok és szólisták aktuális munkájáról. Ugyanakkor a program összeállításakor kiemelt szerepet kaptak olyan nemzetközi produkciók is, ahol muzikusaink külföldi sztárvendégek mellett „mérettetnek meg”, ráadásul több alkalommal lemezbemutató-koncertek apropóján. Ünneplésre tehát bőven lesz lehetőségünk a három napon át, több helyszínen zajló rendezvény-sorozat folyamán. A fesztivál folyamatosan frissülő programja, s annak helyszínenkénti részletezése az alábbi internet címen olvasható: www.bmc.hu/jazzfesztival. További információ kapható a 216-7894-es telefonszámon.

Amerikai és magyar fellépők a Jazznapokon Debrecenben

Szeptember 26–28-án a 32 éves debreceni jazzfesztivál új korszakába lép. Az amerikai külszolgálat után alpolgármesterré választott Turi Gábor (lapunk munkatársa, többkötetes jazzkritikus) a fesztivál kuratóriumának elnöke lett. Idén a fesztivál az amerikai–magyar jazzkapcsolatok jegyében szerveződött, kizárólag amerikai és magyar muzikusok szerepelnek a műsortervben. Az egyik estét teljes egészében St. Louis zenei életének és a bluesnak szentelik. Az előadók kiválasztásában a debreceni jazzklub egyik, jelenleg az amerikai városban dolgozó tagja, dr. Varga Attila segédkezett. A műsor sztárja várhatóan a rendkívüli hangú adottságokkal és előadói képességekkel rendelkező Kim Massie énekes lesz.

A kortárs amerikai jazzmuzsikát két Blue Note-os zongorista, a legendás híru Andrew Hill és a fiatalabb Jacky Terrasson képviseli a fesztiválon. A hatvanas években útkeresései révén nevet szerzett Hill pályája az utóbbi években újra felívelt: Dusk című lemezét az év lemezének választották a Down Beat kritikusi. A sokoldalúságával hódító Terrasson (képünkön) összeszokott triójával (Sean Smith-szel és Eric Harlanddal) érkezik Debrecenbe. Ezzel a debreceni fesztivál igyekszik meghonosítani az elvet, hogy a jövőben csak olyan muzikusokat kívánunk felléptetni, akik még nem jártak Magyarországon.

A Magyar Jazz Szövetség kezdeményezésére a magyar muzikusok támogatására a fesztivál költségvetéséhez kétféle forrással járul hozzá a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma. Hosszú idő után fellép Debrecenben Szabados György a MAKUZ zenekar élén. Ugyancsak a magyar folklór bartóki feldolgozásának útját követi Mezei Szilárd fiatal vajdasági hegedűművész, illetve új szextettjével Tűzkő Csaba. Az etnikai identitású zenék sorába tartozik majd a Babos Project Romani és a Nigun együttes. Színpadra lép a Kossuth-díjas Pege Aladár, illetve a nagybőgő új üdvöskéi, a Magyar Rádió

Jacky Terrasson Trio

Fotó: Gramofon-archív

hangszeres versenyének győztese. Bemutatkozik a bilbaói verseny bronzérmese, a Next Generation is. Acid jazz-zel jelentkezik a három tehetséges énekesnő, Behumi Dorka, Váci Eszter és Kozma Orsolya az Ex+Az-ban. A fesztivált az önálló CD-vel nemrégiben debütált Jazzpression nyitja meg, a debreceni kötődésű Tóth Sándor szaxofonossal. A részletes programot ld. a 82. oldalon.

Nagykanizsai Nemzetközi Jazzfesztivál 2003.

2003. október 9–11.

Október 9. csütörtök délután: Jazz és a média (szakmai fórum)

Km: Tiborcz Iván együttese és a Junior Jazz Band

Válogatás régi jazzfesztiválok hangfelvételeiből

Helyszín: Képzőművészetek Háza

Október 10. péntek

19.00 óra Jazzpression Együttes

20.15 óra P-H Connection (Vasvári Pál–Bernard–Maseli–Henryk Gembalski–Csepregi Gyula–Jose Torres–Birta Miklós)

22.00 óra Dés László és a Kaltenecker trió

24.00 óra Kecskeméti Bohém Ragtime Band

Október 11. szombat

20.00 óra Szakcsi Lakatos Béla–Köszegi Imre–Orbán György

22.00 óra Oregon Band (USA)

24.00 óra Bells Énekegyüttes

A fesztivál ideje alatt a fesztivál harmincéves történetének relikviáiból rendeznek kiállítást.

A fesztivált várhatóan az Informatikai és Hírközlési Minisztérium internetes közvetítéssel támogatja

Karadar.com – az ismeretlenség homályában

Bevallom, már régóta furdal a kíváncsiság, hogy mit jelenthet, miből származhat a www.karadar.com, az egyik leggazdagabb klasszikus zenei internetes oldal fantázianeve. Az oldal készítőiről a szokásos bemutatkozó site segítségével sem tudunk meg semmit – az erre mutató link ugyanis a semmibe vezet.

A negatívumok azonban körülbelül itt véget is érnek. A Karadar.com archívumok – méghozzá óriási méretű és teljesen szabadon hozzáférhető archívumok – garmadáját kínálja. Találunk itt elképesztő mennyiségű zeneszerző-életrajzt, fotogalériákat (vagy 2000, jórészt ritkaságnak számító képpel), egy librettó- és dal-szöveggyűjteményt (mintegy 400 opera és 5000 dal szövegével), 300 zeneszerző műjegyzékét... Egyszóval látszik, hogy a Karadar ismeretlenségbe burkolózó szerkesztői nem kétnapos munkával dobták össze az oldalt. A site alján található copyright-szövegből kitűnik, hogy a Karadar idén ősszel lesz négyéves: ebből fakad az oldal egyetlen hátránya is, nevezetesen, hogy az általa kínált fantasztikusan gazdag tartalmat nem adatbázisban tárolja, így a kereszthivatkozásokról és a szegmentált keresésekről sajnos le kell mondanunk. Cserébe viszont elképedhetünk: mennyi erőfeszítést igényelhetett „kézzel” elkészíteni ezt a sok ezer oldalt.

A Karadar legvonzóbb portékáját mégsem a szöveges és képi tartalmak jelentik, hanem az több mint 10 ezer ingyen kínált MP3-felvétel, amelynek csak a katalógusát mutatja a Karadar, a hozzáférési felületet egy másik, magát a letöltést pedig egy harmadik testvéroldal szolgáltatja. Erre és egyéb kényelmetlenségekre, megszorításokra a szerzői jogi kiskapuk maradéktalan kihasználása miatt van szükség. Bár saját bevallásuk szerint a katalógusban csak 70 évnél régebbi, illetve az utóbbi néhány évben kifejezetten a Karadar számára készített felvételek vannak, az előadók megjelölése minden esetben hiányzik. Kár. Fel nem foghatom, miért kell partizánmód-szerekre kényszeríteni egy senkit nem károsító, a közművelődést sok erre hivatott szervezetnél hatékonyabban szolgáló internetes csapatot.

Zsoldos Dávid

Kocsis Zoltán hivatalos honlapja

Rögtönzött és szigorúan nem reprezentatív közvélemény-kutatásom szerint amennyire ismert Kocsis maga idehaza, olyannyira kevesen tudnak a zongorista-zeneszerző-karmester hivatalos honlapjáról (www.kocsiszoltan.hu). Kár, mert – néhány apróságtól eltekintve – igazán kiváló weboldarról van szó.

A design már az első pillanatban tetszett, visszafogott eleganciájába csak a szponzor logója nem illik bele, de hát ez nyilván nem

a grafikus döntése volt. A bevezető Flash-oldal alá viszont tökéletesen illeszkedik Debussy Suite Bergamasque című opuszának Passepied-tétele – feltehetően Kocsis díjnyertes lemezéről. A nyitóoldal legmegnyerőbb tulajdonsága ugyanakkor egy kis felirat, amely azt adja tudtul, hogy a honlapot alig tíz napja frissítették – a sokszor hónapok óta elhagyatottan árválkodó művészhonlapok között ez igazán dicséretes. Beljebb haladva ugyanazt a design látjuk viszont (egy másik fotóval), a menüben a jobb oldali hangjegyekre kattintva lehet navigálni. Ennek animációja technikailag minimum ötletes, hogy ne mondjam, bravúros – 100 programozóból 99 azonnal a Flash után nyúlt volna –, viszont zavaró, hogy a menüfeliratok a bal oldal szélén tűnnek fel. Tartalmilag a honlap számomra legvonzóbb része a Kocsis saját kommentárjaival fűszerezett fotogaléria, amelyet mindenképpen érdemes végigkattintgatni, valamint a linkgyűjteményben böngészve is rálehetünk néhány ritka anyagra. Bár a kották alatt még semmi sincsen, s hiányoltam az „üzenőfalat” is, Kocsis honlapja összességében szép, gondos munka. Az „adatbázis” menüpont alatt található diszkográfia gazdagsága képes feledtetni azt a körülményt, hogy adatbázisról szó sincs, és nagyon jó érzés végre egy igazi önéletrajzt olvasni a szokásos bemutató-életrajz helyett. (Kocsis Zoltánnal készült interjúnk a 36–37. oldalon olvasható.)

ZsD

www.gramofon.hu – Klasszikus és Jazz az interneten
Együttműködésben a **www.fidelio.hu** Online Zenei Magazinnal

Érdi Tamás hangokból teremtett világa

Amerikai turnéra és több hazai koncertre készül a fiatal zongoraművész

A legnagyobb öröm számára az, ha új zongoradarabokat tanul. A próbákon ugyanis speciális módszerrel dolgoznak, s Érdi Tamásnak ki kell találnia, milyen hangok is következnek a kottában. A fiatal zongoraművész pedig rekordsebességgel tanul, egyre bővíti repertoárját: most éppen Schubert, valamint Schumann kompozícióival foglalkozik.

„...Tudtam, hogy Mozart, Liszt és Chopin mellett – akiket eddig hallottam Magától felvételen is, de főleg élő koncerten, és minden esetben valamiért felejthetetlenül – Schubert világa lesz a legközelebbi nagy felfedezés az életében, és ebben nem is tévedtem. Az érzékeny színek, a szenvedély és gyöngédség, a billentés roppant intenzitása és differenciáltsága, amit már az impromptukban élvezettel izlelgettem, mégis felülmúlta minden várakozásomat – és akkor jött a szonáta, hogy felkavarjon és megrendítsen. Ez valami teljesen új hang, ami már nem a varázslatokra született műzsafió, hanem egy férfié, egy szuverén személyiségé: ez a zongorahang megigézi az embert, befészkel magát a szívbe és az idegrendszerbe, s elkíséri, vele marad – egyszerűen nem lehet szabadulni tőle...” – írja Érdi Tamás januárban megjelent első szólólemezéről Kerényi Mária.

A fiatal muzsikos csaknem húsz esztendeje zongorázik, hiszen alig volt négy esztendő, amikor először a hangszer elé ült. A kisfiút – aki koraszülöttként, egy hibás inkubátor-kezelés következtében elvesztette a látását – már korán elvarázsolták a hangok. Egészen kicsi volt, amikor szülei kazettára vették számára a tenger morajlását, a repülőgépek motorjának zúgását. Nyolcévesen lépett először pódiumra a Pesti Vigadóban, s hat évvel később, 1993-ban, Moszkvában a Louis Braille Nemzetközi Zongoraversenyen már második díjat nyert, majd 1995-ben, mint a korcsóport legfiatalabb versenyzője, első helyezést ért el. A Bécsi Zeneakadémiára 1994-ben vették fel, ahol Jó Imola volt a tanára, majd Rico Saccani, Uri Mayer és Vásáry Tamás ajánlására Kanadában folytatta tanulmányait. Ösztöndíjat kapott a torontói Royal Conservatory of Music művészképzőjébe, ahol Leon Fleisher, Jenny Regehr és Marc Durand tanítványaként 2002-ben szerzett diplomát. Leon Fleisher felajánlotta számára egy újabb éves ösztöndíjat, Baltimore-ba, a Peabody világhírű egyetemére, ahol ő a zongora tanszék vezetője. Ezzel a lehetőséggel Érdi Tamás azonban később kíván élni: egyelőre élvezi az itthon töltött időt, a gyakorlást a vörösberényi házában, és a fellépéseket.

Az ifjú zongoraművész már tanulóévei alatt is rendszeresen koncertezett. Szólóestet adott a többi között Budapesten, Kolozsváron, Bejrútban, Chicagóban és Torontóban. Mozart-versenyművekből eddig két CD-je látott napvilágot – mindkettő dirigense Vásáry Tamás, akivel közösen szólaltatta meg a kézzongorás Esz-dúr versenyművet is. Elmúlt szezonja is számos sikeres hazai és külföldi koncertet tartalmazott, fellépett például New Yorkban, a Carnegie Hall kistermében, ahol nagy öröme Kocsis Zoltán is meghallgatta zongorajátékát. A nyarat is gyakorlással tölti, két régi kedves tanára, Becht Erika és Kollár Zsuzsa foglalkozik vele, s készülnek az őszi koncertekre. Jelenleg Schubert- és Schumann-darabok vannak soron, s Brahms két zongoraversenyét is szeretné mielőbb elsajátítani.

Érdi Tamás: „a mai rohanó világban az embereknek sokkal inkább szükségük lenne a muzsika gyógyító erejére”

Fotó: Lippay Ágnes

A következő szezonban ősszel a Bartók Emlékházban, majd a Fővárosi Nagycirkuszban koncertezik, s fellép a Kodály Vonósnegyessel, illetve a Duna Szimfonikus Zenekarral is. Decemberben a gödöllői kastélyban ad karácsonyi koncertet, tavasszal pedig amerikai turnéra indul. 2004. március 15-én a Carnegie Hall kistermében játszik, majd Chicagóban, Bostonban, Torontóban és Washingtonban ad szólóestet. Elképzelhető, hogy hosszabb koncertsorozatra is indul majd a tengerentúlon, hiszen egy amerikai menedzseriroda komoly fantáziát lát benne. Érdi Tamás szívesen lemezre játszaná Beethoven szonátáit, de egy album Haydn, Händel, Mozart és Bartók darabjaiból szintén komoly kihívást jelentene számára.

Az ifjú zongoraművész harmonikusan él hangokból teremtett világában. „Amikor kicsi voltam, egy riporter megkérdezte tőlem, milyen hátrányát érzem annak, hogy nem látok, s én automatikusan visszakérdeztem, mi az, hogy hátrány. A kérdésre ma is hasonlóan reagálnék, mert a zene teljessé teszi az életemet. És egyre inkább az a meggyőződésem, hogy a mai rohanó világban az embereknek sokkal inkább szükségük lenne a muzsika gyógyító erejére, mint bármikor máskor.”

Réfi Zsuzsanna

A csábítás trükkjei avagy a 22-es csapdája

Hangversenyrendezői módszertan az ifjú zenehallgatók megnyerésére

A gyerek- és ifjúsági koncerteket rendezők egyik alapdilemmája annak eldöntése, milyen eszközökkel csábítsák be a fiatal közönséget, és ha ezt sikeresen megtették, hogyan keltsék fel és tartsák ébren a hallgatóság érdeklődését – olyan pozitív élményt nyújtva, amelynek köszönhetően kedvük lesz máskor is elmenni.

Az általános iskolás korosztályhoz a szülőkön keresztül vezet az út, hiszen ők veszik meg a jegyet vagy bérletet, és többnyire el is kísérik gyermekeiket a hangversenyre, a középiskolások viszont már önjáróak, maguk döntenek el – esetleg szülei, tanáraik vagy társaik hatására –, elmennek-e egy-egy ilyen koncertre. A család mindenképpen kulcsszerepet játszik, hiszen ha a szülők rendszeres vagy alkalmi koncertlátogatók, a gyerekekben is természetes módon alakulhat ki az igény, ellenkező esetben valószínűleg nagyobb ellenállást kell leküzdeni. Ezt segíthetik elő azok a zenén kívüli eszközök, amelyek révén több eséllyel lehet odavonani a hangversenytől amúgy talán ódzkodó fiatalokat, illetve szülőket. Ilyen „eszköz” lehet egy különleges helyszín, egy népszerű műsorvezető vagy egy izgalmas, akár társ-művészeteket is felhasználó műsorösszeállítás.

Fővárosi Nagycirkusz, a második a Planetárium, a harmadik a Parlament kupolaterme, a negyedik pedig a Vasúttörténeti Park lesz.” A helyszínek természetesen meghatározzák az egyes műsorok jellegét, illetve tematikáját is.

A Nemzeti Filharmonikusok 2001-ben indult ifjúsági hangversenyeiket az első évben még számos különböző helyszínen tartották – a Csodák Palotájától a Nemzeti Galérián át a Thália Színházig és a Közgazdaságtudományi Egyetem auláig –, tavaly már mind egyiket a Pesti Vigadóban rendezték, idén pedig a Millenáris Teátrum ad helyet az Ez mind zene címet viselő sorozatnak. „A népszerű házigazda (Gesztli Péter) és a vele párbeszédet folytató tudós műsorvezető (Batta András) felléptetése, illetve a társ-művészetek segítségével hívása nem elsősorban a zenei élmény befogadásának elősegítését vagy alátámasztását szolgálja, sokkal inkább arra való, hogy oldja a komolyzenével kapcsolatban sokakban meglévő idegenkedést, görcsöt, gátlást” – fejtegeti Hamar Zsolt karmester, a Nemzeti Filharmonikusok ifjúsági koncertsorozatainak szerkesztője és dirigense. „Akkor lennék boldog – folytatja –, ha legalább néhány gyerek azzal menne haza egy-egy ifjúsági koncertünkről, hogy születésnapjára vagy karácsonyra esetleg az ott elhangzott művet kéri ajándékba CD-n, amit otthon meghallgat, és netán a koncerten hallott párbeszéd hatására a kísérőfüzetben található ismertetőt is elolvassa.”

Illusztrációk: Gramofon-archív

A Matáv Szimfonikus Zenekar mostani szezonjában a Pinokkió-bérletbe foglalt négy ifjúsági hangversenyt mindig más és más helyszínen rendezi. „A Matáv Zeneházban éveken át tartott ifjúsági koncertsorozatok – a helyszínből adódó behatárolt lehetőségek, illetve az ott előadható művek szabta korlátok miatt – bizonyos önméltóságba kergettek minket – meséli Ligeti András zeneigazgató. „Ugyanazok a témák (például a hangszerek bemutatása vagy az évszakok zenei megjelenítése) kerültek elő újra és újra, és előbb-utóbb óhatatlanul megkoptak. Szimfonikus zenekar létünkre ezeken a hangversenyeken nem volt módunk teljes létszámunkban kiállni, inkább csak kamarazenei, s azon belül is elsősorban kisebb kamaragyüttesekre írott műveket, illetve szóló- és kamaradara-bokat tudtunk műsorra tűzni”.

„A zeneházi próbatermünket – amely próbákra kiváló, szimfonikus zenekari koncertekre azonban nem alkalmas – kinőttük, ezért más megoldást kellett keresnünk – folytatja Ligeti András. – Művészeti titkárnk, aki maga is gyakorló édesanya, arra gondolt, próbáljunk meg olyan külső helyszíneket találni, amelyek – azon túl, hogy nagyobb befogadóképességűek – már önmagukban is érdekesek. Hosszas keresgélés és egyeztetés után sikerült megállapodnunk azzal a négy intézménnyel, amelyekben végül most induló szezonunk ifjúsági koncertjeit rendezzük: az első helyszín a

„Mi abból indulunk ki – magyarázza Fenyő Gábor, a MÁV Szimfonikus Zenekar igazgatója, az Unokák és nagyszülők című, immár tizedik évfolyamába lépő sorozat szerkesztő-műsorvezetője –, hogy ezeknek a koncerteknek soha ne az legyen az elsődleges céljuk, hogy ismereteket közöljenek és a gyerekek zenei műveltségét gyarapítsák. Persze nem baj, ha szörmentén ez is megtörténik, de a lényeg az élményadás. Hogy a zenehallgatás örömet okozzon nekik. Természetesen ehhez nélkülözhetetlen, hogy bizonyos információkat közöljünk velük. A hangversenyek előtt elhangzó bevezető szöveg mindenképpen konkrét dolgokról szól, a zenével, a zeneszerzővel, a hangszerekkel kapcsolatban.”

Zelinka Tamás műsorvezetőként harminc éve rendszeres közreműködője ifjúsági hangversenyeknek. „Napjainkban a popzene olyan agresszíven van jelen egész életünkben, hogy ezzel szemben a komolyzene helyzete szinte reménytelennek látszik” – panasolja. „Rádiókból, televíziókból, kis üzletekben és nagy plázákban, benzinkutaknál és várótermekben, strandokon és vendéglőkben, sőt gyakran már iskolákban is a szünetekben szinte megállás nélkül ez a zene ömlik ránk, örületes hangerővel, és nem lehet kikerülni.”

„Az érdeklődés felkeltéséhez a komolyzene önmagában is eleget ad, de a társ-művészetek felhasználása megkönnyítheti ezt a munkát” – vallja Simó Attila általános iskolai énektanár. „Vegyünk

Mottó:

„Egy bizonyos művészet elemeivel annál inkább kapcsolatba kerülünk, minél jobban megismerjük más művészetek elemeivel fennálló viszonyaikat.”

Vaszilij Kandinszkij

egy «slágerdarabot», Az állatok farsangját – ezt még a hagyományos két tanórás rendszerben is kötelezően meg kell hallgatni. Ehhez kapcsolódva szoktuk föladni azt a klasszikus feladatot, hogy a gyerekek próbálják meg kitalálni, milyen állatokat jelenítenek meg az egyes tételek, esetleg azt is, milyen hangszerrel. Akár le is lehet közben rajzolni az állatokat. Ez még azokat a gyerekeket is nagyon leköti, akiknek egyébként nem sok affinitásuk van a zenéhez. Az élmény még teljesebbé tehető, ha netán sikerül élőben, koncerten is meghallgatni a tanórán megismert darabot. A közös koncertlátogatás azonban további alapos előkészítést igényel, hiszen elképzelhető, hogy sokaknak ez lesz az első ilyen alkalom. Tudniuk kell, hova mennek – ha például a Zeneakadémiára, akkor el kell mondani nekik, mi is az, hogyan kell oda felöltözni, hogyan kell ott viselkedni.”

„Nagyon fontos, hogy a gyerekek iskolás éveik alatt legalább egyszer eljussanak olyan koncertre, ahol igazán minőségi élményben részesülhetnek” – hangsúlyozza Zelinka Tamás. „Márpedig ezt az élményt csak a legnagyobb zeneművészek tudják megteremteni. A gyerekeknek ugyanolyan magas színvonalú produkciót kell kínálnunk, mint a felnőtteknek, csak méretében, időtartamában az ő befogadóképességükhöz igazítva. Ha egy család belül egy étterembe ebédelni, a gyerekeknek esetleg kisebb adagot rendelnek, de az étel minősége ugyanolyan, mint a felnőtteké” – világítja meg egy plasztikus gasztronómiai hasonlattal álláspontját Zelinka.

„A koncerteken nagyon lényeges szerep jut a társművészeteknek” – vélekedik Fenyő Gábor. „Ha az előadott műnek valamilyen irodalmi vonatkozása van, hívunk egy színészt vagy előadómű-

vészt, aki a zenéhez kapcsolódó szemelvényt elmondja. Rendkívül sikeresnek bizonyult az a koncertünk, amelyen az Egy kiállítás képeihez zenekari változatát játszottuk úgy, hogy közben levetítettük a hozzá kapcsolódó diákat.”

„A 22-es csapdájával állunk szemben – avat be dilemmájába Hamar Zsolt –, ugyanis minél erősebb a csábító körítés a koncerten, annál inkább háttérbe szorul a zene. Tavaly az Egy kiállítás képei előadásán, ahol Cakó Ferenc a helyszínen készített fantasztikus homokrajzokat a zenéhez, csak nagyon pozitív hozzáállással lehetett azt mondani (bár én hiszek benne), hogy itt két egyenrangú produkció összegződött. Némely rosszmájúsággal viszont úgy is meg lehet közelíteni, hogy a Nemzeti Filharmonikusok aláfestő zenét játszottak a homokrajzokhoz. De hasonló tapasztalatot szereztem a múlt év második koncertjén is, ahol Prokofjev Alekszandr Nyevszkijéhez vetítettük le Eisenstein filmjének részleteit. Úgy érzem, ezekben az esetekben – noha igen nagy sikert arattak – erősebb volt a csábítás: idén jobban kell ügyelnünk az arányokra. Rá kellett jönnöm, hogy ha bárkit is meg akarunk hódítani a komolyzenének, ahhoz csakis a zenén keresztül vezet az út. Jó műveket kell kiválóan, ihletetten előadni. Az ifjú hallgatóság ugyanis pontosan érzi, hogy az előadás valóban ihletett, egyszeri és megismételhetetlen-e, vagy csak rutinból abszolált feladat. Azt hiszem, a mostani évad három ifjúsági koncertje – amelyeknek a témája a költészet, a népzene, illetve a dzsessz – sokkal tisztábban, priméribben zeneközpontú lesz, mint a tavalyiak.”

Aradi Péter

„A nagy generáció már nem tér vissza többé”

Kovács János Kossuth-díjas karmester pályájáról és az operajátszás helyzetéről

Harcincadik szezonját kezdi a Magyar Állami Operaházban Kovács János Kossuth-díjas karmester. A szerény, visszahúzódo, ritkán nyilatkozó művész pályafutásáról kérdeztük.

Gramofon: Ön szerint mi tesz valakit igazán jó karmesterré? A partitúra tökéletes ismerete, a kéztechnika kifinomultsága, a jó érzék a zenekarral való együttlélegzésre?

Kovács János: Mindez együtt. De a legfontosabb mégis, hogy jó zenei ösztönök munkálkodjanak az emberben, vagyis a muzikalitás a döntő. A manuális rész a szükséges rossz, a dirigensnek meg kell értetnie magát a zenészekkel, de kell a megfelelő kommunikációs készség is. Eközben igyekezni kell elkerülni azokat a módszereket, amelyek miatt például Richter nem szeretett volna soha karmester lenni. Mint egyik nyilatkozatában fogalmazta: nincs inyére az irányításnak ez a fajtája. De szöveget ütött a fejembe egy másik indoka is, miszerint egy karmesternek kötelező elemeznie a darabokat, ez pedig Richter szerint az előadóművészet halála.

G: Ugyanakkor megfigyelhető, hogy egyre több hangszeres – és énekes – művész fordul a karmesteri pálya felé...

K. J.: Én elismerem ezeket a művészeket, mert érzésem szerint sokkal több közülük van az előadandó művekhez, mint az „absztrakt” dirigenseknek, akiknek ez a szakmájuk. Jómagam botcsinálta zongorista vagyok, vagyis a karmesterek közt jó pianistának számítok, de nem vagyok profi. Azért erőltetem a folyamatos kapcsolatot a hangszerrel, mert úgy érzem, hogy föl szabadítja a zenei fantáziámat. A karmesterek többsége viszont szinte belemerevedik abba, hogy fölülről lefelé „parcellázza” a partitúrát, amitől a zene szabad lélegzése sokat szenved. Sokakban nincs semmi veszélyérzet: épp amiatt, hogy „a pálca nem szólal meg”, vagyis a hangképzés közvetve történik.

G: Richtert idézte, akit leginkább talán a diktatórikus módszerek riasztottak az ön pályájától. De akkor hogy állunk ezzel? Hiszen nem egy diktátor-típusú dirigens futott be világkarriert, elég csak Toscaninire vagy Reinerre gondolni...

K. J.: Éppen ez életem egyik nagy dilemmája. A zenekarok többsége ugyanis érdekes módon megnyugodva veszi tudomásul, ha egy túlságosan is erőteljes egyéniség áll az élükön. Magam távol állok ettől a típustól. Egy szó mint száz: nem szívlelem a diktátor típusú karmestereket, még azokat sem, akiknél ez szinte magától jön, és az illetők képesek tökéleteset alkotni. Sajnos többen vannak, akiknél ez csak allűr, és mögötte nincs zenei fedezet. Hát, őket a pokolba kívánom. A veszély abban van, hogy nagy a tere a szélhámosoknak, és olykor még a jó zenekarok is „beveszik” a maszlagot.

G: Ha már itt tartunk: mi kell ahhoz, hogy egy zenekarral harmonikus legyen az együttműködés?

K. J.: Ahány karmester annyi egyéniség, de igaz ez a zenekarokra is. Nincs két egyforma. Így aztán nincs recept. A műre kell összpontosítani, és nem arra, hogyan „vásároljuk meg” a zenekart. És akkor maguktól adódnak az eszközök.

G: Igaz, hogy bizonyos helyeken legjobb hagyni az orkesztert önállóan játszani, vagyis nem kell mást csinálni, csak élni hagyni?

K. J.: Az ilyesmi az összeszokottságon alapul, és persze a zenekar képességein is. Nagyon sokszor igaz, hogy akkor ér cél az ember, ha hagyja játszani a zenekart. Ez persze csak kiváló együttes esetében történhet meg. A dolog nagyon sokáig magyarázható, tanítható. De aztán jön, amit már nem lehet megfogalmazni, és ami a legnagyobbaknál örök titok marad: mitől van az, amikor egy remek zenekar egy X karmester intéseire olyasmit produkál, amiről már beszélni sem lehet. Csak eltátja az ember a száját: hogy jött ez létre? Pessimista vagyok, csúnyának látom a világot, ezért tűnik úgy számomra, hogy a nagy generáció, a furtwängleri már nem tér vissza többé.

G: Még nem kérdeztük, milyen zenekart kedvel? Amely fegyelmezett, minden utasítást les, és nyomban végre is hajt, vagy amelyik fölöttébb önálló?

K. J.: Először is, olyan sok zenekarral nem volt dolgom. A legfegyelmezettebbek eddig a Tokiói Filharmonikusok voltak, de ők viszont már az a fok, amit nehezen lehet viselni. Amint leálltam a próbán, a zenekar valamennyi tagja egy szempillantás alatt meredten rám tekintett. Kértem is a tolmácsot, mondja meg nekik, ha ilyen provokatívan néznek rám, még azt is elfelejtem, mit szeretnék mondani nekik. Nálunk más a helyzet. Ha leállok, csak nehezen tudom rávenni az operaházi zenekari kollégákat, hogy hagyják már abba a zenélést, majd nehezemre esik rávenni őket, hogy ugyan figyeljenek már arra, amit mondok...

G: És mennyire fontos az átélés? Nem veszélyes a túlzott belefeledkezés, amikor a dirigens túlságosan is átadja magát az adott kompozíció imádatának?

K. J.: Jó a kérdés. Ez ugyanis működésem talán második kardinális pontja. Én mindenesetre arra neveltem magam, hogy ne engedjem át magam az érzéseimnek. Nem a karmesteri pulton kell átélni a darabot, hanem az énekeseknek a színpadon. Nem tagadom persze, hogy kedvenc darabjaim adott helyein nekem is futkos a hátamon a hideg.

G: Kanyarodjunk vissza a múltba, az obligát kérdéshez: honnan indult? Voltak-e muzsikuskok a családjában?

K. J.: Édesapám híres gimnáziumi tanár volt: utoljára a Rákócziiban oktatott irodalmat, latint, görögöt. Ő dilettáns zenész volt, alapfo-

Fotók: Magyar Állami Operaház

kon csellózott, de vehemens hangverseny-látogatónak számított. Negyven éven át óvónéniskedő anyukámtól viszont viszonylag szelídebb természetemet és talán egyfajta kommunikációs készséget örököltem. Már elmúltam tíz, amikor elkezdtem zongorázni.

G.: A Zeneakadémián Kórodi András növendéke volt. Milyen emlékeket őriz a főként kiváló operakarmesterként ismert „Gidáról”?
K. J.: Nemcsak tőle, hanem Simon Alberttól is merítettem. Kórodi adta az alapokat, majd terelt az opera irányába, ahol aztán egyengette az utamat is, Simonnak ugyanakkor zenei készségem javát köszönhetem. De a legdöntőbb, hogy Sudlik Mária lett a társam. Számomra meghatározó volt, és nagy szerencse, hogy egy igazán mélyen ösztönös, és érző színpadi művésszel hozott össze a sors. Mert alkatilag inkább félrehúzódo vagyok, így aztán egy más társ mellett lehetséges, hogy elbújtam volna, és nem is mertem volna soha karmester lenni. Ha Kórodi nem fog meg a fülemnél fogva, és nem mondja, hogy egy évet töltsék el az Operában, akkor Simon Albert mellett maradok a főiskolán tanársegédként, és az ő hatására elindultam volna az „elvonat” zenélés felé, ami pedig ugyebár nem is létezik.

G.: A lényeg, hogy ott ragadt az Operában. Hogy fogadták a nagy öregek?

K. J.: Kedvesen, barátian. Rögtön az elején Lendvay György karmester-korrepetitor mellett az Otellót zongoráztam. Aztán a Ferencsik dirigálta Álarcosbálban voltam korrepetitor, és szép lassan beépültem ebbe a munkába. Szorgalmas voltam és szolid természetemnél fogva hamar közkedveltségnek örvendtem. A főiskolán még ellenézés volt bennem a műfaj iránt, ami abból táplálkozott, hogy onnan nézve az előadások színvonala nem volt kielégítő a számomra. De ez a probléma persze mindig is fennáll egy repertoárszínházzal kapcsolatban. Nagyon nehéz benne a minőséget ébren tartani, vagy tovább srófolni fölfelé.

G.: Ha így van, akkor miért kardoskodik mellette?

K. J.: Mert a repertoárszínház az egyetlen formáció, ami társulatot feltételez. Társulat nélkül pedig nem lehet színházat csinálni.

G.: Akkor miért megy mégis a világ szembe ezzel? Miért dívik a stagione-rendszer?

K. J.: Szabad erre őszintén válaszolnom? Füttyülök az egész világra. Természetesen voltak, akik nekem szegezték a kérdést: miért rossz nekem, ha ugyanazok játszanak a zenekarban, ha ugyanaz az énekes gárda, ha mindent jól be lehet próbálni. Mire mondtam, hogy irgalmatlanul bele lehet merevedni egy darabba. És szerintem sokkal jobb, ha széles az étrend. Aztán meg az énekes szempontjából sem közömbös, hogy ide-oda csapódik-e a produkciók között, vagy egy jó társulathoz tartozik.

G.: Önnek is jól jöhetett, hogy egyik nap Erdélyi Miklóstól, másnap Ferencsik Jánostól, majd Lukács Miklóstól les lehetett el apró fortélyokat, nem beszélve a rendezőkről, Békés Andrásról, illetve Mikó Andrásról...

K. J.: Pontosan. Hihetetlen érték volt, hogy két ilyen rendező mellett szagolhattam bele a színházba. De aranybányát jelentettek a karmesterek is. A mostani állapotban ez már nincs.

G.: 1978–80 között három éven át Bayreuthban is asszisztenskedett. Az a kapcsolat miért maradt abba?

K. J.: A Pesten vendégszereplő Theo Adam ajánlott be, és rögtön beleszóppentem a Patrice Chereau rendezte és Pierre Boulez által vezényelt Ring előkészületeibe. Chereau döbbenetes élmény volt, főleg a rendelkező próbái. Amikor letelt a három szezon, már nem volt ambíció bennem, hogy tovább folytassam.

G.: Merre hívták még?

K. J.: Gyéren jártam. A tokióiakon kívül a Szlovén Filharmonikusok hívtak. Japánba először Sass Sylvia vitt, aztán visszahívtak. Gyáva vagyok a külföldhöz is. Hiányzik belőlem az ambíció, hogy kitaposam magamnak a lehetőségeket...

G.: Most szeptemberben idehaza már a harmincadik szezonját kezdi. Mivel debütált?

K. J.: A Varázsfuvolával, amelyben a feleségem, Sudlik Mária volt Pamina. Bizony béna voltam, de támogatott a zenekar is, és úgy mondták, hogy a muzikalitásom átsegített a nehézségeken.

G.: Aztán folyamatosan bővült a repertoárja, és ma már szinte mindenevő. Hiszen Mozarttól Rossinin, Verdín és Puccinin át Muszorgszkijig és Wagnerig majd' mindent vezényelt... Ez tudatos volt?
K. J.: Dehogy. Szinte mostanáig mindig megmondták, mit vezényeljek. Ma már kérhetek. A jövő szezonban például a Jenufát csinálom. Csodás opera.

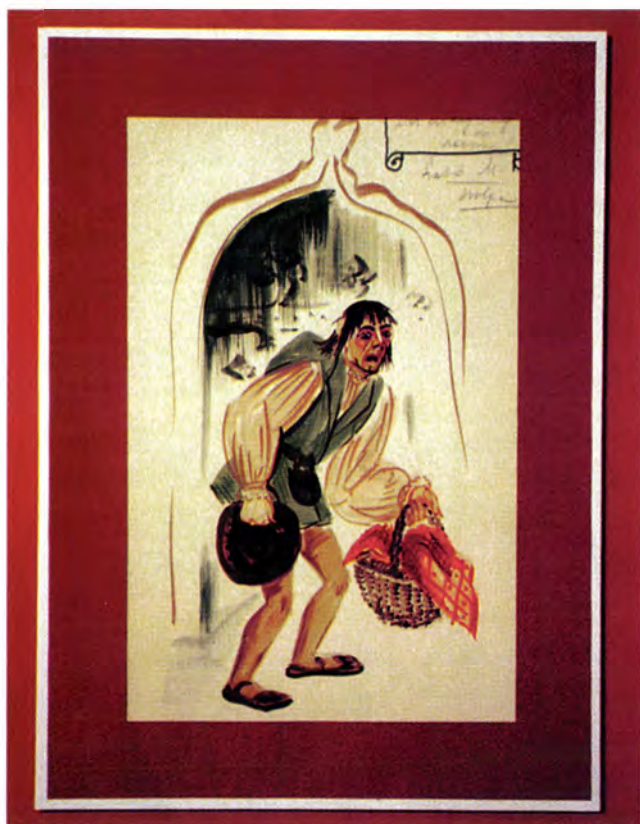
G.: Ahelyett, hogy belemennénk annak taglalásába, miképpen élte meg a pesti Operában az elmúlt években történeteket, arra lennének kíváncsiak, vajon megnyugodtak-e már a kedélyek?
K. J.: Félek, nem igazán. Mert az Operaház szekere sajnos lefelé megy. A Györi-ványi-ügy csak a hab volt a tortán. Ő szerencsére már nincs is házban, mégsem könnyű változtatni azokon a negatív körülményeken, amelyek jelentős része kívülről jön s amelyek ellen nehéz védekezni. Elsősorban a repertoárjátszás nehézségeire gondolok, anyagi gondokra, a műfaj társadalmi megítélésére.

G.: Felmerült önben is, hogy induljon a direktori pályázaton?

K. J.: Nem, mert alkalmatlan vagyok rá. Első karmester vagyok, és ez így rendjén is van.

Lindner András

Márk Tivadar: fél évszázad

Kenessey Jenő: Az arany meg az asszony – ősbemutató

Verdi: Otello (1954, Magyar Állami Operaház)

Kilencvenötödik születésnapját ünnepelte a közelmúltban Márk Tivadar, a Magyar Állami Operaház legendás – a többi között Kossuth-díjjal és örökös tagsággal kitüntetett – jelmeztervezője. Ebből az alkalomból nyílt kiállítás az Operaház Vörös szalonjában, felidézve a harmincas, negyvenes, ötvenes, hatvanas és hetvenes évek emlékezetes alkotásait, amelyek közül néhányat most a Gramofon Galériában is közléteszünk. A jelmezterveket bemutató fotográfiákat Hegedüs Márta készítette.

Márk Tivadar 1934-től negyvenhat éven át dolgozott a Magyar Állami Operaházban: pályafutása során több mint négyezer különböző tervet készített

legendás jelmezervei

Verdi: Rigoletto (1951, Magyar Állami Operaház)

Márk Tivadar 1934-ben került az Operaházba. „Iparművészeti főiskolai tanárom ajánlott be Zsindelyné Tüdös Klárának, aki a bécsi operaháznak is készített koreográfiát és jelmezeket, nem volt ideje szépen megrajzolni a terveket” — meséli. „Helyette én készítettem el a rajzokat, amiket meglátott Oláh Gusztáv, és felfogadott asszisztensének. Hamarosan a jelmeztár vezetője lettem, mert tanultam művészettörténetet, ismertem a stílusokat.” A harmincas évek végétől már jelmeztervezőként, majd 1958 és 1980 között vezető jelmeztervezőként dolgozott az Operaházban, s emellett más hazai színházak, külföldi teátrumok, filmgyártó cégek felkéréseinek is eleget tett. Hosszú pályafutása során több mint négyezer különböző tervet készített.

Bár 1980-ban az Operaház akkori főigazgatója felmondott neki, még ma is tiszteletből fejet hajt és a kalapját is megemeli, ha elhalad az Andrássy úti palota előtt. Csak azt sajnálja, hogy jelmezeinek döntő többsége a MÉH-telepen végezte. „Mert azért akár milyen rongyok is azok a ruhák, ha Házy Erzsébet vagy Osváth Júlia, Székely Mihály vagy Palló Imre énekelt bennük, érdekesek lennének az utókor számára” — mondja. A tervek viszont szerencsére megmaradtak: ezek döntő többségét az Országos Széchényi Könyvtárban őrzik.

ReA

Wagner: Tannhäuser (1955, Erkel Színház)

„Most eljött az a pillanat...”

Kiss B. Atilla a Bánk bánról és az operafilm CD-változatáról

Az összezsírozott, számos nemzetközi híró művészt felvonultató előadógárda jóvoltából nemcsak a magyar, de a külföldi operabarátok számára is hozzáférhető Erkel zenedrámája, a Bánk bán új lemezfelvétele (Káel Csaba operafilmjének CD-változata), amelyet a Warner hálózatában világszerte terjesztenek. Az alábbiakban a címszereplő, Kiss B. Atilla számol be élményeiről.

„Ez a felvétel egy nagy találkozás. Szerencsés konstelláció, hiszen együtt vannak jelen a magyar operaművészet külföldön és belföldön szolgáló legnagyobbjai. A felvételen hallható előadógárda (Rost Andrea kivételével) egyszer már felejthetetlen élményt nyújtott a budapesti közönségnek – tavalyelőtt, az Erkel Színházban. A filmen is látható előadók mutatták be akkor a művet, félig szcenírozott, koncertszerű előadásban a tavaszi fesztiválon” – mondja Kiss B. Atilla. „Az, hogy ennek a csapatnak tagja lehettem, rendkívüli örömteli és megtisztelő. Ez a felvétel

következmenyeként óhatatlanul is egy olyan lánc részesévé vált, amely egészen Pucciniig, Verdiig, Belliniig vezethető vissza.

A művészi folytonosságról szólva a Bánk bán-produkció címszereplője megemlíti azt a helyszínt is, amelyhez tanulmányai kötődnek: „A kolozsvári énekes oktatásnak mára megszűnt az a fajta kontinuitása, ami a nyolcvanas évekig még megfigyelhető volt. Ez a bel cantóban gyökerező, de szláv és francia énekkultúra által is gazdagított iskola számos jelentős előadóművészt nevelt, akik azóta szerte a világban öregbítik ennek a műhelynek a hírnevét. Mesterem, Ionel Pantea szintén ennek az iskolának egyik utolsó mohikánja. Éppen ezért követtem őt Luxemburgba, hiszen rendkívül fontos volt számomra, hogy minél többet magamba szívjak ennek a kihalófélben lévő iskolának a tanításaiból.”

Kiss B. Atilla 1993-ban éppen a Bánk bánban debütált, a Kolozsvári Magyar Opera társulatával – Erkel szülővárosában, Gyulán. „Érdekes, hogy Kolozsváron az úgynevezett ös-Bánk bánhoz valamivel hívebben adják elő a művet. Úgy gondolom, hogy az opera eredeti verziójának megismertetése a hazai közönséggel megérné a fáradságot, mert számos, zenedrámailag kiaknázatlan és izgalmas dolgot tartogat. A Rózsavölgyi jóvoltából megjelent reprint kiadás által ma bárki hozzáférhet az eredeti műhöz” – mondja a művész.

Kiss B. Atilla: „lehet, hogy ennek a muzsikának az volt a sorsa, hogy mindeddig árnyékban maradjon”

Fotó: Bánk bán produkció

számomra óriási jelentőségű. Ennek kapcsán volt szerencsém megismerni Marton Évát, aki nemcsak énekesként, színésznőként, de emberként is fantasztikus egyéniség. A vele való találkozás művészi pályám egyik fontos eseménye, és a szakmai életem azóta kicsit meg is változott. A sorsszerűség bizonyítéka, hogy ebben a világban, ahol a fogyasztói társadalom farkastörvényei uralkodnak – és amelyben a művész is csak árucikk, amivel sáfárkodnak –, egy olyan kaliberű énekes mint Marton Éva, művészetével évtizedek óta őrizni tudja méltó elismertségét. Szerintem a magyar közönség nem is tudja igazán, hogy mennyire egyedülálló előadóművész is ő. Sajnos, itthon nem szokásos hangot adni annak, milyen nagy érték van a birtokunkban.” Mint Kiss B. Atilla fogalmaz, a Marton Évával való közös munka

Káel Csaba Bánk bán-filmjének CD-változata ösztöl már a nyugat-Európai nagyvárosok lemezboltjaiban is hozzáférhető lesz. S hogy milyen eredménnyel fogja felvenni Erkel zenéje a „nagyokkal” a versenyt? Kiss B. Atillának nincsenek aggályai: „meggyőződésem, hogy ha valaki megfelelő szenvedéllyel nyúl hozzá a mű terjesztéséhez, a siker nem lehet kétséges. Erkel »csupán« ismeretlensége tarthatja távol ideig-óráig ettől a versenytől. Egyébként éppen ez az ismeretlenség az, ami érdeklődést válthat ki a felfedező kedvű zenehallgatóból, nemzetiségtől függetlenül. Lehet, hogy ennek a muzsikának az volt a sorsa, hogy eddig árnyékban maradjon. Most eljött az a pillanat, amikor a világ tudomást szerezhet arról a fantasztikus értékről, amit ez a zenemű jelent.”

Várkonyi Tamás

Erkel Ferenc:
Bánk bán
Warner Music Hungary
●●●●○

A Bánk bánhoz – Erkel Ferenc operájához éppúgy, mint Katona József drámájához, amelyből Egressy Béni írta a librettót – olyan történelmi legendák, sőt politikai víziók fűződnek, amelyek miatt a jelenidejű előadások megoldása enyhén szólva problematikus. Kiemelkedő szellemnek kell lennie annak, aki képes mértéktartóan, kiegyensúlyozottan kezelni azt, ami sajátságosan magyar és – kénytelen vagyok a mostanság elkoptott szót használni – európai ezekben a művekben.

A Warner Music Hungary gondozásában jelent meg az opera két CD-n, és a produkció a fenti kívánalmaknak megfelel. A hanganyag gondolkodás, de természetesen tudom, hogy ez a matéria a filmhez készült. Ám igyekszem ezt a tényt mellőzni, mert a vászonra tett munka – szándékosan nem nevezem sem műnek, sem alkotásnak – alkalmi politikai röpirat, s annak igen közepes. Pesze nem könnyű e kapcsolatot tökéletesen megkerülni, hiszen a CD-khez mellékelt füzetet részben a film jelenetfotói illusztrálják. Szerencsére csak részben. A nyomatok színvonala sajnos nem egyforma: különös módon épp a régi plakátok, metszetek tülesek, a fotók némelyike viszont ugyanazt a homályt mutatja, amit a film egyes képsorai, a baj tehát ott keresendő. A gondosan szerkesztett, négy nyelvű könyvecske történelmi és zenetörténelmi bevezetőjét Bónis Ferenc írta, lényegretörően. Aki ismeri a mű keletkezé-

sének körülményeit, az is élvezettel fogadja a csokorba szedett információkat, aki pedig tájékozatlan a Bánk bánnal kapcsolatban, épp a legfontosabb tudnivalókat kapja ahhoz, hogy figyelemmel hallgassa végig a két korongot.

Az opera hőst – a címszerepet – Kiss B. Atilla énekli. Neki különösen nehéz lehetett megbirkózni a legendákkal, Simándyval és Ilosfalvyval, utóbbi nemrég, hetvenesztendősen is illúziót keltően szólaltatta meg a nagyúr áriáit. Kiss B. – akivel a honi operajátszás elég felelőtlenül bánik, mert nemcsak neki való, hanem alkatától, adottságaitól idegen szerepekben zsákmányolja ki – a CD-n nagyszerű teljesítményt nyújt. Az orgánus helyenként kísértetiesen emlékeztet a fiatal Simándyra, a kulcs helyzeteket az énekes egyénien és főként jól oldja meg. A Hazám, hazám kezdetű ária zenéileg hiteles, de sallangtalan, a párjelenet

Gertrúddal drámai. (A filmet ugyan igyekeztem elfelejteni, e helyen mégis kénytelen vagyok megemlíteni, hogy az a hamis pátosz, ami sajnos Bánkot is jellemzi a vásznon, a CD-n nincs jelen.)

A felvétel hősnője – Melinda szerepében – Rost Andrea. A Bánk bán története során a szólámot énekelték az Aida-fachban és Lammormoori Lucia-fachban számontartott művészek; Rost az utóbbi kategóriából jött. Melinda alakjának súlyt és méltóságot adott, pedig könnyedén, karcsún énekli a nagyúr hitvesének nehéz dallamait. Melinda tulajdonképpen módfelett hálátlan feladat. Az operák szövegében nem szokás logikát, a figurákban következetes jellemfejlődést keresni. Ám Zerlina megingásának, Sieglinde testvérszerelmének, Desdemona naív értetlenségének mégiscsak van valami háttere, amire a cselekmény, egy-egy drámai szituáció utal. Melindához azonban legfeljebb hozzá képzelhetjük, hogy valójában mi teszi ennyire esendővé. Rost hangadása sokat segít ebben: az asszony fiatalságára, tapasztalatlanságára világít rá, és arra, hogy egy más kultúrában nevelkedett személyiség áll előttünk, akinek egyszerűen nincs választása, hiszen amit tanult, az nem érvényesíthető azokban a helyzetekben, amelyekbe akaratán kívül került. Ha feltételeznénk azt az abszurditást, hogy olyasvalaki veszi kézbe a felvételt, aki nem ismeri Traviataként vagy Paminaként Rost Andreát, biztos, hogy kíváncsi lenne a nagyszerű énekesnőre.

Gertrudis szólamában – akárcsak a filmen, a CD-n is – Marton Éva pasztikus képet rajzol az álnokság megtestesüléséről: így kívánja a kissé egysíkú szerep. Súlyom Nagy Sándor Petúr bánként és Miller Lajos Tiborcként remekel; nem hinném, hogy technikai bravúr lenne csak az a zenei szépség, amit e két művész kínál a hallgatóknak. A zenekari hangzás érzékletes, a hanganyag többet és gazdagabban dimenzionált képet ad a történetről, mint a film. A Honvéd Férfikar és a Nemzeti Énekkar is kitűnően szól – mindez Pál Tamás karmester munkáját dicséri. Pál nem vezényli, hanem új, tisztább életre kelti a hangfelvételen Erkel művét. A nemzeti operát, amely a Warner CD-jén méltó e rangra.

Albert Mária

Magyar Állami Operaház

Őszi premierek Várnásztól a Coppeliáig

SZOKOLAY SÁNDOR:

VÉRNÁSZ

Operaház: 2003. szeptember 27.

A főbb szerepeket Vadász Dániel, Rálik Szilvia, Vajda Júlia, Réti Attila, Kovács Annamária, Balatoni Éva, Wierdl Eszter, Tas Ildikó, Airizer Csaba és Bretz Gábor alakítja.

Karmester:
Oberfrank Péter
Díszlet: *Horgas Péter*
Jelmez: *Jánoskúti Márta*
Rendező: *Kovalik Balázs*

ERKEL FERENC:

HUNYADI LÁSZLÓ

Erkel Színház: 2003. október 11.

Hunyadi Lászlóként Kelen Péter lép színpadra, Gara Máriát Péter Cecília, Szilágyi Erzsébetet pedig Fekete Veronika alakítja. Gara nádort Egri Sándor, Cillei Ulrikot Király Miklós, V. Lászlót pedig Albert Tamás kelti életre.

Karmester:
Medveczky Ádám
Díszlet: *Csikós Attila*
Jelmez: *Schäffer Judit*
Rendező:
Szinetár Miklós
és *Harangzó Mária*

VINCENZO BELLINI:

NORMA

Erkel Színház: 2003. október 17.

A címszerepben Lukács Gyöngyinek tapsolhat a közönség, Pollionét Kiss B. Atilla, Orovesot Kovács Kolos, Adalgisát pedig Pánczél Éva alakítja. Klotildeként Várhelyi Éva, Flavióként pedig Kiss Péter lép színpadra.

Karmester: *Rico Sacconi*
Díszlet: *Csikós Attila*
Jelmez: *Velich Rita*
Rendező: *Szikora János*

LEO DELIBES – HARANGOZÓ GYULA:

COPPELIA

Operaház: 2003. október 25.

Karmester: *Déri András*
Díszlet: *Fülöp Zoltán* tervei nyomán *Csikós Attila*
Jelmez: *Márk Tivadar* tervei nyomán *Velich Rita*

Koreográfia:
Harangzó Gyula
Színpadra állította:
Ifj. Harangzó Gyula

„A téma időtlen és mégis élően mai”

Magyar zenedrámákkal indul az Operaház és az Erkel Színház szezonja

Hamarosan elérik a negyedik ikszet azok, akik Szokolay Sándor Várnász című operájának ősbemutatója évében születtek.

Az Ybl-palotában 1964. október 31-én szólaltak meg közönség előtt először ezek a furcsa, lázas harmóniák. A zenedrámát most felújítják, Kovalik Balázs rendezésében. Az Erkel Színházban is magyar darab, Erkel Ferenc Hunyadi Lászlója nyitja a 2003/2004-es évadot.

Szokolay Sándor – Farkas Ferenc tanítványa – a Várnász előtt már szép számú hangszeres és oratorikus alkotással hódította meg a kortárs zene iránt egyébként nem különösebben fogékony magyar közönséget. A '64-es premier idején krisztusi korban lévő, harminchárom esztendőes Szokolay a maga útján indult el, és Európába érkezett a Várnásszal. Ezt igazolta a Millenáris Teátrumban 2001. szeptemberében megismert felújítás, amelyet a Szegedi Nemzeti Színházból importált az intézmény. A szereplők – Kovács Annamária kivételével – a szegedi együttes tagjai voltak.

seben – a hagyományos operajátszásnál többet, izgalmasabbat mutassanak. A szegediek számára Kovalik Balázs megrövidítette a darabot: egy körülbelül másfél órás, nagyos feszes változatot készített, amely a szerző tetszését is elnyerte. Ez a mű szelleméhez hű átdolgozás a szertartásosságot, az érzelmi mélységeket és persze a már említett tradícióból eredő kegyetlenséget, az elvárt, de mégis értelmetlen bosszút is a néző elé tárja. Megindítóan szép előadásra számíthat tehát, aki a budapesti reprízre jegyet vált.

Az Anya személye foglalja keretbe a tragédiát, ő az élet és a halál forrása is – ezt a kettősséget kitűnően érzékeltette Kovács Annamária, s most is ő alakítja, vagy inkább éli meg a szerepet. A szegedi produkcióban tűnt fel Rálik Szilvia menyasszonyként, s most megint övé a szólam. Leonardó sem új: Réti Attila éneklé, a feleség szerepére viszont ezúttal Wierdl Eszter készül. Horgas Péter diszleitei „beszélnek”: a függőnyt helyettesítő, kétfelé szaladó, de időnként föl és le is mozgatható, óriási fémlap, mint valami hatalmas penge metszi el a jeleneteket – fenyegetően szimbolizálva, hogy az élet, a sors fonala is egyetlen nyiszszantással megszakítható.

Élet és halál nagy kérdéseinek – s a penge helyett a hóhér bárdjának – az Erkel Színház évadnyitó produkciójában is fontos szerep

Jelenet Szokolay Sándor zenedrámája, a Várnász szegedi előadásából. Szertartásosság, kegyetlenség, érzelmi mélység

Fotó: Veréb Simon

A mű keletkezéstörténetéhez még annyit: az ősbemutató idején Federico García Lorcát a spanyol polgárháború leverésekor elszenvedett mártírsága miatt jobban illett tisztelni, mint valódi, politikai periódusokon túlmutató drámaírói erényei okán. Pedig Lorca a spanyol folklór elemeit csupán eszközként használta a nagyívű sorstragédiák ábrázolásához, így a Várnászhoz is. Szokolay zseniálisan ráértett erre, amikor azt mondta: „a téma időtlen és mégis élően mai. Erre az összetettségre volt szükségem ahhoz, hogy az opera-sémák minden öncélúságát kikerülhessem, az életképes tradíciók elvetése nélkül.”

A zenedráma eredetileg három felvonásosnak készült, és a ház akkori énekes sztárjainak, Házy Erzsébetnek, Komlóssy Erzsébetnek, Szirmay Mártának, Szőnyi Ferencnek, Faragó Andrásnak és másoknak kínált lehetőséget ahhoz, hogy – Mikó András rendezé-

jut. Erkel Ferenc Hunyadi László című művének felfrissítése épp időszerű volt, az intendáns-főigazgató, Szinetár Miklós pedig azt ígéri, hogy növendékével, Harangi Máriával a konvencióktól mentes előadással teszik emlékeztetést az évadnyitót. A szezon idén szokatlanul későn indul a Köztársaság téren: a nyári szünetet a több évre tervezett korszerűsítési-szépítési munkálatok miatt nyújtották meg. Medveczky Ádám mellett a fiatal Hamar Zsolt vezényli a Hunyadi-előadásokat, Gara Mária szerepét egy operastúdiós ifjú énekesnőre, Péter Ceciliára bízta, akinek megbízható partnere lesz a címszereplő, a rutinos Kelen Péter. Ez az Erkel-mű a „nemzeti opera” kategóriában a Bánk bán mögött rendre a második helyre szorul: ebben nyilván a történelmi hagyományok a döntőek. Ám a Hunyadi csupa olyan zenei bravúr-feladatot nyújt a szereplőknek, amelyekkel a közönség szeretete és ünneplése is kivívható.

Albert Mária

Sztárparádé a schwarzenbergi Schubertiadén

Kirschlager és Banse, az európai operaszcéna új csillagai

A sztárparádé idén nyáron sem maradt el az ausztriai Schwarzenbergben, a hagyományos Schubertiadén. Thomas Hampson, Barbara Bonney, Till Fellner, Bo Skovhus, Ian Bostridge, Alfred Brendel, Robert Holl és sokan mások. Régiek és új felfedezettek, akik közül az őszi sorozatban többen is visszatérnek. Ezúttal két, több mint ígéretes tehetségű énekesnővel, Angelika Kirschlagerrel és Juliane Banseval beszélgettünk.

Angelika Kirschlager nevével teli van az európai zenei sajtó, bár itthon csak az inyencek, lemezgyűjtők ismerik. A Gramofonban már beszámoltunk arról a londoni, Covent Garden-beli ősbemutatóról, amelynek ő volt a hősnője (2003 tavasz, 43. oldal). A brit zeneszerző, Nicholas Maw az amerikai William Styron Sophie választ című regénye alapján komponálta művét. Jó háromnegyed év telt el a premier óta, most már megítélhető, hogy nem volt-e túlságosan nagy erőpróba Sophie alakjának életre keltése.

„A szerepet nekem írta Maw, rám szabták az előadást, kitűnő partnereket választottak számomra” – emlékszik az énekesnő. „Persze nem kevés meglepetés ért a fölkészülés során. A premier előtt két évvel írtam alá a szerződést, a regényt csak ezután olvastam el. Rá kellett jönnöm, hogy Sophie személyisége, élethelyzetei jóval bonyolultabbak, mint feltételeztem. A tanuláshoz minden eszközt igénybe vettem. Münchenben megismerkedtem a másik főszereplővel, a nagyszerű Rodney Gilfryvel. Folyamatosan kaptam

Angelika Kirschlager

Fotó: Schubertiade

a zenei anyagot, egyre jobban megismertem a művet. A bemutatót hathetes intenzív próbaidőszak előzte meg. Nemcsak Sir Simon Rattle karmester és Trevor Nunn rendező hitt a darabban, hanem a színház minden munkatársa – a sminkestől a kellékesig. Hálás

Kovács István: orvostanhallgatóból énekművész

Kovács István eredetileg orvosnak készült, tanulmányai mellett azonban egyre jobban érdekelte az éneklés. A közelmúltban ő volt az egyik közreműködője annak a két németországi hangversenynek, amelyeket a hetvenéves Helmuth Rilling tiszteletére rendeztek.

„A kórusmozgalomnak köszönhetem, hogy énekes lettem. Lelkesen daloltam, néha három kórusban is. És egyszerűen csak észrevettem, hogy kicsit kilóg a hangom a többiek közül... Ekkor kezdett el érdekelni a dolog” – meséli. „Később, huszonkét évesen Selmeczi György elvitt Polgár Lászlóhoz, aki meghallgatott. Aztán olyasmi történt, amiről nem is álmodtam: felajánlotta, hogy szívesen tanít. Mondanom sem kell, mekkora öröm volt ez számomra.” Kovács Istvánnak szerencséje volt az énektanárokkal. Komá-

romi Alice, Schultz Katalin és Polgár László mindig a hangjának megfelelő darabokat adtak neki; nem erőltettek rá túl korán nehéz feladatokat. „Közben elvégeztem az orvosi egyetemet. Miért választottam inkább az énekesi pályát? Nos, úgy éreztem, hogy a hangszalagjaimmal többre vihetem, mint a sztetoszkóppal.”

Döntésében segítségére volt néhány rangos versenyen elért előkelő helyezések. Azóta Kovács István hosszabb időt töltött Torinóban, Strasbourgan és Frankfurtban. Részt vett Herbert Blomstedt, William Christie, Heinz Holliger vezette produkciókban, idén májusban pedig a Helmut Rilling hetvenedik születésnapjára rendezett hangversenyen énekelt szólót Penderecki Credójában. „Fontosnak tartom, hogy az ember több területen is felmérje adottságait: különben honnan tudjam, mire vagyok a legalkalmasabb? Életem egyik nagy élménye például a William Christie-vel való találkozás. Egy ismeretlen Cesti-opera próbáin dolgoztunk együtt. Bámulatba ejtett, miként alakítja ki zenei elképzelését a szövegből kiindulva.”

Kovács István sokfelé utazik, de ma is Pécsen él feleségével és két gyermekével. „A mai, közlekedési szempontból zsugorodó Európában ez nem okoz különösebb nehézséget” – mondja. „Mindig az volt a vágyam, hogy olyan előadásokban vehessek részt, amelyek végeztével érezhetem: sikerült valamit továbbadnom a nézőnek, hallgatónak. Adná Isten, hogy ez a vágyam minél gyakrabban teljesülhessen.”

VT

vagyok Sophie-nak, mert általa nagyon sokat tanultam önmagamról. Hol vannak a határait, mit vagyok képes túlélni."

Kirschlager szerint „a Sophie választása ugyan súlyos tragédia, mi mégis sokat neveltünk a próbákon. Közben naponta kellett átugranom a saját árnyékomat.” Londonban 2005-ben ismét műsorra tűzik Maw operáját, azután egy koprodukció révén más városokban is hallható lesz: Berlinben, Washingtonban és a szomszédban, Bécsben. Ha nem tudja az ember, hogy Sophie szölamát Angelika Kirschlagernek írta a szerző, azt hiheti, egy szopránnak szánták a szerepet. „Nem születtem a magas hangok virtuózának, sokat kell dolgoznom azon, hogy megszólaljak. Ma több mezzó éneklő a néhány éve még lírai szopránok birtokolta Zerlinát, ami valójában nem sokkal magasabb Cherubinónál. Gianni Schicchi Laurettáját pedig számomra könnyebb énekelni, mint Cherubinót. Változik a repertoárom, szeretnék barokk darabokat énekelni, van is egy fölkerésem a Covent Gardenből, de erről nem mondhatok többet, a részletek még bizonytalanok. A Sophie-nak köszönhetem, hogy egy régi vágyam teljesül 2006-ban: Debussy Pelléas és Melisande-jának női főszerepét játszom Salzburgban, szintén Rattle vezényletével.”

Tudjuk, hogy Angelika Kirschlagernek van egy kislánya, így a művészlét és a magánélet viszonyáról érdeklődünk – persze kellő tapintattal. Ő azonban nyíltan válaszol: a gyerek fontos számára, ám a házassága alighanem hamarosan fölbomlik. Barátsággal válnak el, a férjét, aki szintén énekel, nagyszerű apának tartja. Ha ő távol van, biztos lehet benne, hogy a két fiú kitűnően megvan egymással bécsi otthonukban. Az élet sokszor egészen másként alakul, mint ahogy tervezzük – ismeri be. „Sophie arra is ráébredett, hogy szeretnék az maradni, aki vagyok. Nem tudok, nem akarok kompromisszumokat kötni. Én nem szenvedek az utazásoktól, a magánytól, szeretek hotelekben lakni és élvezem az egyedüllétet az éjszakai vonatutakon.”

Juliane Banse szintén „törzsgárdista” itt: 1990 óta szerepel a Schubertiadékon. Az első két évben beugrott, a mestere, Brigitte Fassbender javaslatára. Megkedvelték a kezdő énekesnőt, visszahívták. Ahogy más művészek, ő is a családi légkört, valamint a publikum hűségét hangsúlyozza. „Igazi fesztiválhangulat uralkodik, meghallgatjuk egymás koncertjét, amire máskor alig van mód. Együtt étkezünk, közben a szakmai és magánéleti kérdésekről egyaránt bizalmasan beszélhetünk, ez is ritka lehetőség. A Schubertiade a pályám, a fejlődésem, az életem tükré.” A meghittség eleven bizonyítéka az első számú Banse-csemete, aki kicsit álmosan, de türelmesen üli végig a beszélgetésünket, s jól látszik, hogy a testvér is hamarosan megérkezik.

Mesterei között – Fassbender mellett – külön megemlíti Helmut Rillinget, akinek a hetvenedik születésnapjára nem tudott elmenni Stuttgartba, de „valamivel később Zwickauban találkoztunk, és ott gratuláltam neki.” Nemrég egy kortárs zenedrámban is hallhattuk a Zürichi Operaházban: Heinz Holliger Hófehérke című művében. A négy évvel ezelőtti ősbemutatón Cornelia Kallisch, Steve Davislím, Oliver Widmer, Werner Gröschel és Banse énekelt. Változatlan szereposztásban ebben a szezonban újították föl a darabot. A librettó Robert Walser írásából készült; a német-svájci írókat gyakran hasonlítják Musilhoz, Kafkához, Hessehez. „Labirintus-zene ez, amit tulajdonképpen soha nem lehet kétszer ugyanúgy meghallgatni” – mondja Banse. „Eddig ez volt életem legnehezebb munkája. A felkészülés sem volt könnyű, mert csak

Juliane Banse

Fotó: Schubertiade

röviddel a próbák megkezdése előtt készült el a darab. A szerző vezényelte a bemutatót, s még menet közben is sokat változtatott; az idő szorításában dolgoztunk, sok feszültséggel, de sokat is tanultunk, a közönségre pedig kitűnően hatott a mű.”

Debussy- és Mozart-dalok szólnak Juliane Banse idén megjelent CD-jén (Gramofon, 2003 tavasz, 59. oldal), amelyen a zongoraszólamot Schiff András játssza. „Tanulságos különböző zongorista partnerekkel dolgozni – mondja Banse –, mert felfrissíti a repertoárt, hiszen az új kísérő kérdez, és a válaszon el kell gondolkozni. Schiff-fel nagyszerű volt muzsikálni, mert egyenrangú partnerként fedeztük föl a dalok értékeit. Gyakran lépek föl Wolfram Riegerrel, vagy Helmut Deutsch-csal: velük biztonságban vagyok, csinálhatok bármit – ez persze egyfajta luxus. A daléneklés sok feszültséggel járó idegi munka. Ha új programot mutatok be, bizony ma is elkap a lámpaláz. Mégsem preferálom az operát, de a daléneklést sem; éppen az teszik, hogy váltogathatom a két műfajt. Az árnyok persze változnak, mert egy nagyobb produkcóra készülve kevesebb koncertet vállalhatok, de hosszú távon ez is kiegyenlítődik” – véli az énekesnő.

Juliane Banse szerint „nagyon sok szervezést igényel, hogy a családi életet és a hivatást összehangoljuk. Fontos hogy ha fölmelegyek a színpadra, ne kelljen aggódnom, vajon otthon minden rendben van-e. És főként szükség van egy társra is, aki segít mindenben. Elképzelhetetlennek tartottam, hogy lemondjak a családról a karrier érdekében. Legnagyobb tervem most a második gyerek, aztán folytatódik a közös munka Schiff Andrásal, amiből új CD is lesz. Szép, nyugodt munkafolyamatban, lépésről lépésre.”

Albert Mária

„Áruvédjeggyé vált a nevem”

Kocsis Zoltán közönségnevelésről, együttes-építésről és a gagyi térhódításáról

Mindig megszállott maximalizmussal muzsikál. Kocsis Zoltán számára éppen ezért meglepő, hogy néhány kollégája képes egyszerű munkaként felfogni a zenélést. Nagy öröme a hat esztendő, közös munka során elérte, hogy együttese, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar tagjai is ugyanolyan fegyelmezettséggel, munkabírással és hittel viszonyulnak a muzsikához, mint ő. Ezért tudja megvalósítani velük a rendhagyó koncertprogramokat és különleges lemezfelvételeket, amelyekből jócskán akad a következő szezonban is.

Gramofon: Nemrég háromhetes japán turnén járt a Nemzeti Filharmonikusokkal. Az ottani közönséget furcsának, de igényesnek nevezte, akiknek nem lehet eladni a gagyit. Érdekes, mert a kiöregedett, divatjamúlt sztároknak is az egyik kedvelt turnécélpontja a felkelő Nap országa, ahol estjeikkel általában nagy sikert aratnak.

Kocsis Zoltán: A japán koncertkinálatában akadnak ilyen estek is, de a legkényesebb ízlést kielégítő hangversenyből is van jócskán. Nekem mindenki gyanús, aki külföldi turnéjáról visszatérve tomboló sikerről mesél, ezért a turnénkról csak annyit mondom, hogy együttesünket nagy szeretettel várják vissza mielőbb. Teltházak, ovációs bővli-koncerteket pedig nemcsak Japánban találni, hanem szinte mindenütt a világon. Egyre szomorúbban látom, hogy kezd minden jóslatom valóra válni. Már 20–25 évvel ezelőtt megmondtam, egyre csökken majd azoknak a száma, akik értenek a zenéhez, a hanglemezyártás a sok szemét miatt ösztömlök, s a nagy koncertpódiumokra is bevonul a gagyi. Sajnos, mára ez mind-mind teljesült.

G.: Említette azt is, még nem tudja, hogy az európai kultúra fölött kik és mikor húzzák meg a vészharangot, de előbb-utóbb ez is bekövetkezik...

K. Z.: Úgy látom, a kultúránk kimerülőben van. Nincs miből táplálkoznia. Más irányzatok pedig – például az indiai zene – sajnos nem tudnak szervesen beépülni és vérfrissítésként hatni az európai muzsikára. Mindennek beláthatatlanok a következményei.

G.: A közönségigény is egyre csökken, mind mennyiségi, mind pedig minőségi szempontból.

K. Z.: Miközben óriási a kínálat, az együttesek soha nem látott igényességgel dolgoznak, s a hazai zenekarok olyan értéket képviselnek, hogy büntény lenne, ha egyetlen egyet is felszámolnának közülük. Végre van zenekari kultúra Magyarországon! Jók a produkcióik, de ezeket a koncerteket igazán a 30–40 évvel ezelőtti közönségnek kellene eljátszani. A mai publikum ugyanis természetesnek veszi, hogy a pénzéért jó előadást kap, ugyanakkor a hangversenyek egyre marginálisabban szólnak bele a hallgatóság életébe. Nagyon szeretnék olyan közönségnek muzsikálni, mint negyven esztendővel ezelőtt, amikor még éreztem az igazi megrendülést, azt, hogy a jelenlévők más emberként távoztak az est végén.

G.: Lehetne értő, igényes hallgatóságot nevelni...

K. Z.: Kodály Zoltán halálát követően a lehető leggyorsabban próbálták tönkretenni mindazt, amit ő addig épített. Úgy vélem, nincs időszerűbb cél és tevékenység, mint feleleveníteni Kodály nevelési elveit, s aktualizálni őket. Ezért is tartom lényegesnek, hogy a Nemzeti Filharmonikusok minden szezonban indít ifjúsági és gyerekkoncerteket. A jövő évi sorozatban magam is szerepelek, s Mahler I. szimfóniájáról fogok beszélni. Kíváncsi vagyok, hogyan fogadják.

G.: Ön hat esztendeje vezeti a Nemzeti Filharmonikusokat. Hol tart az együttes azon az úton, amelyen a próbajátékokat követő átalakulás során indult el?

K. Z.: A zenekar mára már eljutott oda, hogy nincs az a zenemű, stílus, nehézségi fok, amelynek ne tudna megfelelni. Én nem tö-

rekszem speciális fúvós- vagy vonóshangra, hanem igazán egységes, homogén zenekari hangzást és flexibilis játékmódot szeretnék kialakítani. Azáltal, hogy hangszerelni kezdtem, a zenekar is olyan dimenzióba lépett, hogy nyugodtan vállalhatja a társalkotó szerepét. Partitúrát írni remek dolog, de hangzás nélkül a papír mit sem ér. Amikor az új hangszereléseket próbáljuk, az a muzikusokat is inspirálja. Emellett nagyon jól hatott az együttesre az is, hogy a zeneirodalom ritkán játszott műveit tüztük-tűzzük műsorra. Bemutattuk például Richard Strauss Macbeth című művét, amely izgalmasabban szólt, mint bármely más Strauss-darabunk. Nem akarom sem misztifikálni, sem szimplifikálni a karmesterséget, de úgy gondolom, mindenképp a zenei vezetőtől függ, hogy milyen irányba indítja el a zenekart. Természetesen rengeteg múlik azon is, hogy ebben a munkában hogyan vesznek részt az együttes tagjai. Nagy öröm számomra, hogy mindenki olyan megszállott maximalizmussal, olyan fegyelmezetten dolgozik, mint én, s az együttes munkabírása vetekszik az enyémmel. Eközben időnként csodálkozva látom, hogy néhány kollégám a zenélést sem tekinti másnak, csupán egy szakmának. Szerencsére a muzikusaimról ez nem mondható el!

G.: Az ismeretlen darabok műsorra tűzése izgalmas szellemi kihívással és nagyobb előadói szabadsággal jár, bár több feladatot is ró az együttesre.

K. Z.: Minden szerzőnek akadnak olyan darabjai, amelyeket valamilyen okból nem játszanak. Talán azért, mert az alkotónak vannak reprezentatívabb művei, vagy a darab bemutatása valamilyen nehézséggel jár. S persze, a tematikus koncertprogramoknak is nagy szerepe volt abban, hogy egyes remekművekről mára teljesen elfelejtkeztek. Én próbálok ezen is változtatni, a következő évadban lesz például olyan hangversenyünk, amelyen csupa nyolcperces darab hangzik fel. A közönségnek nem lehet elégszer felhívni a figyelmét arra, hogy egy szerzőt nem csak a nagy és közismert művek miatt tisztelhetünk. Nagyon izgalmas, ahogy egy-egy szerző zenei arcképét a saját kompozíciói rajzolják ki. Lehet, hogy ismerjük már az orr vagy az áll alakját, de néhány, eddig ismeretlen vonás megváltoztathatja az egész portrét, s ezáltal újszerű karaktert kaphatnak a megszokott arcok is. Olyan ez, mintha egy mozaik-

K. Z.: Még többet kellene a muzikusaimnak kamarazenélniük, ezt tartom ugyanis a jó zenekari játék alapjának. Szeretném, ha szinte mindenki tagja lenne valamilyen kisegyüttesnek, s ha ezek a zenekarok be is mutatkoznának egy kamarazenei sorozat keretében az MTA Dísztermében. Emellett pedig úgy gondolom, ha végigjátszunk a következő évad programját, az együttes ismét előrébb lesz egy lépéssel. A jövő szezonban ugyanis bemutatjuk két új hangszerelésemet, Bartók Húsz magyar népdalát és hét Rahmanyinovdalt. A programban szerepel többek között Schönberg Három szatirája, Schubert VI. szimfóniája, Brahms B-dúr zongoraversenye Ránki Dezsővel, s elhangzik az évad mottója, Berlioz Gyász és díadal című szimfóniája is. Emellett Marton Évával Schönberg Hat dalát és Az istenek alkonyának zárójelenetét is előadjuk, s a műsortervben helyet kapott Bruckner VIII. szimfóniája is.

Kocsis Zoltán: „a zenekar mára már eljutott oda, hogy nincs az a zenemű, stílus, nehézségi fok, amelynek ne tudna megfelelni

Fotók: Felvégi Andrea

képet raknánk össze, s az egyes kockák maguk a művek. Igyekszem ezért koncepciózusan ügyelni arra, hogy egy-egy szerzőt tökéletesen körbejárjunk. Debussynek már minden darabját eljátszottuk, szinte Ravel összes alkotását is műsorra tűztük már, két év múlva pedig Schubert következik.

G.: S mit szól ehhez a közönség? A magyar koncertlátogatók nagyobb része elég konzervatív...

K. Z.: Egyik kritikusunk a múltkor nevetve mesélte, hogy egy estünkön a hallgatóság valamelyik tagja kifejtette, törvényt kellene szabályozni, hogy egy hangversenyen csupán egyetlen olyan darab szerepelhessen, amely kiszúrás a közönséggel. Hát, ilyen vélemények is akadnak, de a publikum jelentős része lelkesen tapsol a számára ismeretlen daraboknak. Sőt, nem kis büszkeséggel mondom, áruvédjegy lett a nevem, sokan a programot látva azt mondják: „Kocsis már megint előásott valamit, s mivel a múltkori mű nem is volt rossz, hallgassuk meg ezt is!” Ráadásul ezeknek a különleges daraboknak köszönhetően a Nemzeti Filharmonikusok rendelkeznek a legszélesebb körű zeneirodalmi ismerettel.

G.: Mi ezek után a következő lépés a zenekar-építésben?

G.: Több éves kihagyás után, a Hungaroton kiadásában megjelent Debussy-Ravel-albummal jelentkezték ismét a hanglemezpiacon. Mi lesz a folytatás?

K. Z.: A Hungarotonnál már készül a következő lemezünk, amelyen Bartók-darabok, a Concerto, a Táncszvit és a Magyar parasztdalok szerepelnek. Egy dupla album pedig a BMC-nél lát majd napvilágot, s az elmúlt évad legsikeresebb produkciói, Dohnányi, Schönberg, Rahmanyinov, Debussy művei kapnak rajta helyet. Nagyon örülök ezeknek a CD-knek, bár meg kell mondjam, a lemezkiadás ma már szinte csak promóciós célokat szolgál. A népszerű művek ezerféle változatban kaphatók, így egy-egy újabb felvétel a kutyát sem érdekeli. Én azonban bízom abban, hogy sajátos profilunknak köszönhetően talán tudunk olyan műveket lemezre játszani, amelyek tényleg hiányoznak a világ repertoárjáról.

G.: Elcsitultak a munkaügyi perek, kívülről úgy látszik, megnyugodtak a kedélyek, s csöndes alkotómunka folyik a Nemzeti Filharmonikusoknál. Valóban ilyen nyugalom?

K. Z.: Az együttesnél valóban jó a légkör, bár gondok most is akadnak – igaz, más jellegűek. Mi nem fogunk siránkozni, de el kell mondjam, az eredeti támogatásunkból annyit vontak el, mint amennyit egy másik zenekar megkapott, pedig az együttes teljesítménye alapján évről évre magasabb juttatást kellene kapnunk. A költözködés, majd a Várban, a Magyar Kultúra Alapítvány székházában töltött időszak sem ígérkezik könnyűnek, remélem azonban mielőbb elkészül új otthonunk, a Nemzeti Hangversenyterem.

G.: Két évvel ezelőtt azt mondta, kicsit torkig van az örökkévalósággal. Változott azóta a véleménye?

Z.: Nem. Én, aki rengeteget archiválok otthon, teljes mértékben feldolgoztam múltamat, s ezzel túl is léptem rajta. Fontosabb számomra a jelen. Életem nagyobb részét valószínűleg a XX. században éltem, számomra azonban ez már történelem. Elolvasom a rólam szóló régi cikkeket, kritikákat, meghallgatom a korábbi felvételeimet, de olyan, mintha egy másik ember tevékenységét szemlélném. Vállalom persze, de már nem érzem teljesen igaznak. A zene jövője igazat igazán. Az, hogy meddig lesznek olyan emberek, mint én, akiknek ennyire fontos a muzsika

Réfi Zsuzsanna

A magyar könyvpiacot 1997 óta markáns fellendülés, konjunktúra jellemzi. Évente 35–38 millió darab könyvet adnak el, s tizenkét hónap alatt átlagosan 9 ezer új kötet jelenik meg a polcokon. Logikusnak tűnhet, hogy a fellendülés a zenei témájú könyvek kínálatának bővülésével, valamint újabb „muzikális” olvasók meghódításával is járt. A zenei könyvkiadás helyzete azonban – mint összeállítá-sunkból kitűnik – mégsem ilyen örvendetes.

Tovább tart a magyar könyvek piacán a kilencvenes évek közepe óta megfigyelhető konjunktúra. A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének (MKKE) adatai szerint tavaly ötvenmilliárd forint forgalom felett zárt a könyvpiac. Zentai Péter László, az egyesülés igazgatója arról is tájékoztatott, hogy az eladott könyvek 15,4 százaléka szépirodalom volt, s ez jelentősen meghaladja a 3–5 százalékos nyugat-európai átlagot. Az első magyar irodalmi Nobel-díjas, Kertész Imre műveiből 2002-ben több mint 300 ezer példány kelt el. A minőségi irodalom népszerűségére jellemző, hogy a négy legnagyobb kereskedelmi lánc egyesített sikerlistáján Závada Pál, Esterházy Péter, Márai Sándor, Vámos Miklós és Szabó Magda kötetei is előkelő helyeket foglaltak el.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) a könyvkiadás jellemzőiről és az olvasásra fordított időről legutóbb 2001-ben publikált átfogó tanulmányt. A 15–74 éves korosztály olvasási szokásai húsz év alatt nem sokat változtak: egy átlagos olvasó mindössze évente 9–12 percet (!) fordít könyvekre. A példányszám az 1980-as 94 millióról 2000-re 35 millióra esett vissza. Ugyanakkor a hazai könyvkiadás rendszerváltás utáni, sokáig végzetesnek tűnő hanyatlása 1997-ben

A hazai muzikológia még mindig adós a nagy magyar zeneszerzők oeuvre-jének teljeskörű feltérképezésével. Berlász Melinda és Kovács Sándor forrásértékű monográfiája némiképp enyhíti a hiányokat

megállt, sőt a tendencia megfordult. A fenntartható fejlődés tételét a magyar könyvpiac hat éve a gyakorlatban bizonyítja.

Néhány ezer olvasó már siker

Logikusnak tűnik, hogy a konjunktúra a zenei témájú könyvek kínálatának bővülésével, valamint újabb „muzikális” olvasók meghódításával is járt. A kiadók tapasztalata ezt a feltételezést mégsem támasztja alá: általános vélekedés, hogy a zenei könyvkiadás kimaradt ebből a fellendülésből. A helyzet feltérképezését nehezíti, hogy nincsenek egzakt adatok a zenei könyvkiadás eredményeiről, a kínálatról és az eladási statisztikákról. A megjelenő kötetek jellegéről készülő nyilvántartások a zene „mélységeibe” nem hatolnak. Sem az MKKE, sem a KSH, sem a négy nagy könyvkereskedelmi lánc – Lira és Lant, Libri, Pécsi Direkt, Magyar Könyvklub – nem szentel külön fejezetet a muzsikának. Talán nem véletlenül: a sikeresnek mondható zenei tárgyú könyvek az utóbbi években csak néhány ezer olvasót szólítottak meg.

Zenei tárgyú kötetrel bármelyik kiadó jelentkezhethet a piacon – a szerzők házalnak a kéziratokkal. Az Európa, a Corvina, a Vince, a Jelenkor vagy az Osiris is vállalkozik időnként egy-egy kötetre, miközben ma már csak az antikváriumok polcain lehet találkozni a Zeneműkiadó egykor sikeres és népszerű köteteivel. Az Akkord Kiadó a kilencvenes évek elején nagy elánal fogott bele a zenei könyvkiadásba, ma azonban már elsősorban kottákat jelentet meg. Ugyanakkor a Mágus rendületlenül folytatja a magyar zeneszerzők életművének bemutatását, kis füzetek formájában.

Kevés szponzor a láthatáron

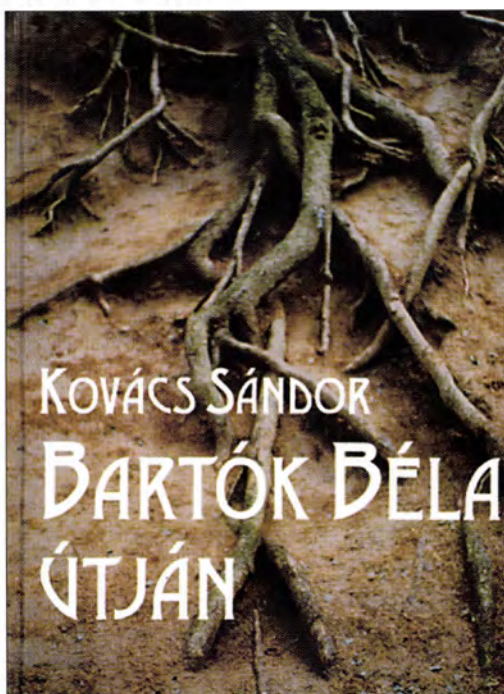
A Magyar Könyvalapítvány – miután kevesebb állami pénzt oszthat szét – mostanra jórészt visszavonult a zenei könyvek támogatásától, a Nemzeti Kulturális Alapprogram (NKA) a kiadás költségeinek csak kisebb részét biztosítja pályázat útján. A kiadóknak legalább 500 ezer–1 millió forint közötti szabad pénzeszköz kellene befektetni egy-egy új kiadványba, ami a zenei könyvek esetében csak akkor lehetséges, ha a kiadónak van elegendő tőketartaléka. A döntően szakmai közönséget megcélzó kiadókra általában ez nem jellemző: a legalább három–öt év alatt megtérülő könyvek megjelentetését csak néhány nagy cég tudja vállalni. Több kötet megjelenését magánszponzorok segítették, ám a kiadók arról számoltak be, ez jórészt a „céges barátok” személyes jóindulatán múltott. A multinacionális vállalatokra még nem nagyon

BERLÁSZ MELINDA

WEINER LEÓ ÉS TANÍTVÁNYAI

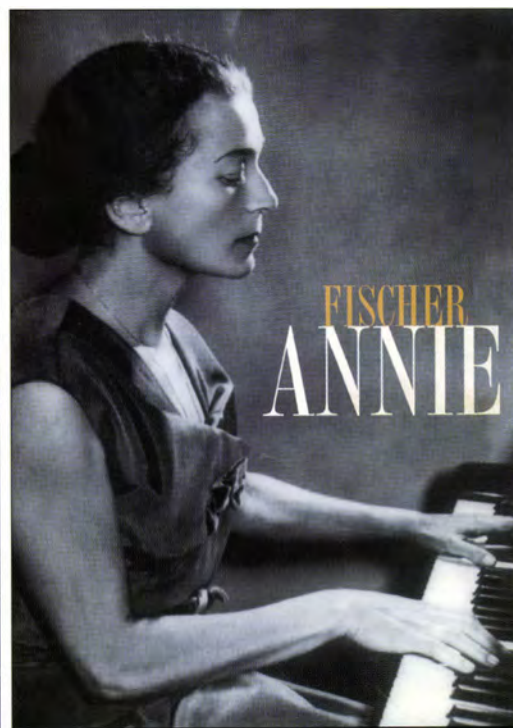
Emlékeink Weiner Leóról
Ötven emlékezés

KOVÁCS SÁNDOR
BARTÓK BÉLA
ÚTJÁN

jellemző, hogy presztízs-kérdéssé tegyék egy-egy magas színvonalú kötet megjelenésének támogatását.

Finanszírozási okokra vezethető vissza az is, hogy sok jó zenei könyv újrakiadását sem tudják vállalni a kiadók. Nagyobb formátumú új munkák is alig-alig születnek, s nem azért, mert a zenei szakírók egykor legendás szorgalma megcsappant. A szerzői és fordítói honoráriumok alig magasabbak a kamaszok zsebpénzénél, a zenei szakkönyveket pedig a muzikusok inkább a könyvtárakban fénymásolják – annak ellenére, hogy egy többszáz oldalas kiadványnál ez bizony drágább multság, mint a vásárlás.

A XX. század karizmatikus zongoraművész-egyéniségeinek élete és pályafutása ma is sokakat érdekel Monsaingeon Richter-kötete az idei könyvhétre, a Fischer Annie-ről szóló monográfia tavaly karácsonyra jelent meg

Feléled a nagyműltű Rózsavölgyi

A hetvenes-nyolcvanas évekre jellemző volt a fontos kézikönyvek, népszerűsítő kötetek megjelenése. „A zenei könyvkultúra támogatta, alátámasztotta a komolyzenei igényt, s valószínű, hogy a komolyzene iránti érdeklődés lanyhulásával a könyvek iránti kereslet is csökkent” – véli Molnár Szabolcs, a Rózsavölgyi Kiadó igazgatója, aki július óta vezeti a patinás zeneműkiadó vállalkozást. A Rózsavölgyi jövőbeli stratégiájának részeként Molnár Szabolcs a más kiadókkal való együttműködést is szorgalmazza. Így jelent meg korábban a klezmerzene történetét feldolgozó kötet vagy a Strauss-monográfia is. A külföldi példák alapján a népszerűsítő könyvek és a tankönyvek határmezsgyéjén mozgó, CD-melléklettel ellátott kiadványok is népszerűek lehetnek a jövőben. „De ezt nem lehet megkockáztatni támogatás nélkül” – fűzi hozzá Molnár. A külföldi kiadók gyakran egy nagy labellel fognak össze a CD-melléklet érdekében. Furcsa, de Harnoncourt lemezzel ellátott életrajzi kötete itthon kevésbé volt népszerű, mint a „korongtalanított” könyve.

A Rózsavölgyi egyik erénye az antikvár tapasztalat. A hetvenes évek zenei „könyvszlágerei”, a zeneszerzők monográfiái, a szakmailag igényes könyvek iránt inkább van kereslet az antikváriumokban. A kiadó másik előnye a méltó múlt. „A két háború között, ha zenéről esett szó, a szerzők és az olvasók elsőként a Rózsavölgyihez fordultak. A jövő lehetőségét ebben látom” – mondja Molnár Szabolcs, akinek tervei között szerepel Gonda János évtizedekkel ezelőtt megjelent, mostanra újraírt dzsesszkötete, az ezer évet átfogó Képes magyar zenetörténet. A közelmúltban ők jelentették meg a Weiner Leó és tanítványai című – eredetileg a nyolcvanas évek közepén kiadott – visszaemlékezés-kötet bővített kiadását is.

A Holnap Kiadó eddig két zenei tárgyú könyvvel jelentkezett. A Bartók-kiadvány után a Richter-kötet is siker volt, bár a kiadó titkon még többet várt – jegyzi meg Pobožnszy Ágnes szerkesztő. A háromszoros példányszám mégis kiugró eredmény a zenei könyvpiacra, az 1500-as sikereket a kiadók csak néhány százas példánnyal merik utánnomni, mert akadt már arra példa, hogy az első ezer kötet után tovább nem mutatkozott érdeklődés egy könyv után. „Személyes kapcsolatok alapján vállaltuk a Bartók Béla útján és a Richter-könyv megjelenését” – ismeri el Pobožnszy Ágnes, majd hozzáteszi, a kiadó a sikereken felbuzdulva folytatni fogja a zenei könyvek kiadását.

Minden kötelező szerénységünk ellenére itt kell megemlítenünk a Gramofon című folyóiratot is megjelentető Klasszikus és Jazz Kiadó tevékenységét. 2001 őszén Tátrai Vilmos önéletrajzi ihletésű visszaemlékezés-kötete (Hegedűszó alkonyatban), míg tavaly karácsonyra a Fischer Annie című monográfia került piacra, s talált kedvező fogadtatásra.

Nincs pénz marketingre

A kiadók szerint egyfelől azért kevés a zenei témájú könyv Magyarországon, mert a témának nincs gazdája. A sikeres kötetek 1500 példányban kelnek el, a 3000-es szám a piac eme szegletén felér egy szépirodalmi könyv 50 ezres sikerével. Ugyanakkor az általános zenei műveltség az elmúlt évtizedben hanyatlott. Az állam pedig mérsékelte a kultúra támogatását, a komolyzenei lemez- és könyvkiadás már nem élvez jelentősebb előnyöket a kommerszszel szemben. A zenei könyvek kiadása a marketingeszközöket is kénytelen nélkülözni, mivel a nyomdaköltségek elviszik a kisebb kiadók pénzét. Pedig a klasszikus – minőségi – zene is „termék”, amely megfelelő tálalásban eladhatóvá tehető.

Tölgyesi Gábor

A Nemzeti Filharmonikusok októberi koncertjei a Zeneakadémián

A Magyar Nemzeti Filharmonikusok
irodája

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

2003. október 3.
Rahmanyinov
Hamar Zsolt

2003. október 9.
Dvořák
Ondrej Lenard

2003. október 19.
Ravel
Rimszkij-Korszakov
Jean-Claude Casadesus

2003. október 25.
Benjamin
Liszt
Dvořák
Kocsis Zoltán

Baráti Kör telefonszám: 411-6636
Honlap: www.filharmonikusok.hu

Fricsay Ferenc: A Life in Music

Deutsche Grammophon – Universal

Ínycsiklandó, mattfóliás papirdoboz, ára kedvező. „Egy élet muzsikában (elbeszélve)” – ígéri a borító. Gyűjtőként a plafonig ugrunk, ha kedvenc karmesterünköt ritka felvételeket jelentet meg a cég, amelyhez mindössze tíz aktív évében exkluzív szerződés kötötte. Ám ha kiderül, hogy az impozáns számú (9) CD felén duplumok sorakoznak, akkor hasogatni kezd a szív – megint közreadatlanul maradt, sercegő barázdákról, átmágneseződött szalagokról, nyúlott emlékekből ismerős remek miatt.

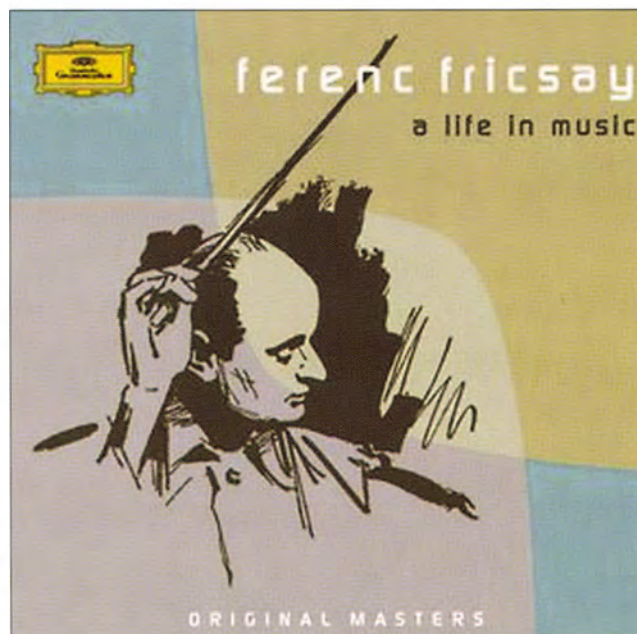
Fricsay Ferenc lemezkarrierjének '49-es startja egybeesett világhírével, utóbbi azonban korai halálával (1963) nem csökkent, s ha a polcomon sorakozó 120 Fricsay-CD-re tekintek, mintha a világ egyik legnagyobb dirigensének életművét látnám – kár, hogy Magyarországon még mindig csak néhány beavatott tudja, kit, mekkora tehetséget rejtett az FF monogram.

Zenekara mindazonáltal nem hibátlan, például a *Szentivánéji álom* szvitjének tételkezdetei gyakran bizonytalanok, a fák talajt vesztenek, de másodpercek múlva oly szervesen kapcsolódik össze az együttes, hogy taktuselemek sokféle frazeálása során sem hajlandó szétzökkenni. Fricsay leginkább réz-szekciójára volt büszke, csakhogy – az ötvenes évek mono-analóg alig-technikája vagy a hangmérnök, *Herr Steinke* teszi – tér és mélység nélküliek, száraz ostorcsapáshoz hasonlatosak a rézállások – igaz viszont, hogy hálálbiztosak, karakteresek.

A vonóskar virtuóz játéka Fricsaynál alapelvárás, mert tempói kegyetlenek, főleg betegsége előtt lep meg játszhatatlannak hitt taktírozással. Tudjuk, hogy próbamódszere hasonlóképp hajtott: övé a piacostott cameók elsője, amikor a stuttgarti Rádiózenekar láthatóan mit sem sejtő együttesét háromnegyed óra alatt leradírozza, majd újrarájzolja *Smetana Moldvájának* segítségével. Jelen kiadvány a Staatskapelle romjain felépített RIAS (Radio im amerikanischen Sektor) Zenekar, illetve átnevezése után a Berlini Rádió Szimfonikus Zenekarának felvételeit tartalmazza, időnként tűnik fel mellettük a helyi Filharmoniker, amelyek Fricsay állandó vendégkarmestere és mély muzikalitásuk okán őszinte csodálója volt.

Fricsay a kottahűség, világos vonalvezetés, határozott kontrasztosítás művésze, nem a közönségszedítő jeltolmácsolásé. Csak a munkában, ott is az ensemble-felállásban hitt – bizony, némely szakmányban foglalkoztatott énekese, például *A teremtés-koncertfelvétel* összesimuló *Stader Máriája*, *Ernst Haefligerje* ma sokat keseregne kritikákon –, mégis tudatosan engedte felszínre az improvizációt. „A frakkot nem munkaruhának, hanem ünneplőnek tekintem, mert a zene megfelelően előkészítve, vasalt ruhában és lélekkel istenközel állapot.” Még egy említendő szempontja volt: mindig foglalkoztatott magyar zenekari művészt, szólólistát. Stader mellett a nőiesen, mégis kellő indulattal hegedülő *Martzy Johanna Dvorák*-koncertje hirdeti a mindvégig Ferencnek megmaradt karmester-sztár hazaszeretetét.

Mondom, hiba, hogy francia és japán DG-lerakatok által sikerrel forgalmazott albumokról szedegették össze a mostani „világ-

terjesztésű” gyűjtemény nagy részét: a szalagtárba nem szalajtották el a küldöncöt. Az egyesült Európa, az internet és a lemezküldő cégek korában minden fricsaysta hozzáfért a gyönyörű *de Falla*-, *Francaix*-, *Honegger*-, *Franck*-, *Rahmanyinov*-, *Martin*-, *Prokofjev*-, *Rimsszkij-Korszakov*- vagy a *Mendelssohn-felvételekhez*. (A DG legcsúnyább sorozatából, a Double-ból hazai boltok is forgalmaztak olcsósága miatt.)

A gyűjteménynek – amely a '77-es *Fricsay Edition* és a '94-es tizenegy CD-nyi doboz után a harmadik – újabb fogyatékosága lep-leződik le, amikor épp azt a két komponistát hagyja figyelmen kívül, akikkel a karmester a legbensőségesebb viszonyt ápolta. *Über Mozart und Bartók* – e címet adta egyetlen könyvének is, és a tavalyi *retro-Grammy* elhódító, EMI-koordinálta dupla Fricsay-album szolgálhat például, hogy a kallódó hangversenyfelvételek, rádiókoncertek anyagából egy kimagasló pódiumművész esetében igazán értékes kiadvány válhat.

A kilencedik korong nem zenél: Fricsay *Mesés élet* című nagyin-terjűje szól a karmesterről, minimális illusztrációval (szívesen vettem volna némi multimédiás tartalmat is). De ezért nem bántom a kiadót, bónusznak ne nézze a gyűjtő se a fogát, bár egy németül középerős akcentussal negyvenöt percen át beszélő nagy(beteg!) művész helyett még szívesebben hallgatnám művészetét, a szöveget pedig leírhatták volna, és nemcsak sovány zanzáját, amelyből így minden személyes elem kigyomláztatott. A füzet ugyan vékony maradt, viszont az utolsó korongra megint nem került fel az a két *Mozart-felvétel*, amely monóban, hallgathatatlan minőségben is úgy hengerel idehaza a magnómon, hogy nehéz életet lehelni a *Haffner*-szimfónia '54-es – esküszöm, hogy prehistorikusan robo- gó – fináléja által legyűrt vendégeimbe.

Végül azt kívánom, sok Fricsay-kíváncsi zenebarát hallgassa a kiadványt, és ne csak kettő fogyjon belőle a művész hazájában, mint a '94-esből. Akkor a másikat a Magyar Rádió vette meg...

Ókovács Szilveszter

Világ bérlet

Október 28. Budapest Kongresszusi Központ

Operarészletek
DVOŘÁK: 9. „Újvilág” szimfónia

Közreműködik és vezényel:

José CURA

December 4. Budapest Kongresszusi Központ

BERLIOZ: Római karnevál – nyitány

RAVEL: 6-dúr zongoraverseny

MUSZORGSKIJ: Egy kiállítás képei

Közreműködik:

JANDÓ Jenő – zongora

Vezényel:

KOBAYASHI
Ken-ichiro

Február 6.

Zeneakadémia

RAVEL: Bolero

VUKÁN: Zongoraverseny

SOSZTAKOVICS: Jazz szvit No.2

Közreműködik:

VUKÁN György
zongora

Vezényel:

LIGETI András

Április 23.

Zeneakadémia

BEETHOVEN: 2. Leonóra-nyitány

BRAHMS: Kettősverseny

RAHMANYINOV: 2. szimfónia

Közreműködnek:

PAUK György – hegedű

PERÉNYI Miklós

– cselló

Vezényel: LIGETI András

Jazz bérlet

Zeneház

péntekenként 19.30-kor a Zeneházban

Benkó Dixieland Band

2003. szeptember 26.
október 31.
december 5.

2004. január 30.
február 27.
március 26.

Budapest Ragtime Band

2003. október 24.
november 21.

2004. január 23.
február 20.
április 16.

Beethoven: Hegedűverseny
Mendelssohn: Hegedűverseny
Yehudi Menuhin (hegedű)
Philharmonia Zenekar,
Berlini Filharmonikusok
Vezényel: Wilhelm Furtwängler
EMI Classics ●●●●●

Beethovené állt a legközelebb Yehudi Menuhinhoz a hegedűversenyek közül. Ezzel mutatkozott be 1927-ben New Yorkban, s nem kevesebb, mint hat stúdiófelvételt készített róla az EMI-nál. A hatból három most a hazai boltokban is kapható, egyikük teljesen új megjelenés, kiadása annak idején elmaradt.

Menuhin elsőként 1947-ben vette fel a darabot Furtwänglerrel. A 78 fordulatos lemezre készült felvételt a két művész hat évvel később megismételte, ez jelent meg a Great Recordings of the Century sorozatban. Az 1953-as EMI-felvételek némelyike sok későbbit is felülmúl hangzás tekintetében – ez is ilyen. Fő vonzereje azonban az interpretáció. Telitalálat, miként az idős dirigens egykorú Trisztánja is. Némi hasonlóság is van a két előadás között, a koncentrátság, a sodrás, ami nem elmossa, hanem kitölti a lazán, mégis pontosan meghatározott, klasszikus kereteket. Két nagy művész ideális találkozása. A Trisztán-párhuzam azért is említhető, mert Furtwängler ezúttal nem váratlan kontrasztokkal, súlyos mondanivalójú meg-megállásokkal, hanem lendületes folyamatos-sággal teremti újjá a művet. Eleven, forró atmoszférájú előadás, mely az azóta eltelt fél évszázad gazdag termését figyelembe véve is a mű kiemelkedő felvételei közé tartozik. Menuhin ezen játszik a legszebben, ekkor még nem törték meg gyengébb technikai megoldású szakaszok amúgy csodá-

Beethoven: Hegedűverseny,
Román no. 1, no. 2
Yehudi Menuhin (hegedű)
Bécsi Filharmonikusok,
Philharmonia Orchestra
Vezényel: Constantin Silvestri, John Pritchard
EMI Classics ●●●●○

latos játékát, mindenütt szép a matéria is, nemcsak a design.

1960-ban Constantin Silvestri és a Bécsi Filharmonikusok kísérték Menuhin következő felvételét. A kíséret statikus, de lírai fogantatású, a mérhető tempónál lassabbnak hat, s kevésbé fantáziadús, mint a megelőző előadása. Ugyanakkor megfelelő, szép háttérrel biztosít ahhoz, hogy Menuhin játékának új kvalitásai bontakozhassanak ki. A nyugodtabb kontextusban finom, szép megoldások sorát hallani Menuhintől. Különösen érdekes az I. tétel lassabb, szemlélődőbb kadenciája. A Furtwängler-felvétel színvonalát nem lehet túlszárnyalni sem az interpretáció színvonala, sem a játék szépsége tekintetében, de e kényelmesebb, költőibb megközelítés bizony közel jár ahhoz.

1966-ben Klempererrel vette fel a művet Menuhin. Ez a versenymű egyik legkiválóbb előadása, színvonala, szépsége az '53-as interpretációnak felel meg, de jellege annál komorabb, strukturáltabb. A következő felvétel most jelent meg első ízben lemezen: 1971-ben Menuhin maga vezényelte saját zenekarát. Ez a felvétel, miként várható is volt, gyengébb a megelőzőknél, de nincs minőség hiány. Az egészen sajátos hangulata van, könnyedebb, divertimentósabb, mint a korábbi előadások. A Menuhin Festival Orchestra nem elsőrangú zenekar, de végül is megfelelő. Menuhin játéka sem a régi, de egy-

Beethoven: Hegedűverseny, Román no. 1,
Csajkovszkij: Melankolikus szerenád
Menuhin Fesztiválzenekar,
Royal Philharmonic Orchestra
Vezényel: Yehudi Menuhin, Sir Adrian Boult
EMI Classics ●●●●○

gy gyengén sikerült megoldástól eltekintve lehet benne szépséget és értéket találni. A felvétel legkiemelkedőbb része a lassú tétel. Menuhin megközelítése itt a korábbiaknál költőibb, nem siet, s a lassabbra vett tempók mellett még több poézist tudott vinni a hegedű dalába.

A legendás felvételek készítésénél két nagy dirigens, Furtwängler és Klemperer állt Menuhin mellett. Ami a többit illeti, érdekes megfigyelni, hogy Menuhin játéka a lassú, csendes, lírai szakaszoknál bontakozott ki különösképpen, illetve akkor, amikor korábban meghatározott, karakteres megoldásait technikailag meg tudta valósítani. Ha kevesebb pluszt adott is, szilárd támaszt nyújtott Menuhinak Silvestri is. A Silvestri és a Menuhin vezényelte felvételeknek is megvan a maguk értéke, előbbinek a kiegyensúlyozott líraiság, utóbbinak a mozartosabb fogantatás.

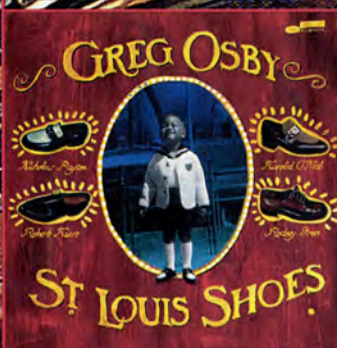
Menuhin utolsó Beethoven Hegedűverseny-interpretációja 1981-ből való: a karmester Kurt Masur volt. Ritka, hogy egy jelentős művész hat stúdiófelvételt hagyjon hátra egy számára kiemelkedően fontos darabról, ezért úgy vélem, az EMI-nak mielőbb ki kellene adnia a hiányzó kettőt. Az 1947-es felvételnek a Références sorozatban, az 1981-esnek az „encore” sorozatban a helye.

Zay Balázs

EMI
CLASSICS

Klasszikus és jazz újdonságok!

www.emimusic.hu

ECONOVUM

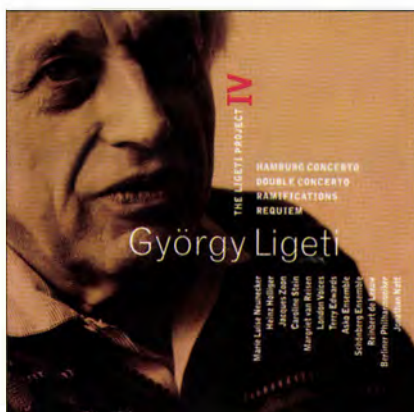
„Iványi prof. és Társai”
Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Az ECONOVUM „Iványi prof. és Társai” Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

az alábbi szolgáltatásokat ajánlja:

- Stratégiai diagnosztika és akciótervezés SWOT- és portfólió-elemzéssel
- Szervezeteffektívítés, reengineering és javadalmazási rendszer korszerűsítése
- Átfogó költséggazdálkodás (Total Cost Management) kiépítése és költségcsökkentő értékelemzés végigvitele
- A kaliforniai Newport University magyarországi képviseletként – rugalmas, távoktatási formában – magyar vagy angol nyelven amerikai közgazdász és doktori fokozat megszerzésének lehetővé tétele

Információ: 06/30/940-4342

The Ligeti Project IV.
Ligeti György: Hamburg Concerto;
Kettősverseny fuvolára, oboára és zenekarra;
Ramifications; Requiem
Teldec – Warner

Az életműsorozat első két lemezének előadógárdáját egyesíti a sorozat legújabb felvétele. Az Asko Ensemble és a Schönberg Ensemble játssza a zenekari darabokban Reinbert de Leeuw vezényletével, a Requiemet Jonathan Nott és a Berlini Filharmonikusok játszották fel, velük rögzítette korábban Nott többek között a Lontanot és az Atmosphérest. A Requiem énekszólistáit Caroline Stein és Margriet van Reisen énekli, a valószínűtlenül komplex kórusokat a London Voices adja elő. Ez utóbbi egyébként az egyenletesen jó színvonalú lemez egyik csúcsa. Számomra mégsem ez a darab, hanem a kürtverseny – Hamburg Concerto –, valamint az 1972-ben komponált Kettősverseny okozott izgalmas perceket. Kezdjük az előbbivel! A vezérszólomat az a Marie Luise Neunecker játssza, akit 2000-ben a budapesti közönség is hallhatott Ligeti Kűrttriójának zeneakadémiai előadásán. A művészno játékát hallgatva nem csodálkozhatunk azon, hogy Ligeti egyenesen az ő technikájára és művészi kvalitásaira képzelte el a versenyművet. A Kettősverseny más természetű izgalmat kínál: CD-gyűjteményem egyik kedves darabja az az 1997-ben megjelent Abbado-lemez, melyen többek között a Kettősversenyt vezényli. A fuvolaszólistát ott is Jacques Zoon játssza. Abbado előadása puhább, pasztellszínekben bővelkedőbb, a zene mozgása érzékibb. Ligeti zenéjének szépsége – ami valamiféle finomságot, közérthetőséget és közvetlenséget jelent – Abbado előadásában jobban érvényesül. A két felvétel összehasonlítása, az eltérő (nem ritkán ellentétes) részletek beazonosítása különleges élményt ígér.

Molnár Szabolcs

Eötvös Péter: Ima; Cosmos; Correspondence
WDR Rundfunkchor Köln, WDR
Sinfonieorchester Köln;
Andreas Grau, Götz Schumacher – zongora;
Pellegrini Quartet
BMC Records

Három, műfaját tekintve igencsak eltérő kompozíció szerepel a BMC legújabb Eötvös CD-jén. A címadó kompozíciót – Ima – a 2002. szeptember 13-ai kölni ősbemutató alkalmából rögzítették, Sylvian Cambreling vezényletével. A háromrészes, oratóriumszerű kompozíció (Weöres Sándor és Gerhard Rühm szövegeire) a közel-múlt erőteljes nagyzenekari darabjaival – zero-points, Jetstream – rokonítható. Igen hatásos, intenzív mű, az elmúlt évtizedek zenekari tapasztalatainak kikristályosodásaként hat. Komor, drámai mű, a kora barokk felfokozott szenvédeltségét hevíti újra gigászainak ható méretekből. A CD-n a friss mű után egy egészen korai zongorakompozíció, az 1961-ben keletkezett Cosmos 1999-ben két zongorára átdolgozott változata szerepel. E művel több alkalommal is találkozhatott a magyar közönség, magam Eötvös akadémiai székfoglalóján hallottam utoljára. Az új változatban egyik jellegzetes zeneszerzői eljárásával találkozhatunk: egyszerűen megkettőzi az eredeti zenei anyagot, és e két anyag párhuzamosan, de az előadótól függetlenül nem szinkronizálva hangzik el, hanem az egyik zongora hosszabb-rövidebb „késéssel” követi a másikat. A két hangszer – az általam hallott előadásban – térben is távol helyezkedik el egymástól, így az aszinkron megszólalás és a távolság egészen sajátos zenei teret eredményez. E tér megjelenítése számomra élményszerű volt, és igazolta a kétfonórás változat létjogosultságát. Ez az élmény CD-n (talán törvénytörő?) elmaradt. A harmadik darab az 1992–93-as Correspondence című vonósnégyes, melyet technikailag kifogástalanul szólaltat meg a Pellegrini Quartet.

Molnár Szabolcs

Alessandro Scarlatti: Il Trionfo dell' Onesta, Venere e Amore
González Mónica, Ulbrich Andrea (ének)
Savaria Baroque, vezényel: Németh Pál
Hungaroton Classic

Németh Pál új együttese, az egykori Capella Savariából „kipattant” Savaria Baroque az elmúlt években készített egy dupla albumot Caldara alkotásaiból, majd egy-egy CD-t Galuppi és Michael Haydn egyházzenejéből. A barokk ritkaságok feltérképezését most Alessandro Scarlattival folytatták, akinek két, énekhangokra és különböző hangszerekre irt szerenádját (Il Trionfo dell' Onesta, Venere e Amore) rögzítették. A szerenád mint műfaj-megjelölés némi magyarázatra szorul, hiszen Scarlatti kompozícióinak semmi közük a későbbi bécsi klasszikus és romantikus szerenádokhoz. Az elnevezés itt még pusztán arra utal, hogy ezeket a kompozíciókat szinte mindig éjszaka, mesterséges világítás mellett adták elő. Scarlattinál és kortársainál a serenata színpadi zenét jelöl: drámai műfajt, amelynek szereplői is vannak, de cselekménye statikusabb, allegorikusabb, mint egy operáé. Ezzel magyarázható, hogy a szereplők gyakran antik isteneket vagy bizonyos emberi tulajdonságokat testesítenek meg: az Il trionfo... például Cupido és a Hűség csatározását mutatja be, míg a másik darabnak a címe is jelzi, hogy Vénusz és Amor találkozik. A felvétel két szólistája, González Mónica és Ulbrich Andrea igen cizellátan, stílusosan, szép artikulációval és diszitésekkel énekel. A recitativókban bizonyos drámai feszültség is megfigyelhető, az áriák inkább szépen lekerékítettek. A Savaria Baroque kiegyensúlyozott produkciójából kiemelkedik Januj Anna blockflöte-szólistája. Más kérdés, hogy ez a két Scarlatti-darab azért korántsem remekmű, hanem egy tisztos nápolyi mesterember becsületes, de feledhető próbálkozása.

Retkes Attila

Bogányi Gergely Chopin-albumai

Ondine — Mevex

BMC Records

Csodálatos egymásra találás Bogányi Gergelyé és a Chopin-zenéé. Az életmű mind teljesebb ismeretének birtokában immár nemcsak repertoár-bővítésről van szó, hanem egyfajta érzelmi-indulati azonosulásról. Nem tudhatjuk, ilyenek képzelte-e művei előadását a szerző – annak megítéléséhez sincs biztos mércénk, hogy anyanyelvi szinten beszéli-e a magyar művész a chopini zenei anyanyelvet. Az viszont biztos: számára sokatmondó a kottakép, s élményeit megosztja hallgatóságával. Talán Schumann-nak kellene hallani e felvételeket,

akinek Eusebiusa és Florestanja egymással is vitatkozva tudnák a szavak nyelvére lefordítani ezt a csodát. Korántsem csak zongorázásról van szó; a technika immár csak kifejezőeszköz, miként az értő kottaolvasás is a kifejezés árnyalását szolgálja.

Énekel Bogányi zongorája: ha kell, dalol vagy éppen dúdol – a mondandó közvetlenségének megfelelően. Minden hangja személyes, ugyanakkor egyszerre érződik a tudatosság (megtervezettség) és a pillanat spontaneitása. Megfelelő darabokról is rengeteg újat árul el, olyasmit is hallunk, ami más interpretációkban elsikkadt – éppen azért, mert Bogányi számára minden fordulatnak gesztus-értéke van. Ami egészen egyedülállóvá teszi ezt az előadásmódot, az a diszek, arabeszk arányos megjelenítése. Mindent természetesnek érzünk, mert „igy kell lennie” – még akkor is, ha egy következő alkalommal másképpen fog felcsendülni az adott részlet. Bogányi nem tud betelni a chopini poézissal – s ezért a hallgató sem! Belefeledkezünk a gyönyörű részletekbe, amelyekből jól felépített nagyforma áll össze. Az árnyalatok hihetetlenül gazdag változatossága színek és formák villódzását adja. Biztosra vehető, hogy sokadik eljátszásra is állandó kontroll munkál az előadóban, s mivel mindig mindent hall, éppen ezáltal válik fogékonyá a közönség is a szépségek iránt.

Azt hiszem, az ilyen zenélésre lehet rámondani, hogy megunthatatlan! A BMC felvételén a mazurka-csokor után az f-moll fantázia vezet a b-moll szonátához, amelynek szépségébe szinte belefáradunk. Szerencsére a zongorista nem, legfeljebb a közeli mikrofon árulkodik erőkifejtéséről – ez azonban alig zavaró, hiszen történések kísérőjelensége. Az Ondine albumán az f-moll ballada adja meg az alaphangot, s két-két noktürn és keringő után következik az op. 25 etüd-sorozata. Míg a mazurkánál a tánc-karakter közös vonása érvényesül inkább, az etüdek mindegyike egyéniség. Ilyen interpretáció esetében érezzük igazán találónak a hangversenyetüd megnevezést; miként Chopin nem ismerhetett technikai nehézséget, úgy Bogányi is csak mintegy mellékesen zongorázik perfekt módon. Egy valamit azonban általános jellegzetességként külön kiemelnék: Bogányi érzékeny billentésmódját, azt a dinamikai arányérzetet, amelynek köszönhetően a bensőséges-meghiitt dallamokat meri hangosan játszani, mert a kísérettel együtt végülis a kívánt hatást éri el. Talán ebben rejlik lírikus vénájának egyik szakmai titka.

Fittler Katalin

Cziffra György Chopin-albuma

EMI Classics

Mindegyre bebizonyosodik, hogy a hangfelvételeknek többféle hasznuk is lehet. Nemcsak rögzítik az emlékezetes interpretációt, hanem lehetőséget adnak arra is, hogy összevessük a korabeli értékelést a produkcióval. Ráadásul, szembesülünk azzal a ténnyel, hogy időről időre másként értékeljük egyazon produkciót. A korizlés és a saját izlés módosulása egyfajta toleranciára nevel; hiszen, ki tudja, mit hoz a holnap... Cziffra György virtuozitásának már csak az említése is közhelyszámba megy. És mégis, a többek között 5 polonéz, 4 impromptut és 2 szonátát tartalmazó gazdag Chopin-program hiányérzetet hagyott maga után. Az ötvenes éveiben járó művész a Champs-Elysées Színházban és a Wagram teremben mintha biztonságra törekedett volna, abszolút hibátlanságra. Éppen ezért nem érezni azt az örömet, amit a művek megszólaltatása neki jelent. Így nem tudunk általa, vele együtt örülni a kiküzdött csúcspontoknak, a briliáns futamoknak, a lírai elágyulásoknak. Nem könnyíti meg a hallgató helyzetét a műsorösszeállítás, valamint az sem, hogy például a polonézek között nem kapunk időt a hallottak feldolgozására (ez montirozási kérdés). Mintha kioltaná egyik hatás a másikat. Az Asz-dúr zárása után az A-dúr mintha mattabb lenne, s általában az interpretáció sötét színekkel festi a Chopin-portrét. Ilyen meggondolásból csúcspanelű produkciók a b-moll szonátát várnánk – az pedig kiüresedett, mintha valaki belefárad a mély érzésekbe. Olyan súly nyomja a lelkünket, amit aligha várnánk Cziffrától: így is lehet olvasni a chopini kottaképet? Annnyiből tanulságos, hogy a gazdag egyéniséget nem szabad „ismertnek”, vagy akár csak kiismerhetőnek tekinteni, legyen szó alkotó- vagy előadóművészről. A felvétel hallgatása során könnyed-szép perceket főként a liszti átíratok jelentenek.

Fittler Katalin

Christoph Willibald Gluck: Triószonáták
 Aura Musicale, művészeti vezető: Máté Balázs
 Hungaroton Classic ●●●●○

Beugratós zenei feladványok kincsebányója lehet a jövőben az Aura Musicale új Gluck-felvétele. Egy majdani zenei kvizjátékban így morfondíroznék Gluck triószonátáit hallgatva: világos, hogy egy korszakhatáron komponáló mester műveivel állok szemben. Hogy egy extravagáns barokk szerzőt, vagy már a klasszikus stílust előkészítő mestert hallok-e, az már töprengésre adna okot. Az kevésbé kérdéses, hogy komponistánk kis-, vagy csak jelző nélküli mester-e. Az eredeti, karakteres témák, a meglepő fordulatok és megoldások, a nagyformát magabiztosan uraló koncepciózus fogalmazásmód egyértelműen ihletett mesterre utaló stílusjegyek. A CD kísérőfüzetét jegyző Máté Balázs a Londonban megjelent triószonátákkal (1746) kapcsolatban egyébként idézi a neves Gluck-kutató, Rudolf Gerber véleményét: „a korai itáliai évek hangszeres természetének színe-virága”. Ennek ellenére számos olyan részlettel találkoztam ezen a CD-n, melyeket – hallva Itáliát, mint stílust meghatározó „földrajzi tényezőt” – csapdába csalván magamat, hamar kizárnék. Találgatnám, hogy francia vagy Händelhez hasonlóan sokat utazó, Itáliát a zsigereiben tudó német komponistával van-e dolgom. Benyomásaimat összefoglalva egy 1740–1750 körül komponáló, egyértelműen jelentékeny, inkább a hangszeres, s nem a vokális műfajok terén maradandót alkotó szerzőt képzelnék el magamnak. A szóba jöhető mesterek közül szinte biztosan kizárnám Gluckot, akit elsősorban operaszerzőként tart nyilván az utókor. Az Aura Musicale felvételének legnagyobb meglepetése így mi is lenne más, mint maga Gluck. És kell-e részletezni, hogy Gluck neve megfelelő garancia arra, hogy e meglepetés kiadás, tartalmas, újra és újra meghallgatásra ingerlő felvételt eredményezett.

Molnár Szabolcs

Thomas Stoltzer:
 Mise „Kyrie Summum”; Mária-motetták
 Voces Aequales
 Hungaroton Classic ●●●●○

Thomas Stoltzer, akiről a régi magyar törtélemkönyvekben Stoltzer Tamásként olvashatunk, a legenda szerint II. Lajossal együtt, a Csele patakban lelte halálát a mohácsi ütközet idején. Mint megannyi legendáról, erről is kiderült, hogy nincs valóság alapja; mindenesetre Stoltzer – Lajos feleségének, Mária királynénak a meghívására – mintegy négy évig volt az udvari kórus vezetője Budán. Életében egyetlen műve sem jelent meg nyomtatásban. A felvételünkön szereplő mise, amely feltehetően a Boroszlón töltött éveiben készült, egyetlen königsbergi forrásban maradt fenn.

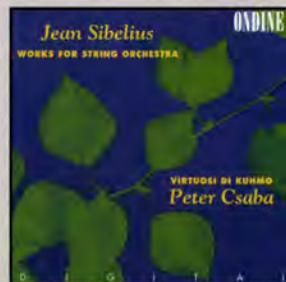
A Voces Aequales a misét motettákkal kerezte, s a tételek között felcsendülnek azok a gregorián antifónák, illetve rezponzoriumok, amelyeket a motettákban feldolgozott Stoltzer. Megkomponált műsort hallunk tehát, ahol a különböző tétel-típusokból és a zenei szerkesztésmód változatosságából szinte feltérképezhető, hogy mire képes egy hattagú énekegyüttes. A Voces Aequales tagjai összeszokott csapatot alkotnak; s talán ennek a számlájára írható, hogy időnként csökken a kontrolljuk. A Dunakeszin, a Szent Mihály templomban készült felvétel nem ad igazi tér-élményt. A hangzás általában magvas, Bárány Péter kontratenorja pedig gyakran megkoronázza a hangzást. De a hallgató korántsem lehet biztos abban, hogy valóban ilyen hangzásképet terveztek, vagy csak éppen ilyenre sikerült. Gondolok arra, hogy a gregorián tételeket szólistikus igényűnek vagy a többszólamúsággal vetekedő hatást elérőnek szánták-e; illetve az imitációs szakaszokban törekedtek-e a szólamok egyenrangúságára vagy éppen szándékosan meg akarták különböztetni őket Bármi is volt a céljuk, mindenképp felemás eredményt értek el.

Fittler Katalin

Észak-Európa egyik legjobb független kiadója, a Cannes Classical Award díjjal többszörösen kitüntetett

ONDINE

lemezei mostantól Magyarországon is elérhetők.

Forgalmazza a Mevex Kft.
 1047 Budapest, Fóti út 56.
 Telefon: (06-1) 435-0420
 Fax: (06-1) 435-0419
 E-mail: mepur@axelero.hu

Ponchielli: La Gioconda
Violeta Urmana, Plácido Domingo
Müncheni Rádiózenekar
vezényel: Marcello Viotti
EMI Classics

A Giocondából sok jó felvétel ismert itáliai mesterekkel (Votto, Gardelli, Gavazzeni, Bartoletti), remek szólistákkal (Callas, Cossotto, Cappuccilli, Tebaldi, Horne, Bergonzi, Merrill, Cerquetti, Simonato, Del Monaco, Caballé, Baltsa, Pavarotti, Milnes). Nem gondolná az ember, hogy ez a lemez felveszi velük a versenyt. Violeta Urmana – Waltraud Meierhez hasonlóan – több téren is kiváló teljesítményt nyújt. Itt kevésbé drámai, mint Callas, de finoman telt, erős, flexibilis hangjával, biztos technikájával – mint korábbi szereplései alapján várható volt – igazán remekel.

Meglepetés azonban a Barnaba szólamát éneklő grúz Lado Ataneli. Basszusba hajló baritonja egyesíti Cappuccilli és Milnes erényeit. Végig elragadóan énekel. Kiváló dalnok, akitől sokat várhatunk még. Hvorostovsky mellett ő is az olasz repertoár kitűnő baritonja lehet. S még nagyobb meglepetés Domingo, akinek ez az első felvétele Ponchielli operájából, s aki az éppen egy évvel ezelőtt rögzített felvételen a hanyatlás legcsekélyebb jele nélkül éneklő Enzo szerepét. Verdi-összkiadása utólagos felvételei alapján várható volt, hogy derekasan megbirkózik a szereppel, ám az, hogy ilyen biztosan, erősen, fényesen énekel, bizony igen meglepő. Luciana d'Intino Cossottonál keményebben, de frissen, erősen, stílusosan alakítja Laurát, az Alvisé szólamát éneklő Roberto ScandiuZZi amúgy alkalmas hangjában sajnos sok a vibrato.

Marcello Viotti vezénylése is dicséretes, produkciójában a stúdiófelvétel előnye bontakoznak ki: alaposág, kidolgozottság, jó beállítás. A korábbi lemezek erényein ez az album nem tehet túl, ám szépen ott van mellettük.

Zay Balázs

Giordano: Fedora
Maria Caniglia, Giacinto Prandelli,
Scipio Colombo
Orchestra Lirica e Coro de Milano della RAI
vezényel: Mario Rossi
Warner Fonit

Umberto Giordano operája, a Fedora annak az izlésnek hódol, amely sokra becsüli a fűszereket. Megvan benne a rémdrámák megannyi kelleke, bőségesen él a couleur local lehetőségeivel – ugyanakkor át- meg átszövik az érzelmek és indulatok. Thrilleren és horroron felnövekedő mai generációk aligha rendülnek meg a sztori hallatán – legfeljebb enyhe borzongással tölti el őket a sejtethető-várható, ám néha mégis a váratlanság erejével ható fordulatok sokasága. Az 1950-ben készült historikus mono-felvétel a századközép interpretációs olvasatát adja. Jól érvényre jut a partitúra szingardagsága, igaz, nemegyszer szinte plakátszerűen egyértelműek a karakterek és pregnáns kontúrok. Az atmoszférateremtő kíséret felett szabadon bontakozhatnak ki az énekszólamok, bár a jellemformálás érdekében néha már-már veszélyeztetik a hangminőséget. Maria Caniglia előszeretettel sötétíti a mély hangokat, ezzel is éreztetve a címszereplő formátumát, jelentőségét. Carmen Piccini Olgája viszont az infantilisán elvékonyított magas regiszterrel szinte groteszk hatást kelt. A tenorista Giacinto Prandelli manírosnak ható, magamutogató hangjaival talán korjenségek számított, manapság nem hat meggyőzően. Sokat elárul viszont Giordano hangszerelő művészetéről, színtantáziájáról a zenekari szövet kibontásával Mario Rossi. Nem okoz különösebb gyönyörűséget a bónuszajándék öt operanyitány sem. A Hamupipóke szürkére sikeredett, a Tell Vilmos ingerszegénynek hat. Torinóban került rögzítésre a Don Pasquale-nyitány, amelyben legfeljebb részlet-szépségeket találunk. A milánói Ezed lánya és a római Luisa Miller: ugyancsak megfakult emlékek.

Fittler Katalin

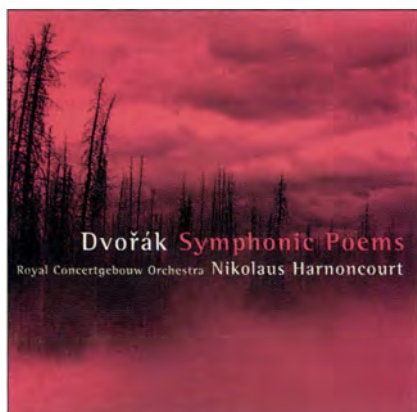

Verdi: Attila
Nicolai Ghiaurov, Piero Cappuccilli, Mara Zampieri,
Piero Visconti
A Bécsi Staatsoper Ének- és Zenekara
vezényel: Giuseppe Sinopoli
Orfeo – Karsay és Társa

Az 1980. december 21-ei élő felvétel borítószövege nem kevesebbet állít, mint hogy akkor kezdődött a bécsi Staatsoperben Giuseppe Sinopoli világkarrierje. Mindenesetre tanulságos az előadás és a felvétel egyaránt. Újfent kiderül az értő kottaolvasásnak nemcsak a jelentősége, hanem a haszna is: képes hatástalanítani előítéleteket. A „korai” Verdi-operáról, a 33 éves maestro kilencedik dalművéről kiderül, hogy nem érdektelen a mai operabarát számára sem. Sinopoli nem kevesebbet tett, mint komolyan vette a partitúrába leirtakat, így elsősorban az áradó dallamokon túl a dinamikai utasításokat. Ráadásul érvényre juttatta a hangszerelésben rejlő szerzői szándékot, továbbá felismerte a pregnáns ritmusképletekben rejlő karakterizáló erőt.

A parádés szereposztásból a címszereplő Nicolai Ghiaurovot kívül megérdemelt sikerhez jutott Mara Zampieri (Odabella) és az egyszer ismétlésre „kényszerített” Piero Cappuccilli (Ezio) – csak a lírai Foresto (Piero Visconti) átütő ereje tűnt kevesebbnek. A közönség reakciójából az derül ki, hogy szívesen ismer rá azokra a karakterekre, hangulatokra, indulatokra és érzelmekre, amelyeket más Verdi-operákban már hallott. Ahogyan az – úgynevezett – örök emberi értékek időtállóak, úgy nem vesznek el hatásukat átélt tolmácsolás esetén azok a situációk, reakciók, amelyek megannyi korabeli operában előfordultak. Csak arra volt szükség, hogy avatott dirigens animálja az előadói gárdát, s máris lepergett a feledés pora a megannyi szépséget rejtő partitúráról. Dicséret illeti az ORF munkatársait is, akik a felvételt készítették; a széles dinamikai skála sohasem szükségből adódó visszasaadásának eszköze.

Fittler Katalin

Dvořák: Szimfonikus költemények
opp. 107–110.

Az Amszterdami Concertgebouw Zenekara
vezényel: Nikolaus Harnoncourt

Teldec – Warner

Nikolaus Harnoncourt ismét szép eredményt ért el, jeles szimfonikus együttest dirigálva. E – talán kevésbé jelentős – felvételei élvezetesebbek, lendületesebbek sok preklasszikus előadásánál. Mikor klasszikus vagy romantikus szimfonikus művekhez közelít puritánságra, sallangmentességre törekedve, gyakorta elevebb és érdekebb előadások születnek.

Dvořák négy szimfonikus költeménye általában zsúfoltabb hangzással, erősebb kontrasztokkal szólal meg. Harnoncourt kiszámítottabb, puritánabb előadást hozott létre, ezzel azonban „kontraszt-minőséget” vitt a művekbe, s a kiváló zenekar odafigyelő közreműködése révén nem tűnt el a zengetes hangzás sem. Mivel Harnoncourt a tőle megszokott szigorral határozta meg az előadások kereteit, csekélyebbé váltak a dinamikai különbségek, ugyanakkor ez nem a kontrasztosság csökkenését eredményezte, hanem a formák tisztább megmutatkozását, a romantikus darabok strukturált megjelenését. A vadgalamb különös ereszkedő motívuma ezúttal például nem üt el annyira a környezettől, s a mű bizonyos részei sem tűnnek túlságosan egyszerűnek.

Senki sem állíthatja, hogy a nagy cseh dirigensek vagy Kertész István vezényelte romantikusabb előadásoknál ezek autentikusabbak lennének. Dvořák és kortársai nem puritán historikusok voltak. Ugyanakkor Harnoncourt olvasatai a tekintetben autentikusak, hogy a jogos zenei közelítésmódok egyikét alkalmazzák erre a célra megfelelő, sőt olykor rá is szoruló darabokra. S a léptékek kibebbedése a cseh műalkotásokhoz sajátos jellegük folytán még illik is. A három, már megjelent és egy új felvételt tartalmazó dupla album játékidéje rövid, alig több nyolcvan perenél.

Zay Balázs

Vivaldi: Juditha Triumphans

Ameling, Hamari, Finnliä, Springer, Burmeister
Kammerorchester Berlin,
vezényel: Vittorio Negri

Philips – Universal

Remek felvétel, pedig Vittorio Negri stílusa fellelt eljárt az idő. Nem csekély részben: sajnos. Ideális közeputat képviselt régi és új között, megáll ma is. Negri felfogása kötöttebb a ma uralkodónál, viszont mára részben kiveszett értékeket mutat fel, mindenekelőtt kiegyensúlyozottságot, a zene nyugodt áradását, a gondolatok markáns megformálását.

A kizárólag női énekesek (Hamari Júlia, Birgit Finnliä, Ely Ameling, Ingeborg Springer, Annelies Burmeister) teljesítménye nagyon jó és kitűnő közt váltakozik, egymás közt is, magukon belül is. Aki kevésbé kiváló, az is felkészülten és igényesen teljesít, nincs fáradt, képzetlen hang, és ezt bizony ritkán lehet elmondani mai barokk felvételekről. Ízességben Hamari, finomságban Ameling emelkedik ki. Ugyanez áll a hangszeres szólistákra, akik Negri irányításával stílusosan mozognak Vivaldi világában. E középutas, kamazerenés megközelítés előnye, hogy van savaborsa az előadásnak, testes és finom egyszerre, dinamikus és statikus egyidejűleg. Az idő múlásával sem lankad az ember figyelme, a zenében felfedezett összefüggéseket az előadók felszínre is hozzák, teljes egészében meg is valósítják.

A csembalósólamot Jeffrey Tate játssza. Remélem, Negri ugyanezzel az együttesel, A négy évszokról készített felvétele is hamarosan újra megjelenik, amelyen Tate-től a lehető legizgalmasabb continuo-játékot lehet hallani. S még valami: Mozart is írt erről a témáról egy korai remekművet (Betulia liberata), amelyből Leopold Hager készített kitűnő felvételt olyan énekesekkel, mint Cotrubas, Schwarz, Schreier, Berry. Ideje, hogy a Deutsche Grammophon kiadja CD-n, s ne csak a Philips Mozart-összkiadásának részeként legyen hozzáférhető, egyéb művek társaságában.

Zay Balázs

Hollósy

Zongoraterem

és Hangszerbolt

Bp., Teréz krt. 37.

Tel.: 312-7975

Nem könnyű manapság megfelelő hangszert találni.

Ebben próbál segíteni cégünk széles választékával.

Nálunk a legolcsóbbtól a legdrágáig, a 100 éves, antik hangszerektől az új, márkás hangszerekig megtalálhatja az Ön számára legmegfelelőbbet.

A Hollósy Hangszerboltban

- akusztikus és digitális zongorák
- szintetizátorok

- keyboardok
- hangtechnikai berendezések

széles választékát kínáljuk.

Hangszereink ára egy év garanciát tartalmaz.

A könnyebb vásárlást többfajta futamidejű és konstrukciójú,

igen kedvező részletfizetési lehetőségeink segítik.

A jó döntésben szakszerű tanácsokkal és udvarias kiszolgálással segítjük Önt.

A XX. század nagy karmesterei
Eduard van Beinum

IMG Artists – EMI

Eduard van Beinum nevére ma már sajnálatosan kevesen emlékeznek, pedig a viszonylag fiatalon elhunyt holland dirigens (1900–1959) korának meghatározó karmester-egyénsége és az amszterdami Concertgebouw zenekar élén Willem Mengelberg méltó örököse volt. Most – a múlt század nagy karmestereit bemutató sorozat keretében – megjelent egy dupla CD Beinum felvételeiből, melyeket saját együttesével, illetve a Londoni Filharmonikusokkal rögzített. Két ritkán hallható operanyitány – Thomas: Mignon, Nicolai: Windsori víg nők – mellett Schubert VI. és Brahms II. szimfóniája, Richard Strauss Don Juan-ja, Rimszkij-Korszakov Seherzadéja és Elgar műve, a Cockaigne kapott helyet a válogatásban. Szépen kézben tartott interpretációk ezek, egy fontolva haladó, de nyitott szellemű, roppant igényes karmester és két, ragyogó muzsikusokból álló sztárzenekar műhelyéből.

Wagner-zenedrámák (Tannhäuser, Parsifal, Trisztán és Izolda) szimfonikus részletei
Berlini Filharmonikusok, vezényel: Claudio Abbado

Deutsche Grammophon – Universal ●●●●●

Wagneriánusok számára igazi csemege a Deutsche Grammophon újdonsága, amelyen a Claudio Abbado vezényelte Berlini Filharmonikusok Wagner-zenedrámák szimfonikus részleteit adják elő. A felvételek a berlini Filharmonia koncerttermében, illetve a salzburgi Grosses Festspielhausban készültek, ideális akusztikai körülmények között. A Tannhäuser-nyitányt a Parsifal első felvonásának előjátéka és a III. felvonásából készített szvit követi, végül a Trisztán és Izolda közismert jelenete (Előjáték és Izolda szerelmi halála) csendül fel. Abbado nagy érdeme, hogy nem misztifikál: nem keresi minden pillanatban a wagneri muzsika mögött megbúvó filozófiát, hanem sokkal inkább a „végtelen dallamok” szépségére, a motívumok plaszticitására koncentrálnak. Ezért született olyan lemez, amit azok is nyugodtan végighallgathatnak, akik a romantikusokat általában szeretik, csak éppen Wagner nem áll közel a szívükhöz.

The Trumpet Shall Sound
Maurice André felvételei

Deutsche Grammophon – Universal ●●●●●

Még ma is sokak kedvence az idén hetvenesztendő, a koncertezéstől gyakorlatilag visszavonult Maurice André, aki – a Liszt Ferenc Kamarazenekarnak köszönhetően – a hetvenes-nyolcvanas években Budapestre is többször ellátogatott. A dél-franciaországi bányászsaládból származó trombitaművész 1960 táján robbant be az európai koncertéletbe, sorra nyerve a nemzetközi versenyeket. Szimpatikus és közvetlen, de ugyanakkor karizmatikus erejű személyiségére a Deutsche Grammophon is felfigyelt, és hosszú időre a patinás kiadó egyik legsikeresebb művésze lett, a barokktól a szimfonikus könnyűzenéig terjedő repertoárral. A most megjelentetett kompiláció az André által gyakran és szívesen játszott barokk és bécsi klasszikus versenyműveket, Telemann, Händel, Joseph és Michael Haydn, Franz Xaver Richter, Alessandro Scarlatti, Vivaldi, Viviani, Torelli és Stölzel műveit gyűjti csokorba.

Schubert: C-dúr szimfónia, A varázshárfa – nyitány
Stuttgarter Rádiózenekar, vezényel: Roger Norrington

Hänssler Classic – Karsay és Társa ●●●●○

A historikus előadói gyakorlat egyik apostola, Sir Roger Norrington gyakran hangsúlyozza, hogy az úgynevezett régizenének valójában nincsenek idő- és térbeli korlátai, ezért akár Dvorákok, Elgart, sőt Bartókok is lehet „historikusan” játszani. Ez ugyanis nem korhű hangszerek vagy különböző zenei stílusok kérdése, hanem egy olyan szemlélet- és közelítésmódot jelent, ami minden más szempontot alárendel a zeneszerzői szándéknak. Norrington e koncepció jegyében készíti – igen sikeres – felvételeit a Stuttgarter Rádiózenekarral is. Közös munkájuk újabb eredménye az a Schubert-album, amelyen a Nagy C-dúr szimfónia és a Varázshárfa című, feledésbe merült opera nyitánya hallható. Természetes egyszerűség, szépen lekerekített dallamívek, pregnáns ritmusok jellemzik az előadást. Látszólag nem csinálnak semmi különöset, de valahogy mégis lenyűgözően hiteles és magávalragadó ez az interpretáció.

Beethoven: Esz-dúr zongoraverseny,
Respighi: Róma kútjai
Arturo Benedetti-Michelangeli (zongora) és a RAI Szimfonikus Zenekara

Aura Music – Mevex

A római Aura Music kiadó folytatja a múlt század egyik legjelentősebb itáliai zongoraművésze, Arturo Benedetti-Michelangeli koncert- és rádiófelvételeinek kiadását. Ezúttal egy 1960 áprilisban rendezett vatikáni hangverseny került CD-re, amelyet XXIII. János pápa jelenlétében tartottak az Aula delle Benedizioniban. Michelangeli Beethoven Esz-dúr zongoraversenyt játsza: helyenként meglepően sietős tempóban, de mély átéléssel, drámai kifejezőerővel. A versenymű előadásában kiváló társa a RAI Szimfonikus Zenekara, az ugyancsak nemzetközi hírnévű Mario Rossi vezényletével. Beethoven kompozíciójához Respighi szimfonikus költeménye, a Róma kútjai társul. Ez az interpretáció azonban nem a legszerencsésebb: technikailag igencsak „muzeális” szól, a rézfúvósok sokszor elnyomják a többi hangszercsoportot, sőt jó néhány hamis hang is becsúszott.

Schubert: Asz-dúr mise, Esz-dúr mise
Vezényel: Wolfgang Sawallisch

●●●○○

A Philips által indított, a kiadó archivumának kincseit digitálisan korszerűsítve, dupla CD-n megjelentető sorozat, a Duo legújabb darabja Schubert két monumentális miséjét (Asz-dúr, Esz-dúr) tartalmazza. A hetvenes évek elején készült felvételt elsőrangú énekes szólisták – Helen Donath, Ingeborg Springer, Peter Schreier, Hans-Joachim Rottzsch, Theo Adam –, kitűnő zenekar és kórus (Dezdai Staatskapelle, Lipcsei Rádiókórus), illetve ugyancsak fajsúlyos karmester (Wolfgang Sawallisch) fémjelzi. A végeredmény azonban számomra túlságosan is komoly és „veretes”: Schubertnek még az egyházzenejében is annyi invenció, költészet és hajlékonyság van, hogy megítélésem szerint nem szabad ennyire konzervatívan közelíteni hozzá. A száztíz perc zene így is nagy élmény, élvezettel hallgathatjuk a szebbnél szebb harmóniakat, de a Schubert-misékből azóta már izgalmasabb, éltetlenebb interpretációk is születtek.

**Miracles of
Notre-Dame
The Harp Consort**

Harmonia Mundi – Karsay és Társa ●●●●○

A hárfás-organista Andrew Lawrence-King és együttese, a The Harp Consort megint egyszer kitért magáért. A trubadúrköltészet fénykorából, a XII-XIII. század fordulójáról előbányásztak egy Szűz Máriát dicsőítő, vallásos, de nem kifejezetten liturgikus énekgyűjteményt, melynek eredeti összeállítója bizonyos Gautier de Coincy volt. Ehhez – bátran, de sikeresen – a középkori frank birodalomból, illetve annak perifériájáról való népdalokat, hangszeres táncleteket párosítottak. Az eredmény: *Miracles of Notre-Dame* (Miasszonyunk csodái) címmel egy roppant változatos, a darabok keletkezése óta eltelt hét-nyolcszáz év ellenére sem unalmas vagy poros, hanem kifejezetten izgalmas, életteli kompiláció. Külön öröm megfigyelni a sokféle vonós és fúvós hangszert, amelyek cseppet sem erőszakosan, de mégis markánsan, határozottan csatlakoznak az énekhangokhoz.

**Jacob Obrecht:
Misék
A:N:S Chorus,
vezényel: Bali János**

Hungaroton Classic ●●●●○

A magyarországi (egyház)zenei életben évek óta szívós és hasznos munkát végez Bali János együttese, az A:N:S Chorus. Sajnos a szélesebb nyilvánosság, a média egyáltalán nem figyel a tevékenységükre, hiszen nincsenek körülöttük botrányok és szenzációk; egyszerűen csak dolgoznak. Következésképpen, precízen, magas színvonalon. A Hungarotonnál mindeddig három lemezük jelent meg: egy Alexander Agricola, kettő pedig Jacob Obrecht műveiből. Mostani, negyedik CD-jükön is hűségesek maradtak Obrecht-höz, a németalföldi reneszánsz meghatározó komponistájához: két misét – *Missa De Sancto Donatiano*, *Missa Sicut spina rosae* – vettek fel a terjedelmes életműből. Képzett férfihangok szólnak a lemezen, szépen összecsiszolt hangzásban. Erre nagy szükség is van, hiszen az egyik misét mindössze nyolcan, a másikat tizennégyen szólaltatják meg. Kár, hogy a bookletben egy szó sem esik Bali Jánosról és kórusáról.

**Marin Marais:
Pieces de Viole
Jordi Savall**

Alia Vox – Karsay és Társa ●●●●○

Jordi Savall neve évtizedek óta garancia a régizene-játszásban a legmagasabb minőségre. A katalán viola da gamba-játékos, historikus együttesek vezetője és muzikológus szisztematikusan kutatja a kora barokk hangszeres repertoárt, s nemcsak feltérképezi, hanem koncerten bemutatja, majd – újabban saját labeljénél, az Alia Voxnál – lemezre is veszi a nagy- és kismes-terek darabjait. Új albumának kísérőfüzetében részletesen leírja, hogyan tanulmányozta éveken át francia barokk szerzők (Marais, Couperin, De Machy, Caix d'Hervelois, Forqueray) vonós kamarazenéjét, hogyan haladt olykor gyötrelmesen előre a zeneszerzői instrukciók megfejtésében. Az eredmény: értékes (bár valljuk meg, roppant unalmas) CD Marin Marais viola-darabjaiból. Savall zenésztársai között érdemes felfigyelnünk a magyar származású francia csembalóművész, Pierre Hantai nevére és játékára.

**Il Fasolo? Le Poème
Harmonique –
Vincent Dumestre**

Alpha – CD Bár ●●●●○

A XVII. századi Itáliában – amikor a reneszánsz fénye már kihuny, de még nem köszöntött be a pompás barokk – élt egy rejtélyes zeneszerző, bizonyos Il Fasolo (Bab úr). Bár a mai zenehallgatók számára komikusnak tűnhet, hogy egy régi komponistát ugyanúgy hívtak, mint napjaink első számú brit nevetettőjét, Rowan Atkinsont (Mr. Bean), az elmúlt évtizedekben több zenetudós is megpróbálta megfejteni a titkot. Néhányuk szerint Giovanni Battista Fasolo egyházzenesz tette vezetékneve elé a határozott névelőt. Mások – bizonyos stílár- jegyek alapján – arra gyanakodnak, hogy az ugyancsak nem túlságosan ismert Monteverdi-kortárs, Francesco Manelli írta bizonyos darabjait ezen az álnéven. Most mindenesetre CD-n is megjelentek Bab úr madrigáljai, canzonettái, bergamascai és ciaeonnai, korabeli zöldség- és gyümölcs-csendéletekkel, Giovanna Garzoni festőművész nő alkotásaival illusztrálva.

**Thomas Tomkins:
Above The Stars
Verse anthem-ek
és consort music**

Harmonia Mundi – Karsay és Társa ●●●●○

Az angol reneszánsz zene egyik legnépszerűbb és legjelentősebb személyisége, Thomas Tomkins jórészt világi tárgyú, nemritkán humoros vokális darabjaiból (verse anthems), illetve vonós kamarazenéjéből (consort music) válogat a Harmonia Mundi újdonsága. A felvételen a régizenei előadói praxis elismert énekesei – Emma Kirkby szoprán, Catherine King alt, Charles Deniels tenor, Donald Greig bariton, Richard Wistreich Jonathan Arnold basszus – hallhatók. A hangszeres darabokat pedig az 1986 óta működő, londoni Fretwork együttes játssza, akiknek köszönhetően az elmúlt időszakban újjáéledt a szigetországi reneszánsz és korabarokk egyik kedvelt műfaja és előadói apparátusa, a viol consort. Könnyen befogadható, az angol reneszánszsal való ismerkedésre ideális, akusztikailag és hangtechnikailag is kifejezetten szépen megkonstruált lemez.

**Aux marches du
Palais
Középkori francia
románcok
Le Poème
Harmonique, Vincent
Dumestre**

Alpha – CD Bár ●●●●○

Az előző recenzióban, *Il Fasolo* vagyis Bab úr alkotásait elemezve – terjedelmi okokból – nem ejthettünk szót az előadóról, a lantos-theorbás-gitáros Vincent Dumestre vezette *Le Poème Harmonique* együttes tagjairól. Ez a francia régizenei formáció nemcsak a nyugat-európai reneszánsz és kora barokk repertoár felelevenítésére szövetkezett, hanem arra is, hogy mindig valamilyen speciális tematika, a zenei tartalom túl is közfigyelemre méltó „vezéreszme” jegyében készítsen lemezeket. Ezen a CD-n például olyan francia népi dallamok hallhatók, amelyek többnyire a középkorban keletkeztek, s aztán torzított-módosult formában túléltek több évszázadot, sőt hazájukban ma is közismertek. Egy kicsit olyan vállalkozás ez, mint amikor néhány éve a Muzsikás együttes megmutatta Bartók kompozícióinak népzenei forrásait. Dumestre csapatának lemezéhez a francia kultúra alapos ismerete „előny, de nem követelmény”.

NEGYVENÉVES

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Negyvenedik születésnapjának méltó megünneplésére készül a Miskolci Szimfonikus Zenekar. A jubileumi évad terveiről kérdeztük Sir Lászlót, aki 1981 óta az együttes igazgatója.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar 1963. november 1-jén jött létre, így idén ősszel ünnepli fennállásának negyvenedik évfordulóját. November 3-án, hétfőn este jubileumi koncertet tartanak a Miskolci Nemzeti Színházban, amelyen – az együttes művészeti vezetője, Kovács László dirigálásával – Erkel Ünnepi nyitánya, Mendelssohn Hegedűversenye és Ránki György Pomádé király-szvitje csendül fel; a versenymű szólóját Ágoston András játssza. A november 3-ai hangverseny mellett Sir László az évad kiemelkedő eseményeként említi, hogy tavasszal három koncertet adnak a Zeneakadémia nagytermében (ld. keretes írásunkat). „Az együttes számára mindig fontos célkitűzés volt, hogy időről időre a budapesti közönség előtt is bemutatkozzon. A nyolcvanas évek közepéig évente egy – filharmóniai szervezésű – hangversenyt adtunk a Zeneakadémián, később a Pesti Vigadóban voltak koncertjeink, sőt ott önálló bérleti sorozatot is rendeztünk. Az utóbbi években megkritikáltak, inkább fesztiválokhoz vagy rádiós felkérésekhez kapcsolódtak a budapesti fellépéseink, most viszont a negyvenéves zenekar számára újra hangsúlyosabb fővárosi jelenlétet szeretnénk biztosítani” – mondja Sir László. A három budapesti koncert szervezésére, a jegyek értékesítésére Strém Kálmán, illetve Jakobi László irodáját kérték fel, akikkel más vonatkozásban is együttműködnek. Úgy tűnik, a Bartók rádió is szívesen rögzítené a három zeneakadémiai hangversenyt.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar az új évadra is három bérleti sorozatot hirdetett meg, amelyeknek koncertjeit hétfő esténként, a borsodi megyeszékhely nemzeti színházában rendezik. A Mesterbérlet, Népszerű bérlet, illetve Szezonbérlet teljes programját a Gramofon nyári számában közzöltük, de a zenekar honlapján – www.mso.hu – is megtalálható. Sir László hangsúlyozza, hogy az évadban nagyszerű zongoraművészek – Frankl Péter, Jandó Jenő, Várjon Dénes, Vásáry Tamás, Bogányi Gergely, Csalog Gábor, Oravecz György – lesznek Miskolc vendégei, de többek között Marton Éva ének- és Pauk György hegedűművész is fellép a Miskolci Szimfonikusokkal. A Mesterbérlet minden hangversenyén elhangzik egy-egy Csajkovszkij-kompozíció: ezzel is előkészítik a 2004-es Miskolci Nemzetközi Operafesztivált, amelynek közép-pontjában Bartók és Csajkovszkij életműve áll. Az operafesztivál vezetőivel egyébként harmonikusan dolgoznak együtt: idén három estén játszottak, s az előzetes tervek szerint jövőre is ugyanez várható.

Szabadi Vilmos hegedűművész és a Miskolci Szimfonikus Zenekar a közelmúltban vette lemezre Weiner Leó Hegedűversenyét, amely várhatóan még idén megjelenik a Hungarotónnál. A zenekar szeptemberben egy másik lemezfelvétellel is készül: Fischer Az Alpoktól délre című művéből, Gershwin Kék rapszódijából és népszerű ragtime-okból állítanak össze szimfonikus könnyűzenei albumot.

Kovács László
művészeti vezető

A Miskolci Szimfonikusok hangversenyei a Zeneakadémián

2004. január 20.

Schubert: h-moll „Befejezetlen” szimfónia
Mozart: A-dúr zongoraverseny, KV. 488.
Mahler: I. D-dúr „Titan” szimfónia

Vezényel: Kovács László
Zongora: Krausz Adrienne

2004. február 17.

Kodály: Galántai táncok
Francaix: Klarinétverseny
Gershwin: Kék Rapszódia
Gershwin: Dalok

Vezényel: Kovács László
Klarinét: Varga Gábor
Ének: Marton Éva

2004. március 4.

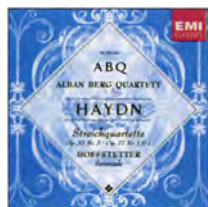
Verdi: Requiem

Vezényel: Kovács László
Közreműködik: Magyar Rádió Énekkara
Énekes szólisták: egyeztetés alatt

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3525 Miskolc Fábán u. 6/a
Tel.: (46) 323-488, (46) 506-695
Fax: (46) 351-497
www.mso.hu
e-mail: missyo@elender.hu

Jegyek válthatók a Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyirodájában
3525 Miskolc, Kossuth u. 3. Tel/Fax: (46) 506-656

**Joseph Haydn:
Vonósnyégyesek
Roman Hoffstetter:
Szerenád
Alban Berg Quartett**

EMI Classics

A méltán világhírű osztrák Alban Berg Vonósnyégyes – Günter Pichler, Gerhard Schulz, Thomas Kakuska, Valentin Erben – új Haydn-lemeze valójában kompiláció: 1993-ban, '94-ben és '99-ben készült koncert- és stúdiófelvételek gyűjteménye. Az op. 77-es sorozat két kvartettje (G-dúr, F-dúr) már lemezen is megjelent korábban; ellentétben az op. 33-as ciklus „Madár” melléknevű C-dúr darabjával, illetve azzal a Szerenáddal, amiről sokat vitatkoztak a zenetudósok, hogy valóban Haydn fiatalkori kompozíciója-e vagy inkább egy bencés szerzetes, bizonyos Roman Hoffstetter alkotása (a lemezen ez utóbbi műveként szerepel). A Berg Quartett előadása nagyon plasztikus: világos szólámvezetés, pregnáns ritmika jellemzi, és a négy hangszer „beszélgetései” is szépen kirajzolódnak. Bár modern instrumentumokon játszanak, ezáltal a historizmus megszállottainak sincs okuk fanyalgásra.

**Johann Baptist Krumpholtz:
Szonáták
Vigh Andrea (hárfa),
Szabadi Vilmos
(hegedű), Onczay
Csaba (cselló)**

Hungaroton Classic

A Hungaroton ezúttal Johann Baptist Krumpholtz hárfás kamaraszonátaival gazdagította ritkaság-gyűjteményét; az öt szonátát – természetesen világpremierként Vigh Andrea (hárfa), Szabadi Vilmos (hegedű) és Onczay Csaba (cselló) vette lemezre. Krumpholtz az 1770-es évek közepén az Esterházy-zenekar szólóhárfása volt, koncertező virtuózként egész Európát bejárta, és sokat tett hangszere technikai lehetőségeinek fejlesztéséért is. A tragikus sorsú cseh művész – 1790-ben, Párizsban a Szajnába fulladt – zeneszerzői életműve koncertokat, szonátákat, variációsorozatokat foglal magában, amelyekben kivétel nélkül szeretett hangszere, a hárfa a főszereplő. A preklasszikus és gáláns stílusból sokat merítő, többnyire szabályos szonáta- vagy rondóformában komponált tételekben jól érvényesül a három előadó virtuozitása, stílusismerete, egymásra érzékenyen figyelő, vérbeli kamarazene-össztöne.

**Zene Esterházy
Miklós hercegnek
Haydn, Burgksteiner,
Neumann és
Tomasini művei
Lengyel Baryton Trió**

Dux-Mevex

Legutóbb a Gramofon nyári számában (23. oldal) írtunk a barytonról: arról a viola da gamba-szerű vonós instrumentumról, amely egy magyar arisztokratának, „Pompakedvelő” Esterházy Miklós hercegnek köszönhetette fénykorát. Mivel a herceg remekül barytonozott, udvari zeneigazgatója, Joseph Haydn kötelességének érezte, hogy kamarazenéjében rendszeresen foglalkoztassa ezt a hangszert. A Haydn-kortársak közül is többen szívesen írtak barytonra, s ebből a repertoárból – Haydn, valamint Joseph Burgksteiner, Anton Neumann és Luigi Tomasini alkotásaiból – válogatta új lemezének anyagát a Lengyel Baryton Trió: Kazimierz Gruszczyński (baryton), Violetta Pluzek (brácsa) és Maria Sarap (cselló). A lengyel független kiadó (Dux) lemezén kellemes bécsi klasszikus „szalonzene” szól, stílusos előadásban. A kísérőfüzetben – nyilván az Esterházyak miatt – az ismertető magyarul is megtalálható.

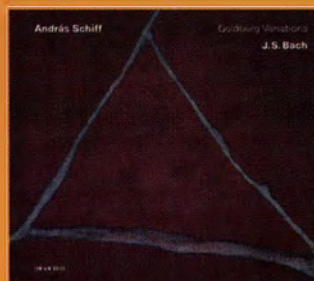
**Auer Lipót: Átiratok,
Magyar rapszódia
Szalai Antal
(hegedű),
Balog József
(zongora)**

Hungaroton Classic

Auer Lipót (1845–1930) élete és művészete még ma is sajnos csak a legszűkebb szakmai körben ismert. Pedig a veszprémi születésű, legendás hegedűművész-tanár több mint hatvan éven át koncertezett (többek között Liszttel és Brahmszal is együtt játszott), és a szentpétervári konzervatórium professzoraként olyan hegedűsök pályáját indította el, mint Heifetz, Milstein vagy Zimbalist. Élete utolsó évtizedét Amerikában töltötte, de mindig magyarnak vallotta magát, és rendszeresen hazalátogatott. Teljes joggal nevezhető hézagpótló vállalkozásnak az a Hungaroton-album, amelyen a még mindig csak huszonkét esztendő hegedű-művész, Szalai Antal – a két évvel idősebb zongorista, Balog József kíséretével – Auer Magyar rapszódia című kompozícióját, illetve különböző átiratait (Csajkovszkij, Drigo, Schumann, Haydn, Chopin, Wieniawski, Rubinstein, Achron, Paganini) játssza. Igazi virtuóz lemez: színes és magával ragadó.

ECM NEW SERIES

Forgalmazza a MusiCDome Kft.
Cím: Budapest, XIV.
Fogarasi út 5.
Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396
E-mail: ertekesites@musicdomekft.hu

Romantikus kórusművek (Schubert, Mendelssohn, Dvořák, Brahms, Bruckner, Liszt, Puccini, Franck, Verdi)
Vezényel:
 Helmut Rilling

Hänssler Classic – Karsay és Társa ●●●●○

A legújabb kori Bach-interpretációk meghatározó, izlésformáló személyisége, s egyúttal a német Hänssler Classic kiadó első számú művésze, Helmut Rilling idén ünnepelte hetvenedik születésnapját. Ebből az alkalomból lemezkiadványok egész sora jelent meg, köztük az a nyolc CD-ből (!) álló válogatás, amelyen Rilling XIX. századi vokális kompozíciókat vezényel. Az 1989 és 1997 között készült felvételeken Schubert Asz-dúr miséje, Mendelssohn 42. zoltára, Schubert Lazarus című oratórium-töredéke, Dvořák Stabat Mater, Brahms Német Requiem című kompozíciója és több más kórusműve, Bruckner e-moll és f-moll miséje, illetve 150. zoltára, valamint Liszt, Puccini, César Franck és Verdi liturgikus művei szólnak meg. Önmagában is hatalmas vállalkozás ez a romantikus egyházzenei keresztmetszet, noha tudjuk, a barokk-specialista Rilling számára mindez csak kirándulás, mellékösvény...

Bellerofonte Castaldi: Capricciók
Lautten Compagny

TIM – H&H '92 ●●●●○

A Lautten Compagny elnevezésű barokk kamaragyűtest 1984-ben alapította két, Berlinben frissen diplomázott lantművész, Hans-Werner Apel és Wolfgang Katschner. Arra vállalkoztak, hogy szisztematikusan feltérképezzék és bemutassák az európai (elsősorban itáliai) kora barokk pengetős repertoárját, amelyben olyan hangszerek kaptak főszerepet, mint a ma már alig ismert tiorba, chitarra, tiorbino al ottava vagy chitarone. E pengetős darabokat többnyire continuo-kísérettel adják elő: a Monteverdi-kortárs Bellerofonte Castaldi (1581–1649) capricciójában például a két „lantféleség” mellett arpa doppia, viola da gamba, orgona és csembaló is hallható. A modenai születésű Castaldi – aki Nápolyban, Rómában és Velencében is sikeresen működött, mint lantjátékos és zeneszerző – igazán változatos és szellemes capricciót írt: a CD-n hetven perc alatt harminc, különböző zsánerű karakterdarabot hallgathatunk meg.

Brahms: Hegedűverseny, Schumann: C-dúr fantázia
 Thomas Zehetmair, Cleveland Orchestra, Philharmonia Orch.

Warner Classics ●●●●○

A töretlenül sikeres, fáradhatatlanul aktív – és még mindig fiatal – osztrák hegedűvirtuóz, Thomas Zehetmair két, egészen ifjúkori felvételét szerkesztette össze a Warner Classics, az „apex” márkajelzésű, olcsóbb árkategóriájú retrospektív sorozatában. Brahms D-dúr hegedűversenye (op. 77) a Christoph von Dohnányi vezényelte Cleveland Orchestra, míg Schumann ritkábban hallható C-dúr fantáziája (op. 131) a Christoph Eschenbach által dirigált Philharmonia Orchestra közreműködésével szólal meg. Lendületes, életvidám interpretációk ezek, ami Brahms és Schumann egyéniségét ismerve talán kicsit meglepő, de az előadás mégsem idegen a zeneszerzők szándékától, szellemiségétől. Technikailag több mint perfekt (néha már-már öncélúan virtuóz), zeneileg korrekt, tisztességes előadás, amely tizenégy, illetve tizenhárom évvel az eredeti lemez megjelenése után is versenyképes, vállalható produkció.

Johann Christian Bach: Billentyűs szonáták hegedűkísérettel
 Spányi Miklós (tangenzongora), Petőfi Erika (hegedű)

Hungaroton Classic ●●●●○

Kevesen tudják, pontosan mit is jelent a tangenzongora (tangent piano) kifejezés, pedig a hangszernek van egy Európa-szerte elismert magyar specialistája: Spányi Miklós. Ez a billentyűs instrumentum annyiban különbözik a ma ismert kalapács-mechánikától, hogy a húrokat függőlegesen szabadon mozgó papálcák, úgynevezett tangensek ütik meg. Népszerűségének csúcsa az 1750 és 1800 közötti időszakra tehető: ekkor Skandináviától Szicíliáig mindenütt ismerték. A Hungaroton a közelmúltban tangenzongora-sorozatot indított Spányi Miklóssal, amelynek legújabb, két CD-ből álló albumán Johann Christian Bach fiatalkori, Itáliában komponált hegedűkíséretes billentyűs szonátái hallhatók – világpremierként. A hegedű szólamot Petőfi Erika játssza, s egy szonátában Vályi Csilla gordonkaművész is közreműködik. Gáláns, alkalmi jellegű „szalondarabok” ezek, s így 250 évvel keltekezésük után is kedélyesen hallgathatók.

Barokk mesterművek gitáron
 Sharon Isbin (gitár), Zürichi Kamarazenekar, vezényel: Howard Griffiths

Warner Classics ●●●●○

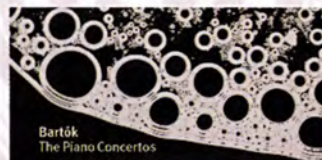
Sharon Isbin példája bizonyítja: nem felel meg a valóságnak az a – feltehetően spanyolok által terjesztett – hiedelem, hogy csak férfiakból lehet igazán jó klasszikus gitárjátékos. A fiatal és dekoratív Isbin kisasszony az elmúlt években világszerte nagy feltűnést keltett (és két Grammy-díjat nyert) lemezeivel, amelyekben dél-amerikai komponisták alkotásait és népdalfeldolgozásokat éppúgy játszott, mint a hagyományos spanyol repertoárt vagy kortárszenét. Új albumán a barokk felé fordult, amely – mint a kísérőfüzetből tudjuk – tizennégy éves kora óta szenvedélyesen érdekli: Bach muzikájának hatására ekkor döntötte el, hogy nem agysebész lesz, hanem zeneművész. Bach és Vivaldi billentyűs versenyműveinek átírta igazán szépen sikerült: nincs hiányérzetünk, miközben Isbin és a Zürichi Kamarazenekar interpretációját hallgatjuk. Albinoni Adagiója viszont gitáron előadva nem az igazi.

Kora barokk canzonák és táncok
 Berardi, Notari, Bassano és Salaverde művei

TIM – H&H '92 ●●●●○

Négy kora barokk kismester canzonáit és hangszeres tánctételeit ismerhetjük meg egy német független kiadó, a TIM új CD-jéről. Giovanni Bassano 1600 táján a velencei Szent Márk székesegyház kürtöse volt; Angelo Notari csaknem száz évig élt és mindvégig Padovában működött; Angelo Berardi katolikus pap volt, s emellett Viterbóban, Tivoliban, Spoletoóban és Rómában orgonistaként és zeneszerzőként dolgozott; Bartolomeo de Selma y Salaverde pedig Madridban született, de Itáliában lett sikeres komponista. Műveiket Susanne Ehrhardt (blockflöte), Christian Beuse (fagott, dulcián), Angelika Oertel (lant) és Klaus Eichhorn (orgona, csembaló) szólaltatja meg. A hangulatos és lendületes album legfőbb értéke a hangszingargadság: a többi között négy különböző hangfekvésű blockflöte és háromféle pengetős hangszer szólal meg a berlini DeutschlandRadio (DLR) által készített felvételen.

Bartók
The Piano Concertos

András Schiff
Budapest Festival Orchestra
Iván Fischer

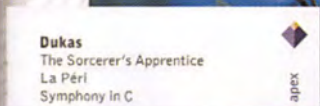
Beethoven
The Bagatelles

András Schiff

Beethoven
Symphony No. 9

Chamber Orchestra of Europe
Nikolaus Harnoncourt

Dukas
The Sorcerer's Apprentice
La Peri
Symphony in C

Debussy La Mer

Orchestra de la Suisse Romande

Charles Munch

elatus

Tchaikovsky
Violin Concerto in D major
Sibelius
Violin Concerto in D minor

Maxim Vengerov
Berlin Philharmonic Orchestra
Claudio Abbado
Chicago Symphony Orchestra
Daniel Barenboim

elatus

Handel
Water Music
Music for the Royal Fireworks

Orchestra of the Chamber

Academy of St. Martin in the Fields

John Eliot Gardiner

WARNER CLASSICS HUNGARY

Ismert és ritkán hallott művek

ELATUS

minőségi középáras klasszikus
CD sorozat,
eddig megjelent: 45 CD

elatus

APEX

klasszikus CD sorozat
alacsony áron,
eddig megjelent: 66 CD

www.warnerclassics.com
www.warnermusic.hu

Váci Hangszerház

2600 Vác, Kossuth u. 15.
Tel./fax: 06 27/510-500, 510-501
E-mail:
imrohang@mail.digitel2002.hu

Kezes nélküli
hitellehetőség!

Új és használt
hangszerek adás-
vétele, komoly- és
könnyűzenei kották
nagy választékban.

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

MCD Könyv- és Zeneáruházban

(V. Deák Ferenc u. 19.)

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves
Vásárlóinkat, továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

Az MCD üzletlánc
további CD boltjai:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI. Jókai u. 40.

MCD ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

MCD CAMPONA, XXII.
Nagytétényi út 35-37.

Újraélheti a zenét!

Üzletünkben
a gregoriántól
a kortárs zenéig
hanglemezen
mindent megtalál
— ha mégsem, kívánságát
előjegyezzük,
számon tartjuk.

Egyéb szolgáltatásainkról
kérjen további
felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene

Jazz

Népzene

World Music

Gyerekzenék

A Deli Pultól
egy percre
a CD Centrumban

XII. Magyar Jakóbinusok tere 4.
Tel.: 355-36-08

Nyitva:
H-P: 12-19
Szo: 10-13

Rendelés
postai útvánval is

Pierre Boulez művei
Fuvola-zongora
 szonatina,
 I. Zongoraszonáta,
 Dérive, Mémoriale,
 Dialogue de l'ombre
 double, Cummings ist
 der Dichter

Warner Classics

Pierre Boulez olyan „márkanév”, akit a hanglemezipar nehéz periódusaiban is jól lehet értékesíteni. Ezt ismerte fel a Warner, amikor – egy 1991-es Erato-korong reinkarnációjaként – piacra dobott egy kompilációt a hetvennyolcadik évében járó mester életművéből. Az albumot az 1946-ban, huszonegy esztendőskorában írt Fuvola-zongora szonatina nyitja, amit az I. zongoraszonáta, a kultikus alapműként számon tartott Dérive, illetve a Mémoriale követ. A válogatást két, nagyobb szabású mű – Dialogue de l'ombre double, Cummings ist der Dichter – zárja. A szerkesztési elveken lehet vitatkozni, az előadók nagyszerű teljesítményén aligha. A CD-n Boulez együttese, az Ensemble InterContemporain mellett a BBC Singers, valamint Sophie Cherrier fuvola-, Pierre-Laurent Aimard zongora- és Alain Damiers klarinétművész jótéka hallható.

Vassilis Tsabropoulos:
Akroasis

ECM – MusiCDome

A 36 éves görög zongoraművész, Vassilis Tsabropoulos merész döntést hozott, amikor kiválasztotta első szólólemezeének repertoárját. Az Akroasis című albumon évezredes múltra visszatekintő bizánci himnuszok, az ortodox egyház húsvéti ünnepkörének dallamai szólalnak meg. Ezeket Tsabropoulos dolgozta át zongorára, illetve improvizatív szakaszokat bontott ki belőlük. Különös, de vonzó atmoszférájú felvétel, ami a rögtönzések ellenére sem jazz, nem is crossover, s nem is klasszikus zene. A dallamok struktúrája, állandó motívumismételése ugyanakkor a XX. század második felének repetitív iskolájával mutatnak rokonságot. Manfred Eicher kiadja, az ECM híres arról, hogy felvállal olyan produkciókat, amelyekben senki más nem hisz. Alighanem ez a görög lemez is ilyen: nem könnyű hallgatnivaló, de érdemes vele barátkozni.

Brahms:
Hegedűverseny,
 Joachim József:
 Hegedűverseny
 Rachel Barton
 (hegedű),

Chicagói Szimfonikusok, vezényel: Carlos Kalmar
 Cedille Records – Mevex

Üdvözljük Magyarországon Chicago klasszikus zenei labeljét, a feltűnően igényes Cedille Recordst, amelynek lemezei végre nálunk is hozzáférhetők. A fiatal hegedűművész, Rachel Barton dupla CD-jéről – amelyen Brahms, illetve Joachim József Hegedűversenye hallható – a Cannes Classical Award zsűrielnöke, David Hurwitz személyesen írt elismerő kritikát a Classics Today.com virtuális hasábjain; így mi is nagy érdeklődéssel hallgattuk a két korongot. Barton Brahms-játéka egyszerre energikus és arisztokratikus; sugárzik belőle egyfajta elegáns távolságtartás, ami nem biztos, hogy jó dolog egy romantikus versenyműnél, de legalább egyéni. Jól hallható, hogy a művész nem akar iskolához, irányzatokhoz csatlakozni, hanem keresi a saját hangját. Erre jó alkalom a kevésbé ismert Joachim-concerto, amelynek lendületes, temperamentumos előadása valóban nagyon ígéretes.

Erkki-Sven Tüür:
Exodus
 Isabelle van Keulen
 (hegedű), Birminghami Szimfonikus
 Zenekar, vezényel:
 Paavo Järvi

ECM – MusiCDome

Gidon Kremer hegedűművész már hosszú évekkel ezelőtt megmondta, hogy az európai zenebarátoknak érdemes figyelni a Baltikumra. Íme itt az újabb bizonyíték: az Észtországhoz (s ezáltal persze az egykori Szovjetunióhoz) tartozó keleti-tengeri szigetről, Hiiumaa-ról való Erkki-Sven Tüür, aki negyvenhárom éves korára a kontinens egyik legsikeresebb – és tegyük hozzá: legeredetibb – kortárs zeneszerzője. Új szerzői albumán az elmúlt öt év kompozíciós terméséből válogatott: az 1998-as Hegedűverseny szólóját Isabelle van Keulen játssza; a 2000-ben keletkezett Aditus és az egy évvel korábbi Exodus című darabot pedig a Birminghami Szimfonikusok adják elő, Paavo Järvi vezényletével. Roppant érdekes zenei világ ez, Európa egy olyan szegmenséből, amit alig-alig ismerünk, legfeljebb halvány sejtéseink lehetnek róla.

Claude Achilles
Debussy: Mélodies
 Sandrine Piau (ének),
 Jos van Immerseel
 (zongora)

Naïve – MusiCDome

Vannak olyan zenetörténeti közhelyek, amelyekről csak évtizedek múltán derül ki, hogy igazságtartalmuk megkérdőjelezhető. Ezek közé tartozik az is, hogy a francia impresszionisták zenéje csupa pasztellszínből áll, s ezért bármilyen szép, valahogy semleges marad. Sandrine Piau énekesnő és az elsősorban régizenei előadóként ismert Jos van Immerseel zongoraművész Debussy-albuma tökéletes cáfolata ennek a babonának. Négy különböző dalciklus csendül fel a CD-n – tarkabarka szinkavalkádban, élénken, lendületesen, sőt olykor szenvedélyesen. Az albumot öt fiatalkori dal nyitja, majd az itthon Hajnóczy Júlia (ugyancsak remek) előadásában megismert Ariettes oubliées, a Debussy saját verseit megzenésítő Proses lyriques, s végül három Mallarmé-kötemény következik. Érdemes külön felhívni a figyelmet Immerseel varázslatos hangjára, 1897-ben épített Erard-zongorájára.

Kim Kashkashian:
Hayren
 Komitas és Tigran
 Mansurian művei

ECM Records – MusiCDome

Honfitársai, az örmények gazdag és szerteágazó zenekultúrájába enged bepillantást Kim Kashkashian új, Hayren című albuma. A magyar közönség előtt sem ismeretlen, nagyszerű brácsaművész ezúttal Tigran Mansurian kompozícióit játssza – úgy, hogy a lemezen (énekesként és zongoristaként) maga Mansurian is közreműködik, harmadik társuk pedig az ütőhangszereken játszó Robyn Schulkowsky. A Hayren különlegességét azok az átíratok adják, amelyeket Mansurian minden idők legnépszerűbb örmény dalszerzője, Komitas (1869–1935) műveiből készített. Komitas egyébként nemcsak zeneszerző volt, hanem költő és filozófus, pap és népzeneutató is, akiről úgy vélik, ő az összekötő kapocs a több évezredes örmény zenei tradíció és a modern muzika között. A Hayren az első hallásra szokatlan hangszerösszeállítás ellenére is hihetetlenül érdekes és értékes vállalkozás.

Sugár Miklós szerzői
lemeze

Hungaroton Classic

A most ötvenegy esztendő Sugár Miklós zeneszerzői pályáján a nyolcvanas évek vége óta egyre jelentősebb szerepet tölt be az elektroakusztikus zene. Az általa 1991-ben létrehozott EAR együttes számára az elmúlt tizenkét évben több mint száz új kompozíciót írtak, ami már önmagában is jelzi tevékenységük súlyát, jelentőségét. Sugár új szerzői lemezén is meghatározó az élő elektronika: az albumot nyitó Vihar után partitúrájában például a Szakály Ágnes által megszólaltatott cimbalomhoz nyolc sorban lejegyzett szintetizátor, illetve természeti zajok csatlakoznak. Rácsodálkozhatunk Sugár finoman szőtt, nemesen egyszerű, magyar, német és francia nyelvű dalciklusaira, a Luxatio (Térdficam) pedig elképesztően virtuóz fuvolaszó, melyet a komponista a címben jelzett kellemetlen sérüléstől szenvedve, gipszben fekvé írt. A CD-t a Miniatűrök című ciklus zárja, Intermoduláció együttes tolmácsolásában.

Weiner Leó
zongoraművei III.
Kassai István
(zongora)

Hungaroton Classic

Kassai István zongoraművész az elmúlt tizenöt év alatt elvéghetetlen érdemeket szerzett azáltal, hogy felkutatva és közkinccsá tette a magyar zongorairodalom elfeledett értékeit. A Marco Polo kiadónál lemezfelvételeket készített Erkel Ferenc és Mosonyi Mihály összes zongoraművéből, a Hungarotonnál pedig Hubay Jenő, Bartók Béla és Weiner Leó műveiből. Weinersorozatának mostani, harmadik lemezén csupa 1930 körül keletkezett alkotás hallható. Ez volt az az időszak, amikor a „zenei szecesszió” megtestesítőjének tartott Weiner – Lajtha Lászlónak köszönhetően – felfedezte a magyar népzene, mely ettől kezdve kompozícióinak egyik legfontosabb ihlető forrása lett. Kassai izés, színes, érdekes előadásában felcsendül a négykezes Szvít (melynek mindkét szólamát maga rögzítette), az Öt kis zongoradarab, a Hús könnyű kis zongoradarab, valamint a Magyar népi muzsika című ciklus harminc miniatűrje.

CD-SACD, DVD-A -DVD-LP
KLASSZIKUS, NÉPZENE, JAZZ

FONE, ALPHA, EGEA, ACT,
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE

**KLASSZIKUS ZENEI CD
AKCIÓK!**

pl. Foné Records 4900,- Ft.
helyett csak 1500,-Ft.

CD-BÁR
1088. Budapest, Krúdy Gyula u.6.
Tel.: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

Ez komoly!

AKADÉMIA
zeneműbolt

Budapest, VI. Király u. 28.
Tel.: (06-1) 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

Koncertek napján,
délután és este
a Zeneakadémia aulájában
is árusítunk.

Minden ami zene!

Minőségi
komolyzene,
komplett operák,
óriási jazz választék,
meditációs és
világzene.

Különleges
gyűjtemények,
10, 20, 40, 100 CD-s
válogatások!

Keresse a
hipermarketekben
vagy rendelje meg
a www.carmen.hu
internet-áruházunkból

**Magyarországon
forgalmazza
a H & H '92**

Kamarakoncertek 2003/2004

Zeneakadémia Nagyterem – Budapest

A bérlet – 4 koncert

2003. október 17. péntek
2003. november 21. péntek

2004. április 21. szerda
2004. május 21. péntek

Borogyin Quartet
Barbara Bonney
Malcolm Martineau
Ránki Dezső, Klukon Edit
Adorján András,
David Grimal, Pierre Lénert,
Perényi Miklós, Vigh Andrea

B bérlet – 4 koncert

2004. január 11. vasárnap

2004. február 14. szombat
2004. április 20. kedd
2004. április 28. szerda

Perényi Miklós,
Várjon Dénes,
Takács-Nagy Gábor,
Papp Sándor
Ewald Quintet
Tokyo Quartet
Pauk György–Jandó Jenő

A bérletek megvásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában.

Bérletárak: 4800–7040–9280–12 480–15 680 Ft

Jegyárak: 1500–2200–2900–3900–4900 Ft

Jakobi Koncert Kft.

Strém Koncert Kft.

II. Gödöllői Nemzetközi Liszt Fesztivál

Királyi Kastély díszterem

2003. október 22–29.

2003. október 22. (szerda) 19 óra – **Várjon Dénes**
Liszt, Bartók, Weiner, Kodály és Kurtág művei

2003. október 23. (csütörtök) 19 óra – **Vásáry Tamás**
Schumann, Beethoven és Liszt művei

2003. október 24. (péntek) 19 óra – **Tóth Péter**
Liszt és Muszorgszkij művei

2003. október 25. (szombat) 19 óra – **Paul Lewis** (Anglia)
Mozart, Schubert, Beethoven és Liszt művei

2003. október 26. (vasárnap) 19 óra – **Bogányi Gergely**
Chopin, Liszt művei

2003. október 28. (kedd) 19 óra – **Jandó Jenő**
Mozart, Schubert és Liszt művei

2003. október 29. (szerda) 19 óra – **Szegedi Anikó**
Chopin és Liszt művei

V. Gödöllői Nemzetközi Hárfaesztivál

Királyi Kastély díszterem

2003. október 5–13.

2003. október 5. (vasárnap) 19 óra **Nyitókoncert**
Susanne Mildonian, David Watkins
és a **Budapesti Vonósok**

2003. október 7. (kedd) 19 óra **David Watkins** (Anglia)

2003. október 8. (szerda) 19 óra **Susanne Mildonian**
(Belgium)

2003. október 9. (csütörtök) 19 óra **Vigh Andrea**
Km.: Hajnóczy Júlia (szoprán) Gulyás Dénes
(tenor), Szabadi Vilmos (hegedű)

2003. október 10. (péntek) 19 óra **Jana Boušková**
(Csehország)

2003. október 11. (szombat) 19 óra **Marielle Nordmann**
(Franciaország)

2003. október 12. (vasárnap) 19 óra **Gálhangverseny**
Marielle Nordmann, Jana Boušková
Vigh Andrea és a **Budapesti Vonósok**

2003. október 13. (hétfő) 18 óra **Fiatalkok hangversenye**
Az I. Gödöllői Nemzetközi Hárfa-verseny
nyilvános döntője

Jegyek válthatók a Zeneakadémia jegypénztárában (tel.: 342-0179) és a Gödöllői Királyi Kastélyban (tel.: 06-28-410124).
Jegyárak/Prices: 1000–2000–3000–4000–5000

A Forrás Zenei Klub főtámogatója:

Médiaszponzor:

Gyémánt fokozatú támogatók:

Classical
Jazz
Contemporary
Traditional

consulor.com

see **business**

hear | feel | talk | find

**GET MORE CLASSICAL & JAZZ MUSIC BIZ
FOR LESS CASH**

**Register now to attend the
world's largest music industry
tradeshaw and save 40% on
regular participation fee**

Reach 1,000 professionals from your musical branch,
from over 500 companies and 50 countries...
in one place.

With the Midem Classique & Jazz distinct exhibition zone,
networking party, daily conferences, IMZ avant-premiere screenings,
concerts and Cannes Classical Awards, together with its multitude of
free services... you are ensured to do new business.

You will also benefit from the international music community at large
present at Midem. The 9,000 participants, 4,000 companies from
92 countries and 600 media will all, like you, be looking for new contacts
and synergies.

New special offer this year

Just 500€ per person + VAT (equals 40% off regular rate)

Valid for all bookings made before 31 October 2003

Call Cornelia Much now

on + 49 (0) 7631 17680 or

email info.germany@reedmidem.com

Or visit www.midem.com

January 25-29, 2004

38th INTERNATIONAL MUSIC MARKET

MidemNet (Music & Technology Forum) Jan. 24

Cannes / France

 Reed Exhibitions

 MIDEM
CLASSIQUE & JAZZ

Nyílt levél

a Nemzeti Digitális Adattár ügyében,
a magyar jazzörökség megőrzése érdekében

A megvalósulás küszöbén áll a Nemzeti Digitális Adattár (NDA) program az Informatikai és Hírközlési Minisztériumban végzett munkának köszönhetően, miután a kulturális és az informatikai miniszterek megállapodást kötöttek erről július 10-én.

Az NDA valójában nem egy külön intézmény, hanem egy laza digitalizációs és adatkommunikációs szabvány, amely tartalmazza a hozzáférési és finanszírozási politikát, valamint az egységes metaadatbázis rendszert. Tartalmi kérdésekben (hogyan álljon az NDA anyaga) azonban az informatikai minisztérium nem dönt, csak a digitális médiumot biztosítja az archívum közkinccsé tételében. Ezért hallatlanul sürgető feladat, hogy definiáljuk az audio-vizuális nemzeti jazzörökség archiválendő részét. A magyar jazzörökség ugyanis, más művészeti ágakkal szemben csak elszórtan létezik, nincs egy autentikus gyűjteménye vagy egyetlen intézménye, amely egy az egyben bekapcsolva az NDA hálózatába méltán képviselhetné az ídestova százéves magyar jazzművészetet. Az esztétikai, jazztörténeti, kritikai viták eddig is sokszor éppen azt tárgyalták, hogy tartalmilag mi tekinthető magyar jazzörökségnek. Természetesen egy ilyen kérdést sohasem lehet végérvényesen megválaszolni és lezárni, de a Gramofon jazzrovatának nyolcéves munkája, és sok-sok egyéb előzmény, szakmai-promóciós munka, műhely, intézmény tevékenységének eredményeképpen létezik egy nagyjából meghatározható szakmai konszenzus a legfontosabb értékekkel szemben. Itt és most az NDA adta kihívásnak meg kell tudjon felelni a magyar jazzközélet egy időben és térben meghatározott, érvényes válasz megadásával.

Tudvalevőleg több egyesület, szervezet, oktatási intézmény, vállalat, médium már eddig is nagyon sokat tett a magyar jazz dokumentálása (és digitalizálása) érdekében, azonban még soha nem merült fel arra igény, hogy a teljesség igényével mindenki számára tegyék rögzített formában mindenhol elérhetővé a magyar jazzkultúrát.

Ennek kidolgozására a Gramofon jazzrovata nyilvános vitát hirdet, amely ezeken a hasábozon, továbbá – stílszerűen – a weboldalon (www.gramofon.hu) folya. Később meghatározandó helyen és időben nyilvános kerekasztalt is javasolunk. Levelünk címzettjeivel egybeek között a következő kérdésekre keresünk választ:

- ◆ Milyen hordozókra (illetve mely hordozók digitalizálására) terjedjen ki az archívum, illetve az archiválás?
- ◆ Milyen formában érdemes megoldani a piaci értékkel és szerzői jogdíjjal bíró felvételek elérhetővé tételét (sample, fizetés ellenében letölthető stb.)?
- ◆ Szükséges-e egy kuratórium, egyeztető fórum felállítása a fenti célok érdekében, és ha igen, milyen intézmények képviselőit kérjük fel?
- ◆ Van-e olyan gyűjtési terület, mely a létező gyűjteményekkel (MR, OSZK, FSZEK, MJKT, LFZ, Hungaroton stb.) együtt is fehér folt maradt?
- ◆ A meglévő adatbázisok milyen módon lehetnének integrálhatóak?

Címzettek:

Informatikai és Hírközlési Minisztérium
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
BME Információs Társadalom és Trendkutató Központ
Magyar Jazz Szövetség
Magyar Jazzkutatási Társaság
Magyar Zenei Tanács
Országos Széchényi Könyvtár
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteménye
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem TFK Jazz Tanszéke
Magyar Rádió, Magyar Televízió, Duna TV
Hungaroton Kft., Budapest Music Center, Fonó Budai Zeneház
Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület

Szabados György szextettjében balról-jobbra Szabados György – zongora, Kimmel László (Apó) – szaxofon, Jávor Vilmos – dob, Vajda Sándor – bőgő, Ráduly Mihály – szaxofon, (Kathy) Horváth Lajos – hegedű. Szabados úgy emékszik vissza, hogy a kép, melynek fotója ismeretlen, 1972 őszén készült a Margitszigeten, lehet, hogy éppen egy olyan koncertre készültek, melyet az Egyetemi Színpadon adtak, és amelyről hangfelvétel is készült. Akkoriban játszottak San Sebastianban is, '73-ban pedig Franciaországban turnéztak; egyébként erről az útról Ráduly egyenesen Amerikába távozott.

Multikulti a (magyar) Jazz sátorban

Sziget 2003 Fesztivál

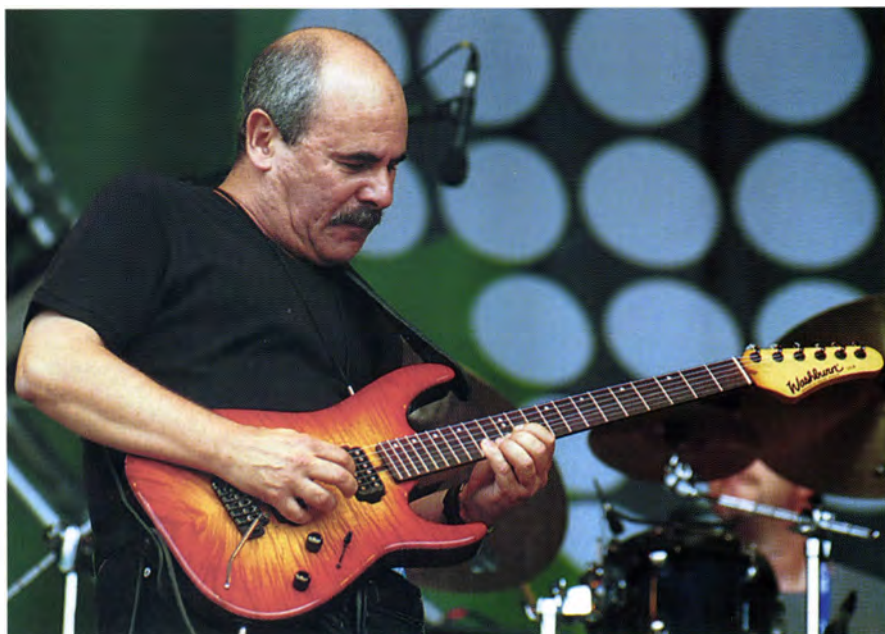
Első nap, hat óra múlt, a tömeg az autószerház és a HÉV-sín között alig halad, inkább csak toporog, előttem spanyol, mögöttem német beszéd. A széléről becsatlakozni próbáló mélynövésű legényke golyószórót emleget, meg hogy aki nem magyar...

Utolsó éjszaka, utolsó koncert a jazz-sátorban, indonéz zenekar igéző táncos-énekesnővel, intenzív orient funk, a sátorat lassan szétfeszíti a szüntelenül gyarapodó tömeg. Csak itt jut eszembe a komolyan nem vehető rasszista megjegyzés.

A két időpont között számtalan zenei produkció, totál multikulti, a legfeltűnőbb (az indonéz Krakatau nélkül is), hogy a world music mint műfaj mindent elsöprő sikerre számíthat a kisebb és nagyobb színpadokon, és még az off-partykat kiszolgáló kisebb kocsmái dj-k közönségénél is. Ibrahim Ferrernek nem volt elég nagy a Világzenei nagyszínpad, a Spyro Gyra viszont a Nagyszínpadra került át, de túl koránra, első nap hatkor kezdtek. Mire átvergődtem a (fent emlegetett, akkor éppen ellenszenves) tömegben, a műsorközlő valami Benedeket emlegetett, amiről nem tudom, hogy mit keresett a Nagyszínpadon, a Spyro Gyra után pillanatokkal. Futásra fogtam a dolgot, az ellenkező irányba. Nem fért egyébként a Budapest Jazz Orchestra sem be a Jazz sátorba, ők is máshol léptek fel.

A magyar jazznek viszont a fellépők száma szerint (35 meghirdetett koncert és minden éjjel jam session) így is valóban a legnagyobb éves seregszemléje a Jazz sátor, ami most elég messze állt hangosabb színpadoktól, viszont aki nem oda indult, nem is vetődött el oda, ugyanis a sziget egyik távoli csücskében kapott helyet. Az eredeti cél, hogy új, művészileg kidolgozott magyar jazzprodukciók szerepeljenek a sátorban, nem érvényesülhetett maradéktalanul, a szervezők nem is titkolták, hogy anyagi okokból voltak kénytelenek kompromisszumokba belemenni, a Kapolcs miatti egyeztetés is sok gondot okozott, az összesség mégis pozitív. A legfontosabb cél teljesült: a sátor hamar összekoszolódott szőnyegén ugyanis szinte mindig kevesebb volt a hardcore jazzrajongó, és több az általánosan érdeklődőnek tűnő fiatal.

Az ő tapsuk és ovációjuk néhány szokatlan, kevésbé mainstream produkcióra hívja fel a figyelmet. Rögtön az első nap a Bolyki Brothers a capella kvartett vitte el a pálmát, a gospel témákat jazzesen tálaló és a zenei paródiákban ellenállhatatlan produkciójá-

Julio Fernandez (gitár) és Jay Beckenstein (szaxofon) a Spyro Gyrából. A Nagyszínpadra is jutott jazz világsztárokból

Foto: Kovács Katalin

val. A lábbal szavazás alapján talán a Le Biskuit volt a legnagyobb siker, a sátorba már visszatérő együttes bulizenéje csúcstól döntött szombat éjjel.

A Mirrorworld kvartett régi rajongóit is elképesztette szabad improvizációval, a Tin-Tin kvintett új felállása is új dinamizmust hozott. A fiatalok egzotikum iránti vonzódása megtalálta a rajongás tárgyát a Balázs Elemér Groupban, vagy a szintén új lendülettel játszó Babos Project Romaniban, és a klezmer intellektuális eleganciával tálaló Nigunban. Az üstökösként berobbant Tóth Viktor altszaxofonos kvartettje és az Off Course ugyancsak partnernek tekintette a szigeti közönséget: bátran, új anyagot is hozva improvizáltak, Dresch Mihály pedig jó ötven percen keresztül folyamatosan tűzben égett, furulyán és szaxofonon diktálva legdémonibb tempóját. Az Afro Jam vendégeként bemutatkozó (Trilok Gurtuhoz mérhető) indiai ütős, Murugan biztosan sok meghívást kap

majd, ahogyan a European Mantra sem ismert még szélesebb körben, de népszerűsége gyorsan nő.

Ha tehát a felsorakozott (és itt nem említett erősségekkel is büszkélkedő) magyar jazz sátorsergelen végigtekint parancsnoka, a közönség, nyugodtan hadba küldheti övéit. Teljesen érettek az európai szintérré, egy némelyik a világszínpadra, amit az is bizonyított, hogy brit, lengyel, indiai stb. fellépőtársaikkal teljesen egyenrangúak voltak.

Zipernovszky Kornél

Ha Kurt Elling legújabb lemezén semmi más említésre méltó nem történe, csak Zawinul gyönyörű balladájának szöveges adaptálása (Time To Say Goodbye címmel), a lemez akkor is kétségtelenül öt csillagot érdemelne. A huszadik század talán legszebb dallamát Zawinul basszusgitárra írta, és ezt Elling sem

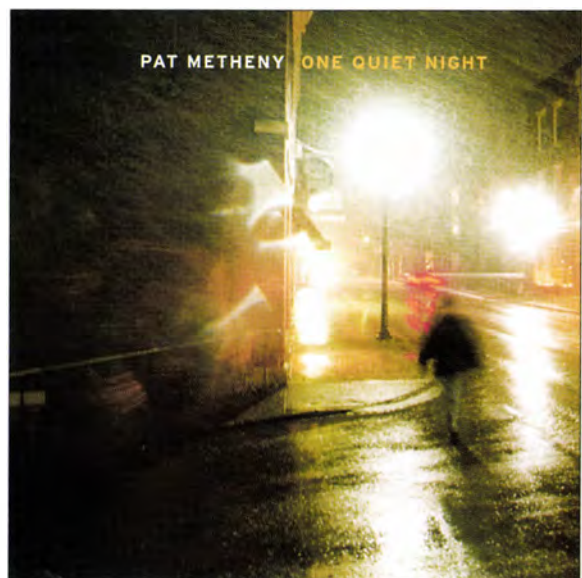
követelte magának. Hagyta a nagybögőt élni, pedig csábító lehet a dallam, így viszont ez az éteri melódia ellentmondást nem tűrően emelkedik ki a zenei környezetből, mint Jézus basszusa a Máté passióban. A dal első hallásra könnyeket csalt a szemembe. Pedig annyi minden történik még az albumon.

KURT ELLING
MAN IN THE AIR
Blue Note – EMI

●●●●●
Kurt Elling – ének
Laurence Hobgood – zongora
Rob Amster – nagybögő
Frank Palmer Jr. – dob, ütőhangszerek
Stefon Harris – vibrafon
Jim Gailloro – szopránszaxofon
Km.: Paul Wertico – dob
Brad Wheeler – szopránszaxofon

Kezdetnek mindjárt ott van Metheny szélesen szárnyaló dala, a Minuano. A Metheny Group repülését érezzük, pedig csak akusztikus hangszerek szólnak, és ez még akkor is meglepő, ha sikerült meghívni az eredeti dobost. Elling rendkívüli virtuozitással ír prozódiailag tökéletesen stimmelő, mégis tartalommal bíró szövegeket. Ha szárnyalni kell, az angol nyelv legatóvá válik, mint Metheny gitárja, ha harapni kell harap, mint Coltrane a jazztörténet legspirituálisabb és egyben egyik legszabadabb lemezének, a Love Supreme-nek az egyik tétele. Elling nem csak a főtémára írt szöveget és éneklé el azt, hanem Coltrane teljes, rettenetesen nehéz szólójával teszi mindezt. Nyilván vonzó lehetett a kihívás, hogy elődjének, Jon Hendricksnek azokat a munkáit meghaladja, de ha csak a versenyláz hajtotta volna Ellinget, csikorogna a szerkezet, megbomlana a prozódia-tartalom-dallam egység. Nem csikorog.

Elling diabolikus figura. Hangja egyszerre bársonyos és fémes, ami olyan ördögi, mintha valakinek eltérő színűek volnának a szemei. Először taszító ez a fémesség, azután rá lehet kattanni, mint egy tudatmó-

PAT METHENY
ONE QUIET NIGHT
Warner

●●●●●
Pat Metheny – baritongitár (szóló)
Rob Eaton – hangmérnök

zódve bontakoznak ki. Annak ellenére, hogy hangszerelése, témái sokszor igencsak hasonlatosak a popzenéhez.

A baritongitáron – ezen az egyáltalán nem populáris hangszerezen – megszólaló kompozíciókat leteszteltem magamon és másokon is, és hasonló folyamatokat tapasztaltam. Elsőre a fantasztikusan teres, domborúra vezérelt hangzás tűnik fel – ajánlott megbízható hangrendszerben hallgatni a lemezt, vagy legalább egy jobb fülhallgatón. Metheny saját New York-i otthonának stúdiójában vette fel a számokat, az utómunkákat pedig a Metheny-lemezek főállású hangmérnöke, Rob Eaton végezte. Eatont egyértelműen a mindenkori Metheny-zenekarok +1 számú tagjává emeli profizmusa. Érdemes az ő nevét is kiemelni, a group-lemezek sikerében is nagyon jelentős szerepe van.

Aztán amikor a második-harmadik alkalommal – olykor csakúgy mellékesen is – bekerül az anyag a lejátszóba, akkor valahogy leül. A 12 darab közül összesen kettő sikeredett dinamikusabbra, a többi tíz Metheny ismert, balladisztikus szerzeményei és rögtönzéseik közé tartozik. Még az utolsó szám, az egykori Grammy-díjas Last Train Home is: a telitalálat dobtempó egy távolról

Metheny egy szál magában a stúdióban... Utoljára 1979-ben vállalkozott hasonló jellegű szólóanyag elkészítésére (New Chautauqua – ECM). Persze egész pályáját végigkísérik a karakteres szólódarabok, a '77-es Watercolors lemezen hallható Icefire-től a '97-es Imaginary Day nem kevésbé szurrealisztikus kompozíciójáig (Into The Dream). Most azonban egy szál akusztikus gitáron

játszik, amelynek különlegessége, hogy hangolása lehetővé tesz egy szélesebb akusztikai spektrumon felcsendülő dallamkíséretet a megszokott hathúros gitár terjedelméhez képest.

Metheny zenéjében azt szeretem, hogy tucatszám meghallgatás után is megőrizze a szavatosságát, sőt a zenei és tartalmi részek egyaránt fokozatosan, egymásra réteg-

dosító szerre. A luciferi lepel alól viszont egy mély érzésű, szeretni végtelenségig képes, tehát bölcs művész tűnik ki, de csak azoknak, akik hajlandóak benézni a lepel alá. Azért el kell, hogy mondjam, hogy a lemez hangszeres szolistái nem mindig érik fel a megidézett nagy szellemek szintjét, és ez alól csak a vibrafonos Stefon Harris a kivétel. Viszont a zenekar egységes hangzása kivételes, Rob Amster bőgőtónusa hibátlan és a zongorista Laurence Hobgood hangszerelése, dalai pazarok. Amster és Hobgood egyébként az előző Elling-lemezeken is játszanak, jól működő zenekar.

Nem félek kijelenteni, hogy Kurt Elling ma a legjelentősebb jazzénekes. Nincs könnyű dolga, hiszen a jazz alapvetően a hangszeresek önkifejezési formája. A Broadway show betétdalok témájának elnéklésével a jazz igazi alkímiaját nem lehet megérteni, és sok énekes ennél nem jut messzebb. Elling az elmúlt évtizedek legszebb hangszeres darabjaihoz nyúlt és saját alkímista műhelyében konjugálta őket saját szellemével. Emberfeletti munka lehet benne, de a végeredményt bátran minősíthetjük aranyknak.

Juhász Gábor

zakatoló gőzös hangját utánozta – most mellőzve. Metheny teljes figyelmét a melódiára, és az akörül felépülő harmóniára fókuszálja. Az egyhangúság kissé tompíthatja a hallgató érzékeit – emiatt lehet, hogy sokan fel is adják a „hangbúvárkodást”, és csalódottan teszik félre a One Quiet Night-ot. Valójában azonban hangról hangra kísérve a tételek alkímiaját, az improvizáció olyan mélységű intimitása nyilatkozik meg az ütemekben, amely Methenynek ezt a lemezt is kivételessé teszi. Joshua Redman fogalmazta meg egyik interjújában nagyon egzakt módon a jazz lényegét, amely szerinte a pillanatnyi zene megragadásában, annak a sokszor önreflexív jellegében lakozik – a zenesz reagál a saját zenéje korábbi pillanatára. Metheny lemezén ez a „jelenség” mintegy lassítva, górcső alól figyelhető. Akkordváltásai sokszor okoznak meglepetést, de a merészebb kidolgozások is nagyon diszkrét dinamikával, az éjszakához illő tapintattal artikuláltak. Norah Jones sikerszáma, a Don't Know Why, no meg Jarrett My Songja: amellett, hogy Methenyre jellemző, szép gesztus volt felvenni őket a számok közé, mind neki, mind a hallgatónak igazi jutalom játék a lemeznek ez a két csúcspillanata.

H. Magyar Kornél

**GADÓ GÁBOR
QUARTET
UNKNOWN KINGDOM
BMC Records**

Gadó Gábor – gitár
Matthieu Donarier
– szaxofon
Sébastien Boisseau
– bőgő
Joe Quitzke – dob

Viszonylag ritkán esik szó arról – noha a művészet vonatkozásában alapfeltétel –, hogy a hangszeren játszó művész mennyire őszinte. Csöppet sem olyan lila párás, mesterkélt komolykodó szempont ez, mint amennyire a „korszerű észjárás” szerint tűnik. A hangszer – egyesek szerint játékszer, mások szerint szerszám – csábít, kísértésbe hoz, legyen szó gyakorlott mesterről, vagy kíváncsi érdeklődőről. Leggyakrabban az ügyesség, a szakmai felkészültség és az érzékiség illúziójának lehetőségé ragadja el a hangszerest, és – kis túlzással szólva – csapja be a műkedvelőt. Ilyen alapon gyakran remek hangszeresek, talán még virtuózok is valójában csak szakemberek maradnak, távol az igazi művészettől, egész pályafutásuk során.

Gadó Gábor egyike azon keveseknek, akire mindez a legcsekélyebb mértékben sem áll, mert őszinte. A világban tapasztalható jelenségekre, összefüggésekre reagálva, azokon gondolkodva, mindezt letisztult felismerésekké összegezve, koncepciót, formai keretet talál ki, komponál, partnereket talál és játszik. Ugye milyen egyszerű? Talán még ettől a folyamatától sem válna valaki nagyformátumú alkotó művésszé, de attól már igen, hogy a legszemélyesebb, legbensőbb gondolatait, érzelmeit, emberi lényegét oldja bele a zenébe – melyet aztán közzé tesz. Így már kicsit másképp fest a dolog.

Gadó zenéjét illetően lehetetlen egy konkrét produkció után kerek véleményt formálni – de talán még az impresszió megfogalmazása is félrevezető lehet. Tudniillik nem ötletszerű, vagyis valami „jó kis

projecten” alapuló CD-ről van szó; legfeljebb az irány, egy folyamat része, állomása lehet jelen recenzió tárgya is.

Az ötödik BMC-lemez egyértelmű bizonyítéknak tűnik arra, hogy Gadó egy ideje már ugyanazt a lényegi gondolatot meséli, sugallja, szenved, mely emberi és művészi tapasztalatainak esszenciájából ered; ahogy azt a legnagyobb formátumú íróktól, festőktől, filmrendezőktől és persze zeneszerzőktől folyamatosan és megunhatatlanul tapasztaljuk. A viszonyaink, a viszonyulásaink változása, illetve egy érzékenyebb individuális spirituális kötődései, illetve szembenállásai tükröződnek egy olyan zenében, melyben így másodrendű kérdés mindennemű zenész-szakmai szempont.

Akinek netán ez utóbbira is van érzéke, felfedezések egész sorából fakadó intellektuális élményt is elkönnyvelhet. Itt ugyanis a technikai és összhangzattani tudás megkérdőjelezhetetlen bizonyossága mellé, merészség, kockázatvállalás és egy – önmaguk és a közönség felé irányuló – nagyfokú bizalom is társul. A kvartett tagjai úgy „kényszerülnek” – Gadó hatására – tudásuk, rejtett invencióik teljes kiélésére, hogy közben természetes alázattal rendelkeznek magukat egy olyan kollektív tudat-, lelki- és hangzó-állapotnak, melyről utólag, feltehetően ők maguk is meglepve tapasztalják, hogy ez bizony kapcsolatteremtés, hídverés a valóság és a megfoghatatlan, azaz szellemi szféra között.

Matisz László

SOWETO KINCH
CONVERSATIONS WITH THE UNSEEN
 Dune Records – Varga

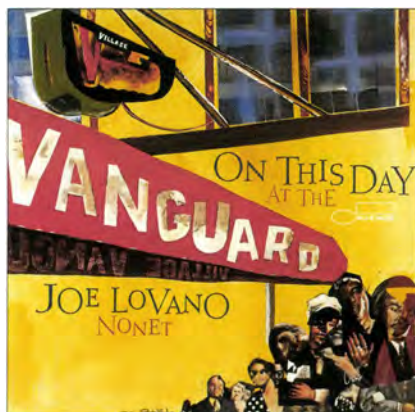
●●●●○

Soweto Kinch 26 éves fekete brit altzaxofonos, aki tavaly megnyerte a montreux-i jazzfesztivál keretében tartott első szaxofonos világvetélkedőt. Az album már csak azért is érdekes, mert valamilyen támpontot nyújt, hogy merre tart az új generáció. Persze lehet, hogy Soweto Kinch első helyezése Montreux-ben nem trendet jelez, hanem csak a vetélkedőt elbíráló zsűri értékeit tükrözi.

Az album minden számát Kinch szerezte és hangszerelte. Gazdaságosan, pontosan, kissé szikáran, de roppant ötletesen improvizál. Nem csoda, hogy veterán és legendás pályatársa, Lee Konitz, aki zsűritag volt Montreux-ben, Kinch játékát hallatán felkapta a fejét és oldalba bökte a mellette ülő angol jazztörténészt, Alyn Shiptont, megjegyezve, hogy „ez a srác tényleg szárnyal”. Ezek az erények Konitzra is jellemzőek, de itt véget ér a párhuzam. Ha fogózkodókat keresnek, hogy kihez is hasonlítsam a fiatal szaxofonos játékát, akkor az ismertebbek közül Gary Bartzot említeném, de méginkább az avantgard egyik korán elhunyt és nemzetközi elismeréstől elesett profétáját, a Kinchhez hasonlóan szintén fekete brit Joe Harriottot. Kinch Coleman vagy Harriott radikalizmusától középre áll, zenéje ritmikailag teljesen megfelel a hard bop követelményeinek, sőt szólamvezetése sem rugaszkodott el attól olyan messzire. A felvételek zenei koherenciája és feszessége nem kis mértékben köszönhető a kísérő gitáros, Femi Temowo letisztult és kimért akkordjátékának.

A tizenkét felvétel közül négy – igen sikeresen és minden elektronikus trükk nélkül – vegyíti a jazzt a hip-hop-pal és a rap-pel. A meglepően intelligens rapszövegeket Kinch írta. Személyében igen tehetséges, korának zenei irányzataira odafigyelő és roppant tudatos zénisszel állunk szemben.

Pallai Péter

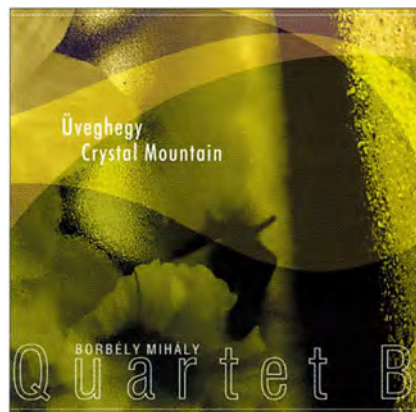

JOE LOVANO NONET
ON THIS DAY
 Blue Note – EMI

●●●●○

Az On This Day egy működő zenekar egy napját mutatja be amely, az azonos című szám zárójeles megjegyzése szerint, épp olyan, mint a többi. El kell higgyük nekik. Lovánót eddig kétszer láttam koncerten és mind a két alkalommal csodálatos élménnyel gazdagított. Persze Lovano esetében a megismételhetetlenség alapvető tényező, de az energiák üzembiztos felszabadulása mindig garantált. A címadó dal kollektív improvizációit hallgatva nyilvánvaló, hogy nem úgy értették; a lejátszott hangokat tekintve ugyanolyan ez a koncert, mint a többi. A Village Vanguard a legpatinásabb jazzklub New Yorkban, nem véletlen, hogy ottani koncertjüket rögzítették és nem egy felvétel szempontjából könnyebben vehető. Nem tudom tudatos döntés, vagy csak a körülmények hatása, de a lemez úgy szól, mint a fél évszázaddal ezelőtt felvett albumok. Amíg a borítót nem láttam, meg voltam győződve, hogy az ötvenes-hatvanas évek nagy tenorosainak egyikét hallom, talán Rollinst, talán Hendersont, de a felismerés döbbenete csak néhány percig tartott. Azok a fiatal zenészek, akiket egy időben Young Lions néven foglaltak egy körbe, hangsúlyosan fontosnak tartják, hogy a korábbi jazzstílusokat kimerítően ismerjék. Lovano, aki mint „legnagyobb élő tenoros” tölti be Henderson nemrég, patetikus körülmények között (állítólag a színpadon érte a halál), megüresedett posztját, nem kerülheti el, hogy antropológia, a kor szavának megfelelően, felvételeinek egy részét. Árnyalatnyi, de nem elhanyagolható különbség, hogy az oroszlánkölykökkel szemben Lovano átélte, megélte ezeknek a stílusoknak a születését, így munkája nem pusztán stilisztikai bravúr, hanem érzelmektől fűtött emlékezés.

Juhász Gábor

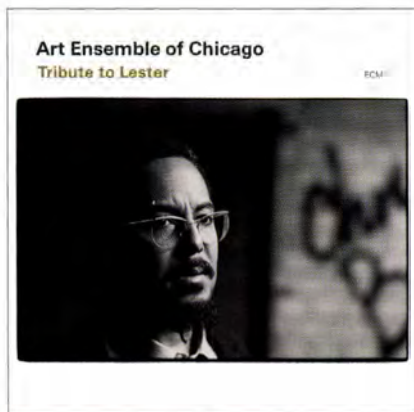
QUARTET B
ÜVEGHEGY
 Fonó Records

●●●●●

A Fonó Records a Fonó Budai Zeneház minden anyagi nehézsége ellenére úgy döntött, hogy megjelenteti a Borbély Mihály vezette kvartett új anyagát. A produkció színvonala, amint azt koncertjeik közönsége, utoljára a nyári fesztiválok, tapasztalhatta, kiemelkedő. A György Mihály gitárjával, Horváth Balázs bőgőjével és Sárvári Kovács Zsolt dobjaival és ütőivel felhangzó Borbély-témák hol elringatnak, hol táncra perdítenek, hol pedig garbarekesen regölnek, sőt, klezmeresen gajdolnak, de mindig széles rétegekhez szólnak. Zenéjükhöz csak egy kulcs kell: az odafigyelés. Az etnikai hatások a kvartett tudatos, végiggondolt, de spontaneitástól el nem szakadó zenéjében letisztult esztétikáról és alázatról adnak számot. Ennek apró, de annál beszédesebb jele a lemez címadó – talán leggyönyörűbb – száma: Üveghegy. Számomra a cím azt üzeni, hogy „már dolgozunk rajta”, hogy járjuk földi vándorutunkat, a hegymászás az életünk, de a magaslat nem téveszt meg bennünket, a cél az Üveghegyen is túl van, és még azért mi ott nem tartunk.

A lemez szomorú aktualitása, hogy a megjelenés előtt halt meg Herbie Mann, aki kelet-európai gyökereit többek között éppen Borbélyékkal együtt, az ő zenéjükhöz keresztül fedezte fel és használta új energiák magába szívására (ld. 2000. júniusi és idej első számunkat), neki dedikálták a Fekete felleg című szerzeményt. A vendég Lukács Miklós cimbalmon klasszikus zenei technikájával a hangszer ritkán hallható, izgalmas adottságait szólaltatja meg. A Quartet B ezen a lemezen elérte azt a szintet, amely csak több évi kitarító munka eredménye lehet: belsővé tették, szívükben-fejükben megemésztették, majd a befogadó számára is átélhetővé tették a népi fogalomkincs alapjain kinyíló improvizációs világukat.

Zipernovszky Kornél

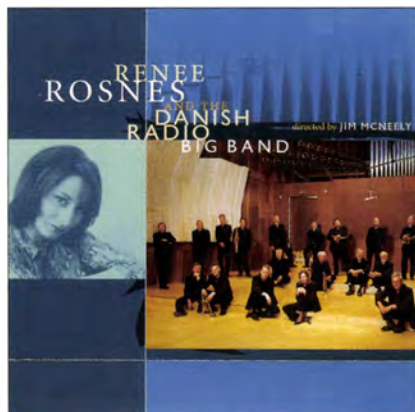
ART ENSEMBLE OF CHICAGO
TRIBUTE TO LESTER
 ECM – MusicDome

A lemezkezdő, s néhány másodpercnyi csenddel záródó nyers, több mint hétpercnyi „törzsi” dobolás egy lehetséges értelmezése szerint az együttes gyászoló tagjai így beszélnek el mitizálva az 1999-ben elvesztett AEC-frontember életét, tágabb értelemben így mutatják be a zenéjét nem csupán előadó, hanem azt a feketék önismeretének fejlesztésére is felhasználó afro-amerikai jazzmuzsikus pályáját. Az ütősök hangja a semmiből úszik elő, majd a teljes csendben enyészik el: Roscoe Mitchell, Malachi Favors és Don Moye ekképp búcsúzik Lester Bowie-től, akire méltán alkalmazhatnánk az „El-Aziz”, vagyis „A Kimagasló” jelzőt. Úgy érzem, a trióra fogyatkozott zenekar tagjai most, majdneem húsz évvel a legutóbbi ECM-lemez megjelenése után gyászalbumukon teljes spektrumában szeretnék bemutatni több évtizedes zenei-filozófiai törekvéseiket, viszonylag rövidebb kompozíciókban, de változatlanul az „Ancient to the Future” eszme jegyében: muzsikájukba (és gyász munkájukba) egyaránt befér a barokkosan stilizált fuvola-bőgő-dob ensemble, a hagyományos swingelés, az irodalmi „stream of consciousness”-ekhez hasonlóan hömpölygő „free” szólózás és az afrikai ősidőket felidéző kultikus zenélés. Múlt és jövő úgy is egymásba kapaszkodik itt, hogy az új zenekar különböző zsánerű régi számokat elevenít fel, például a '60-as évek végi párizsi időkből, illetve a későbbi ECM-korszakból, s a régi kompozíciók természetesen új értelmet kapnak azáltal, hogy egyszerre önidézések és felülírások.

Az együttes elkötelezett hívei nyilván nemcsak ezt a régi-új CD-t fogadják majd örömmel, hanem azt a hírt is, hogy Joseph Jarman, az AEC egykori tagja 2003 januárjában visszatért régi barátai közé.

Máté J. György

RENEE ROSNES & THE DANISH RADIO BIG BAND
 Blue Note – EMI

A közhely, mely szerint minden rosszban van valami jó, Renee Rosnes esetében így fordítható le: viszonylag kevesen ismerik, nem szokott felbukkanni a jazzmagazinok „év zongoristája” listáján, a legtöbben alig hinnék, hogy 1988-as debütálása óta ez már a kilencedik saját lemeze a Blue Note-nál, ám ha egyszer valaki felfedezi őt önmaga számára, annál nagyobb reveláció lesz játéka és szerzői tehetsége, s annál eltökéltebben kerekedik fel eddigi munkásságának felkutatására (ld. Gramofon 2002. tavasz).

A Danish Radio Big Bandhez Jim McNeely zenekarvezető-hangszerele, Rosnes egykori tanára hívta őt vendégszereplésre, melyen mindenki olyan jól érezte magát, hogy rögzítették is az anyagot. A legfigyelemreméltóbb Rosnes zeneszerzői munkája, zseniálisan komplex a gondolkodása, a kisebb és nagyobb egységek kidolgozására egyaránt van gondolja. Például a Black Holes című számban mind az önmagukban és egymáshoz képest is disszonáns szólammenetek, mind az egyre sűrűbb összhangzás hozzájárul a fokozódó feszültség érzetéhez: ahogy egy fekete lyuk szippantja be mind nagyobb kerülhetlenséggel a hatáskörébe kerülő testeket. A hangszerelek közt van még Rosnes mellett Philip Mossman, McNeely és Vincent Nilsson első harsonás is, aki J.J. Johnson (Rosnes tíz éven át dolgozott vele) lamentjét latinos alaprítmusra helyezi, Søren Frost dobos és Ethan Weisgaard ütőhangszeres pedig tökéletesen kivitelezik elgondolását.

Rosnes zongorajátéka is kiváló, nemcsak sziporkázó, átlátható is, viszont mindvégig zenekari tag marad, és teret ad a big band több muzsikusanak is, hogy „odategyék magukat”. Talán ez a hozzáállás is egyfajta megnyilvánulása egy, az önmagát előtérbe tolni nem akaró személyiségnek, akit eddig elkerültek a zajos sikerek.

Bércesi Barbara

JACO PASTORIUS BIG BAND
WORD OF MOUTH REVISITED
 Heads Up/Concord – Karsay és Társa

A Jaco Pastorius Big Band története arról szól, hogyan vált a diák szédületes tempóban mesterré, és hogyan lett az ő korábbi tanára később tanítványává. A zenekar vezetője, a népszerű harsonás Peter Graves 1970 és '75 között foglalkoztatta a fiatal és ambíciós zenészt, de '82-ben társaival együtt ő szegődött Pastorius saját zenekarába, a Word of Mouthba. A minden idők leginvenciósabb basszusgitárosának tartott Pastorius emlékére megjelent lemez számomra több élményt jelent az ehhez hasonló tényeket tartalmazó kísérőszövegével, mint magával a hangzó tartalommal. Nem feltétlenül dicséret, ha azt írom: azért már érdemes megszerezni a CD-t, hogy Pastorius zenei pályájának nagyon fontos állomásait, zenéjének alapvető inspirációs gyökereit jobban megismerhesse a rajongó. A tizenkét Pastorius-szerzemény és -arrangement mostani felvételei viszont úgyszólván semmiféle intuitív zenei információval nem rendelkeznek. Dacára annak, hogy a mély hangszert olyan mai sztárok adják egymás kezébe, mint Richard Bona, Jimmy Haslip, Victor Bailey, Christian McBride, Marcus Miller, Gerald Veasley... Egyikük a virtuozitást igyekszik megragadni, másikuk a hangzásképzésztétikumának hű vázlatára törekszik. Amiből azonban Pastorius a szó klaszszikus értelmében művészetet kovácsolt, az ezeknek a zenészeknek a kezében rutinná válik, és amúgy makulátlan kivitelezése ellenére sem idézi az eredeti felvételek valódi szellemiségét, elementáris energiáját. Az a méltó tribute-lemez, amelyik Pastorius hangszere és zene-szerzői módszerét (melynek zsigeri eleme az improvizáció) egyaránt alkalmazva tesz közzé akár új szerzeményeket, de itt valódi opus helyett csupán technikai hókusz-pókusz születik.

H. Magyar Kornél

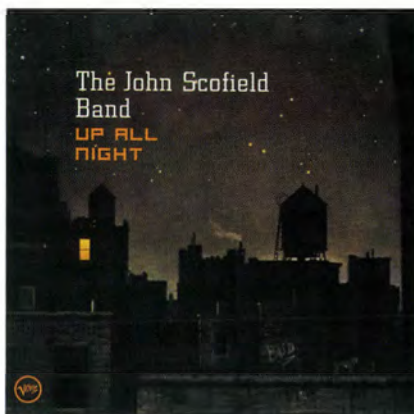

DIANE SCHUUR
MIDNIGHT
 Concord – Karsay és Társa
 ●●●○○

A véletlen úgy hozta, hogy bár híret és nevét régóta jól ismerem, Diane Schuur művészetét eddig nem tanulmányoztam közelebbről, lemezeit nem gyűjtöttem. Az új lemez kapcsán alkalmam nyílt az ismerkedésre, annál is inkább, mivel a szerkesztőség ellátott néhány korábbi Diane Schuur CD-vel is, amelyek meghallgatása nagyon kellemes és hasznos időtöltés volt számomra. Az új produkció sok pozitív jelzöt érdemel, 13 dal kitűnő előadásban, változatos hangszerelésben, kissé vegyes stílusban. Valamennyi szám Barry Manilow szerzeménye, köztük néhány ismert melódia. Diane Schuur énekhangja rendkívül szép, szuggesztív, érzelmgazdag és mellesleg három és fél oktáv terjedelmű. Vibratója jó néhány klasszikus pályatársának is becsületére válna.

Érdekes színfolt a műsorban két énekes partner felbukkanása, a harmadik számban Karrin Allyson a duett másik tagja, a negyedikben pedig Brian McKnight. Sajnos, itt kezdődnek a bajok, McKnightnak ugyanis majdnem semmi köze a jazzhez és ahhoz a hangulathoz, stílushoz, amely a műsört eddig jellemezte, e ponton váratlan fordulat következik a popzene irányába. Bár a továbbiakban végig Diane Schuur énekel egyedül, kiváló színvonalon, a mögötte hallható hangszerelés túl sok kompromisszumot tartalmaz, visszaköszön a 20–30 évvel ezelőtti, közhelyekkel teli populáris zenei stílus. Míg az első három számban igényes jazzt hallunk, ami utána következik, az ehhez képest egy kissé cikis. Kár, mert a befektetett energia egy kifogástalan jazzlemez is eredményezhett volna. A Count Basie-zenekarral, Stan Getzcel és másokkal készített felvételei alapján a rajongók még mindig várják Schuurtól az átütő, igazi jazz lemezt.

Deseő Csaba

THE JOHN SCOFIELD
BAND
UP ALL NIGHT
 Verve – Universal
 ●●●○○

Fekete borító, amely alvó várost ábrázol, belül narancssárga korong: Scofield égeti a lámpát, egész éjjel fent van, zenét ír. Elégé hasonló ahhoz, amilyen a tavalyi Überjam volt – mely pedig egyértelmű folytatása a '97-es A Go Gónak meg a 2000-es Bumpnak –, és eléggé másfélét is ahhoz, hogy az elkövetkező, a funk, rock, dance, trip-hop, jazz (és esetleg addigra majd más egyéb populáris stílusok) koordinátáinak mentén haladó albumait is töprengés nélkül hallójáratainkba engedjük.

A hasonló stíluson, felfogáson kívül további kapocs még az Überjamhez Avi Bortnick ritmusgitáros, hangmintász és Adam Deitch dobos – mindketten többrendbeli társszerzők –, a basszusgitáros viszont ez alkalommal Andy Hess. Az Up All Night (nem csak a borítóját tekintve) egy árnyalattal sötétebb, mint az Überjam volt, és valamivel lassabb folyású is, de még így is rendkívül energikus. Új felfedezés a nyugat-afrikai zene a Thikhathali című számban és a disco, amit Scofield maga ugyan mindig is utált, saját bevallása szerint, de a fiúk a bandában olyan ízlet játsszák, hogy annak ő sem tud ellenállni. Így született a Freakin' (vagyis „furcsa”, „bizarr”) Disco, ahogy ezt a májusi, millenárisbeli koncerten megtudhattuk tőle. Az egyetlen kakukktójs a darabok származását illetően a Watcha See Is Watcha Get, amely a The Dramatics nevű vokálkvintett nagy slágere volt 1971-ben.

Scofield továbbra sem enged azon elgondolásából, hogy az általa fölhasználta, alapvetően ritmusközpontú és a jól megválasztott tempókra építő irányzatok által formált medret gazdag harmóniafolyamokkal töltse meg, és az egészet virtuóz és izgalmasan ívelt szólókkal pezsdítse fel; nemcsak jó ötletei vannak, ki is fejti azokat, egyszóval komponál.

Bércesi Barbara

KYOTO
MAU PIN
 Quinton – Varga
 ●●●○○

Nemcsak a kiváló hangszerjátékosok, a minőségre törekvő zenekarok is rendelkeznek az őket jellemző, sajátos sounddal. A Kyoto együttes nem csupán a nevével, de egyéni hangzásvilágával, az elmélyülésre lehetőséget adó játékmódjával is egyértelműen utal a Zen buddhizmus japán központjára és az általa hirdetett életfilozófiára. A befelé fordulásra való hajlam zenei megnyilvánulása különösen a balladákban érezhető: a kevés hang, a csend, a ritka szövésű felület értékékként emelkedik ki a lemezanyag egészéből. A muzsika szabad hullámlásait, az ábrándos lebegés érzetét a vibrafon bűgő, meleg hangszíne nagy mértékben segíti. Joe Locke játéka a tempós darabokban briliáns, a lassabb kompozíciókban kellően érzékeny. A lemez energikus oldalához tartoznak a groove-os lüktetésű, egyszerű harmóniakörökre épülő szerzemények. Christian Salfellner finoman, mégis könnyörtelen pontossággal játszik, Ed Howard pedig mozgékony bőgőjátékával segíti a kötött ritmusok hatásos szétterjedését. Ezek a darabok sűrűbb mivoltuk ellenére sem harsányak, mindvégig megőrzik a zenekar arculatához méltó belső rendet. Ebbe a harmóniába símulnak bele a szépen ívelt, jól építkező hangszeres szólók, Johannes Enders improvizációi színvonalasak. Enders és Locke zeneszerzői vénájának köszönhető a Mau Pin egységes hangzásvilága, magával ragadó atmoszférája, de nekik róható fel a kissé sematikus, harmóniai kliséket is tartalmazó darabok egyhangúsága. Könnyen elkalandozik az ember figyelmé: az újszerűség már kevésnek tűnik, a „történés” azonban nem mindig következik be. A befogadóban hiányérzet marad: a tudatosság mintha elsőpörné az ösztönösséget, mintha a mindenkiben szunnyadó ősi energiák rejte maradnának. A Mau Pin kellemes, de nem maradandó élmény.

Szabó Sz. Dániel

DIANNE REEVES
A LITTLE MOONLIGHT
 Blue Note — EMI
 ●●●●○

Két Grammy-díjjal a zsebében, 10 éves szerződésével a Blue Note-nál, tradicionális stílusával Dianne Reeves egyike a legünnepeltebb énekesnőknek Amerikában. Nagyon nehezen beérő korai lemezei hallatán – amelyek a poptól az afro-világzenéig meglehetősen széles skálán mozogtak – a kritikusok még a fejüket fogták, mert a felvételek messze elmaradtak Reeves valódi képességeitől, telt orgánumától, játékos természetétől és mélységeitől. Reeves új lemeze viszont ugyanúgy a Grammy-esélyes kategóriába tartozik, akár a nyertes Sarah Vaughan tribute (Gramofon 2001. tavasz). Kontraaltjának terjedelmét hangsúlyosan kihasználja az egyes tételekben anélkül, hogy a tartalmak elfogyását éreznék a hallgató. A szerelmi témákat összegyűjtő lemezen Reeves nagyon elegánsan, művészi szinten kezeli a könnyed, „gáláns” témákat, a szerenádszerű epizódokat és az olyan mélyebb érzelmi dalokat is, mint például a Skylark című Carmichael-kompozíció. Mégis, a gazdag érzelmi skála alapjaiban nagyon erős a kötődés Reeves tónusában a blues iránt, és talán nem meglepő, hogy éppen ettől gondolom igazán hiteles jazzlemeznek legújabb felvételét. A hangszerkíséretre a hibátlan frazír és az esztétikus intonálás egyaránt jellemző: szeretem hallgatni Peter Martin (zongora) és Reuben Rogers (bőgő) unisono groove-jait, ahogy Martin szólói is figyelemreméltóak. A dobos Gregory Hutchinsont még a dinamikusabb tételekben is kicsit kevésnek érzem. Két duettben közreműködik a brazil gitáros Romero Lubambo illetve a szintén tradicionális hangvételéről ismert Nicholas Payton trombitán. A felvétel producere, Arif Mardin egyengette Norah Jones bombasztikus debütálását is – a jelek szerint mindent megtett, hogy felfedezettjének világsikerét most Reeves-zel is megismétlje. *H. Magyar Kornél*

BALÁZS ELEMÉR GROUP:
OUR WORLDS BEYOND
 BMC Records
 ●●●○○

Ha valakinek még nem kattant volna be, manapság a foltművészet a „trendy”. Indiai, perzsa, bali, latin, amerikai, kelta, balkáni, esetenként magyar népi motívumok, egy szérián, netán egy kompozíció belül. Globális méreteket öltött a szabadság, zajlik a nagy cserekereskedelem, a tiszta források csobogását elnyomja a hangfalak dübörgése. Korunk hőse a foltművész, aki leleményes ötletekkel, boszorkányos kezűgyésséggel szemet gyönyörködtető textiliává férceli össze a színes díszítőelemeket. Elemér Balázs, eredeti foglalkozását tekintve jazzdobos, már a második terítőtét szőtte külön bejáratú műhelyében. Állandó „group”-ja, amely gitáron (Gábor Juhász), billentyűs hangszereken (József Balázs), bőgőn (Mátyás Szandai), ütőhangszereken (András Dész) kívül egy éteri (Henriett Czerovszky) és egy borongós (Gábor Winand) énekhangot is magába foglal, Charlie Mariano, László Dész és idősebb Elemér Balázs vendég foltművészekkel egészült ki a művelethez. A munkában részt vettek saját készletéből kölcsönzött anyagok fölöttébb tetszetősek, a színek és a formák harmonikusan illeszkednek egymásba, a kivitelezés technikai igényessége lenyűgöző, a közreműködők keze nyoma és a közös alkotótevékenység szelleme márkavédjegyként minősíti az elkészült művet. A színesztéziát semmiféle diszsonancia nem zavarja meg, a durva kezű néhai John Coltrane által egykor összemazatolt „My Favorite Things” is a zavaró mozzanatoktól megtisztítva illeszkedik a sima, puha felületbe. A nemzetközi szabásminta alapján készült alkotás, amelynek tervezői között az érdemes Pat Metheny mestert is felfedezhetjük, szép kilátásokkal indulhat a Sotheby's valamelyik közelgő aukcióján: Budapesttől kezdve Párizson át New Yorkig mindenütt akadhat rá fizetőképes kereslet. *Turi Gábor*

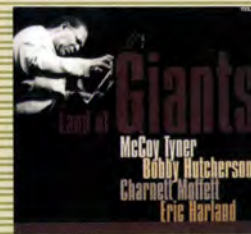
**KLASSZIKUS ÉS
 JAZZ-ÚJDONSÁGOK**

Miracles of Notre-Dame
 The Harp Consort
 Harmonia Mundi

Pastorius Big Band
 Revisited
 Concord

McCoy Tyner
 Land of Giants
 Telarc

Diane Schuur
 Midnight
 Concord

**MAGYARORSZÁGON
 FORGALMAZZA:
 A KARSAY ÉS TÁRSA KFT.**
 1021 Budapest, Versec sor 15.
 Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650
 E-mail: karsaygy@axelero.hu

LARRY CORYELL: LIVE FROM BAHIA
Past Perfect – H&H '92

●●●○○

Az egyébként korrekt kísérőszövegből, illetve a lemez dátumozásából arra következtethetnénk, hogy 2001-ből való muzsikát hallunk, s felmerülhetne bennünk, ez bizony inkább a 80-as évek zenéje, mintsem a máé, de szerencsére ismerős a felvétel a CTI-kiadás idejéből, úgyhogy tudható: 1992-es CD-t tartunk a kezünkben, a jazz majd' valamennyi iskoláját kipróbált gitáros eddig egyedüli kirándulását a brazil és latin zene világába. Az egykori újságírójelölt Tal Farlow és Barney Kessel hatására kezdett komolyabban gitározni, a hatvanas évek közepén sikerült nevet szereznie magának New York-i jazzkörökben, s olyan projekteknél kapott szerepet, mint a Memphis Underground,

LARRY CORYELL/BADI ASSAD/JOHN ABERCROMBIE:

THREE GUITARS

Chesky – Karsay és Társa

●●●●○

Herbie Mann 1968-as albuma. Mégis, a bírálók mintha inkább elvetélt próbálkozásait jegyeznék, nem pedig sikerültebb kísérleteit.

A „one-off” brazil lemez tulajdonképpen biztatón kezdődik, a The Harbor című szám szórakoztató bossa nova élményt ígér, à la manière de Toots Thielemans, de később furcsa rockszólók váltják fel a brazil tempókat (Bloco Loco), Coryell New Orleans-i szaxofonos segítőtje, Donald Harrison pedig szopránján sokszor vállal sematikus kíséretet (amikor alton játszik, hallgathatóbb). Billy Cobham, aki nem először játszik a gitárossal, jobban alkalmazkodik

Coryellhez, például a sodró lendületű Vera Cruzban, amelynek avittas melódiáját valamennyire ellensúlyozza a kibővült ritmusszekció összedolgozása. Pillanatokra visszatér ugyan a brazil atmoszféra (Gabriela's Song), de egészében a CD „mish-mash”, zenei zagyalék, ahogy az amerikai kritikusok picit megvetően fogalmaznak, amikor efféle zenét hallanak.

Ellentétben a '92-es CD-vel a Three Guitars évszámjelölése egyértelmű: a felvételek 2002 decemberében készültek Chelsea-ben a Szent Péter templomban, a lemez néhány hete került a boltokba, s minthogy a három játékos ezúttal kizárólag akusztikus hangszereket penget, az új CD természetesen elsősorban az akusztikus jazzgitározás szerelmesei érdeklődésére tarthat számot. Saját bevallása szerint Coryell a 80-as évek folyamán barátkozott össze a nála jóval idősebb Laurindo Almeida-val, aki beavatta a brazil zene rejtelmeibe. Almeida hatását mutatja a Live From Bahia mellett a három gitáros lemez nem egy Coryell-szerzeménye is. Mindenekelőtt a New Lute Prelude, illetve a New Lute Interlude, mindkét szám három gitárra komponálva. Más szerzeményekben duókat, sőt egy helyen Badi Assad-szólót hallhatunk, s ha a technikája nem is olyan eredeti, mint a két társáé, szépségben kétségtelenül övé a győzelem. Abercrombie több éve nem foglalkozott akusztikus gitározással, mikor a lemezen való részvételre felkérték. Soundja alapján azonban azt mondhatjuk, nagy kár, hogy nem készít több akusztikus felvételt.

Máté J. György

RAY BROWN
WALK ON (2 CD)

TELARC – Karsay és Társa

●●●●○/●●●●●

Már több mint egy éve, 76 éves korában távozott a jazzbögösök egyik fejedelme: Ray Brown. Nagyívű karrierje majd' 60 évig tartott, számtalan formációban játszott, koncertek, lemezek

megszámlálhatatlan sora fűződik nevéhez. Számomra talán az Oscar Peterson trióval való 15 éves együttműködése a legmaradandóbb emlék.

A most megjelent dupla CD első korongja Ray Brown utolsó felvételeit tartalmazza a zongorista Geoffrey Keezer és a dobos Karriem Riggins társaságában (New York City, 2000 január). Kellemes standard jazz magas színvonalú előadásban, ismert melódiák, mint a Stella By Starlight, Honeysuckle Rose és hasonlók. A zongorista felkészült, komoly muzsik, különösebb egyéni vonások nélkül. Brown bögösözöi izések, mint mindig, ahogy kísér, az pedig maga a tökély, ami hosszú ideig követendő példa lesz a mainstream jazzt játszó utódok számára.

A második korong nagy betűkkel hirdeti, hogy rajta korábban meg nem jelent felvételek hallhatók 1994-ből, '96-ból és 2000-ból, amelyek részben klubokban, részben stúdióban kerültek rögzítésre más-más összetételű együttesekkel. A lendületes nyitószámban Benny Green zongorázik, Gregory Hutchinson dobol. Talán a lelkes klubhangulat teszi, talán az, hogy Green

egyszerűen jobb zongorista, mint az első lemezen hallható kollégája: a 2. számú CD az első taktustól kezdve jobb benyomást tesz a hallgatóra. Ilyen esetben óhatatlan az összehasonlítás, s e kísértés a továbbiakban még fokozódik, mikor a 4. tracken egy szám erejéig újabb zongorista lép a színre: Monty Alexander. Számomra a három pianista közül ő a csúcs, szólója szírporkázó, színes, extatikus szvingelő, dinamikában is a legváltozatosabb. A 2. korong műsorán további szín az a néhány felvétel, amelyen Ray Brown bögös partnerekkel játszik: John Claytonnal és Christian McBride-dal. A „szuperbögös” trió egy korábbi lemezét a Gramofon múlt téli száma méltatta.

A sors apró, de bosszantó fintora a lemezborítón, amiért Ray Brown immár nem reklamál: a belső oldalon a fotó hibásan van nyomtatva, negatívját fordítva helyezték a nagyítógéphe. Lehet, hogy ez csak egy vonóshangszeresnek tűnik fel, de Brown sohasem jobb kézzel fogta a bögőt és ballal pengetett, hanem fordítva, ahogy az iskolában tanítják.

Deseő Csaba

BOBBY HUTCHERSON
MONTARA
 Blue Note – EMI
 ●●●○○

A vibrafon még jazzkedvelő körökben sem igazán népszerű. Talán ennek köszönhető, hogy viszonylag kevesen ismerik a hangszer egyik legvirtuózabb és legtalálékonyabb exponensének, Bobby Hutchersonnak a nevét. A hatvanas években figyelték fel először a vájtfülekek erre a nagyszerű zenészre, aki most éli második aranykorát. Annak idején, Gary Burtonnal párhuzamosan, valóságosan újradefiniálta a vibrafon szerepét. Nem véletlenül játszott az akkori új generáció két meghatározó jellegű albumán is: Eric Dolphyval az *Out to Lunchon* és Tony Williamsszel a *Life Time-on*.

A most újra kiadott *Montara* 1975-ben, Hutcherson pályafutásának hullámvölgyében készült. A hullámvölgy nála nem azt jelentette, hogy rosszabbul játszott volna, mint korábban, hanem inkább azt, hogy rossz lóra tett. Hutcherson nem ott hibázott, hogy elkalandozott a latin muzsika irányába, hiszen a vibrafon és afrikai eredetű unokatesvére a marimba is, melyet ezen az albumon szintén gyakran használnak, egyszerre dallamképző és perkusszív hangszer, tehát ragyogóan alkalmazható az afrikubai paramétereken belül. (Ezt egy másik vibrafonos, a néhai Cal Tjader már Hutcherson feltűnése előtt ékesszólóan bizonyította.) A *Montara* nagy gyengéje szerintem a hangszerelés, amely két szék között a földön ül. Se nem eléggé jazzes, se nem eléggé latin. Inkább a hetvenes években tetőző latin-jazz-rock fúzió szerencsétlenül hígított változata. És ezen az olyan pedigri jazznagyságok, mint Blue Mitchell és Ernie Watts, vagy az egészen kiváló latin ütősök jelenléte sem igazán segít. Annyi mindenesetre kiderül az albumból, hogy ha Bobby Hutcherson más zenei társaságban állneki ennek a latin kísérletnek, akkor ebben a kategóriában is maradandót alkothatott volna.

Pallai Péter

MCCOY TYNER
LAND OF GIANTS
 TELARC – Karsay és Társa
 ●●●●●

Tavaly nyáron egy londoni stúdió az óriások országává vált: a hatvannégy éves Tyner és három alig fiatalabb muzsikuskollégája – néhány kivételezett szem- és fültanú jelenlétében – feljátszottak néhány régi számot. Ezekből a felvételekből adtak közre most egy órányi anyagot. A már régóta jazztörténelmet író zongorista-szerző afro, karibi, latin és egyéb zenei kalandok után ezúttal azt a zenét játszotta, amit cirka negyven évvel ezelőtt hallhattunk tőle először, a coltrane-i időköt idézi. Talán Tyner is – mint számos amerikai jazzmuzsikus – az öreg kontinens hagyománytisztelő közegeiben talál értő fülekre? Mert az angolok, a *The Guardian* újságírója szerint éppen ezt bizonygatják; és nehezen tudom elképzelni, hogy például nálunk ne így történjen. Ez a lemez úgy jazz, ahogy kell (vagy kellene). Ez a kvartett semmit nem csinált a régi Tyner-témákkal – nem variálták át szerkezetileg vagy harmóniaiilag, nem rejtettek el benne trükkös hatáselemeket, nem változtatták meg a '60-as évekbeli time-ot – egyszerűen lejátszották őket. De úgy, hogy az bárki más által – különösen fiatal, fehér, európai által – legfeljebb ügyes hamisítvány lehetne, anélkül a húzás és energia nélkül, ami erről a felvételtől átjön. McCoy Tyner zongorázásának fénye a legcsekélyebb mértékben sem halványult; ugyanaz az erő fűti át hamisítatlan frazeálását, jellegzetes kvartós tömbakkordjait, mint anno az *Impressions* játékában. Partnerei – szintén egytől-egyig autentikus személyiségek – úgy kísérik, vagy egészítik ki, azaz játszanak vele, mintha évtizedek óta együtt lennének. Ki kell emelni a *For All We Know* című számot, mert ami itt egy szál zongorán történik, minden egyébre magyarázat lehet... A tudás, a muzikalitás, az invenciógazdagság kivételes példája.

Matisz László

Minden, ami a fújáshoz kell!

FON
TRADE MUSIC

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzsikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

Amit kínálunk:

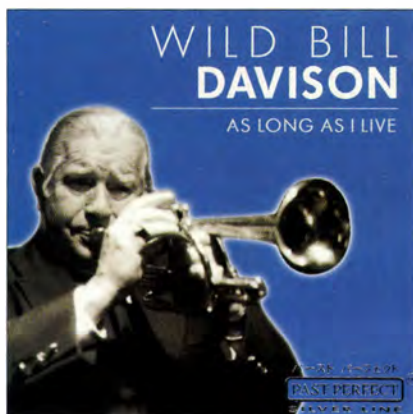
- a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját: nálunk ezeket nem csak megrendelheti, de kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.
- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az óvodai zeneoktatásban használatos Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.
- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka.

Így magától értetődő a garancia...

1081 Budapest,
 Kiss József utca 14.,
 Telefon: 06 1 210 2790.
 Fax: 06 1 303 1158,
 E-mail: fontrade.music@axelero.hu.

www.fontrademusic.hu

WILD BILL DAVISON:
AS LONG AS I LIVE
 Past Perfect/Silver Line – H&H '92
 ●●●●○

SONNY STITT
ROCKIN' AT THE HI-HAT
 Past Perfect/Silver Line – H&H '92
 ●●●●○

DONALD HARRISON
BIG CHIEF
 Past Perfect/Silver Line – H&H '92
 ●●●●○

A Wild Bill Davison-felvételek 1947 júliusa és szeptembere között születtek, amikor bizonyos idő elteltével már nem volt snassz a jazz első időszakának stílusában játszani. A fehérbőrű, akkoriban éppen hogy a negyvenet átlépett Davison olyan nagy időket megélt New Orleans-i veteránokkal játszik, mint Albert Nicholas, Edmond Hall, Jimmy Archey, Danny Barker, Pops Foster vagy Baby Dodds. Három felvételen James P. Johnson is zongorázik. Szakértők véleménye szerint Wild Bill Davison volt a legjobb revival trombitás. Ezt ezek a felvételek is igazolják. Legmelegebben ajánlom e zenét azoknak, akik szeretik ezt a stílust, akik még nem, azoknak pedig azért.

A Sonny Stitt-felvételek 1954 februárjában készültek a bostoni Hi-Hat klubban, egy meglehetősen ismeretlen ritmusszekció társaságában. Stittet a szakma Kis Parkerként ismerte, valószínűleg az összehasonlítás elkerülése érdekében kezdett el tenorszaxofonon is játszani. E felvételeken főként ezen a hangszeren hallhatjuk, sőt néhány darabot baritonszaxofonon ad elő. Tenoron nagyon erős Lester Young-hatás érezhető játéka, de érdekes, hogy a szinte teljesen Parker ízű How High the Moon altszaxofon-szólója után tenorra váltva már inkább a kevésbé éneklő, a sok harmóniát gondosan kijátszó stílusban hallható. Sonny Stitt a legjobb formáját hozza ezeken a felvételeken, technikailag tökéletes, de egyik példaképe érzelmi nagyságát sem éri fel.

A New Orleans-i születésű Donald Harrison szülővárosában, az Ellis Marsalis vezette jazziskolában tanult olyan társakkal, mint Wynton és Branford Marsalis, Harry Connick Jr., és Terence Blanchard. Ismertté Art Blakey együttesében lett. Ez a CD a New Orleans-i gyökerek mai értelmezésének szüleménye. A New Orleans-i jazz mortoni és oliveri fúvóshagyományai helyett az a bizonyos blues, samba, boogie woogie elegy található rajta. Mindezért szerintem nagyban a lemez énekes zongoristája Dr. John felel. Első olvasáskor szemem átsiklott Cyrus Chestnut néven, és bizony meglepődtem, Dr. John milyen nagyszerűen zongorázik. Sajnos a szöveg nem tisztázza, mikor ki játszik, ugyanez a helyzet a számos énekesrel is, köztük Harrison édesapjával. A szimpatikus koncepció dacára nem hiszem, hogy Harrison legjobb opusa ez a CD.

Friedrich Károly

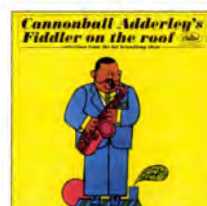

HIRAM BULLOCK:
TRY LIVIN' IT

ESC – Varga

●●●●○

A '80-as évekbeli fusion legkarakteresebb és az irányzat mellett továbbra is határozottan kiálló muzikusok közül szép számmal gyűltek össze az ESC labelnél. Hozzájuk csatlakozott Hiram Bullock is, aki annak idején a Brecker Brothers, David Sanborn, Bob James, Marcus Miller és mások mellett pengetett. Most nem csak penget, énekel is, méghozzá saját dalait az élet dolgairól. Gitárjátéka tiszta, gördülékeny és dögös, énekhangja és – technikája pedig meggyőző. A két billentyűs, három basszusgitáros, három dobos, egy fúvós és két vokalista közül Ricky Peterson és Will Lee az ismertebb nevek. Persze újat mondani nem könnyű sem szavakkal sem a zene nyelvén, Hiram sem úgy prezentálja 11 szerzeményét, mintha ezzel új fejezetet akarna nyitni a funk és a soul történetében, csak precízen kidolgozott, jó hangulatú nótákkal szeretné szórakoztatni hallgatóit. „Küldetés teljesítve!” BB

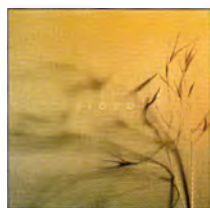

CANNONBALL ADDERLEY
FIDDLER ON THE ROOF

Capitol – EMI

●●●●○

Az 1959-től '75-ig működő, és a legstabilabbnak mondható Adderley-zenekar, melyben testvére Nat trombitált, ez alkalommal Charles Lloyd tenorszaxofonon és fuvalán játszott, Joe Zawinul zongorázott, Sam Jones bőgözött és Louis Hayes dobolt, mindössze egy hónappal a musical Broadway bemutatója után vette fel a Hegedűs a háztetőn népszerű számai közül nyolcat. Nem csupán arra a felismerésre reagált érzékenyen így módon az altszaxofonos, hogy a zsidók és a feketék hányattatásai közt számtalan hasonló motívum van, maga a Jerry Bock által komponált zene gazdagsága és a témák ereje is megihlette. A tételek nem a cselekményt követik, hanem önálló pályájuk van, melyet nem kerekít le tökéletesen a végén a négy bónusz szám. Mindenki nagy élvezettel, lendülettel és sok invencióval zenél, Adderley hangszerezései mesteriek. Rejtély, hogy miért nem játszották többet ezeket a darabokat. BB

**CREATIVE ART
GROUP
GENTLE LOVE**

CAE Vukán Records

●●●●○

A Budapest Saxophone Quartettel és Horgas Eszterrel Creative Art Group-pá teljesedett CAE Trió a szeretetről mond el egy történetet egy nyolctetes szvit formájában. Szép, melankolikus, ihletett zene, a jazz és a klasszikus zene – különösen a romantikus és a barokk – érintkezési felületein haladva. Reflektorfényben a zongora és a fuvola, ám minden előadónak jól meghatározott funkciója van. Amikor a klasszikus idióma a kiindulási pont, Berkes Balázs bőgője és Balázs Elemér dobja a szaxofonkvartetthez és a szólístákhoz igazodva hangsúlyoz, a jazz részeknél pedig természetesen ők az alap. Az egyik parttól a másikig tartó átkelés, azaz crossover, mindig zökkenőmentes, ami Vukán nagyszerű zeneszerzői vénájának és a közreműködők sokoldalúságának köszönhető. Epilógusként illeszkedik a saját nagyívű kompozícióhoz Rodrigo koncertójának vukáni átírata.

BB

**EARL BOSTIC
FLAMINGO**

Past Perfect – H&H '92

●●●●○

Minden bizonnyal vannak gyűjtők, akik számára igazi csemege az 1913–65 között élt Earl Bostic felvételeiből összeállított CD. A felvétel tizennyolc olyan örökzöld sláger-, jazz- és musical-melódiát tartalmaz, melyek a valaha népszerű amerikai altszaxofonos legemlékeztetesebb interpretációi voltak. A leginkább szvinges, boogie-s, vagy éppen cha-cha-cha zeneszámok természetesen a korszak hangszerelési divatja szerint kissé avítottak hatnak, de az szinte bármelyik számból egyértelműen kitűnik, különösképpen a 40-es évek végi Harlem Nocturne című két és negyed perces csodából, hogy a fekete szaxofonos igazi mestere volt hangszerének. Vagyis elsősorban az altszaxofon hangjához, lehetőségeihez vonzó gyűjtők vagy éppenséggel muzikusok számára lehet hiánypótló az Earl Bostic-felvételeket tartalmazó lemez.

ML

**GEORGE LEWIS
CALDONIA**

Past Perfect – H&H '92

●●●●○

A New Orleans-i jazz emblematikus figurája volt az 1900–1968 között élt George Lewis, aki akkor kezdett a hangszeren játszani, amikor kortársai már Chicagóban keresték a boldogulást. Az autodidakta klarinétos a negyvenes években az újra felfedezett és a hagyományos jazz folytatójaként ünnepeelt Bunk Johnson trombitás zenekarában találta magát. A hírnév szárnyai az ötvenes években a dixielandhullám élén őt is magasra röptették, szülőhazájában, Európában és Japánban hosszú koncertkörutakon hódította a közönséget, lemezfelvételek tucatjai örökítették meg játékát. Kifejező klarinéthangja, melodikus improvizációs készsége, szabálytalan egyénisége a New Orleans-i jazz autentikus képviselőjévé avatták. A lemezen hallható 14 szám többsége egy 1954-es koncert felvétele, egyenetlen hangminőséggel, de azzal a hangulati töblettel, amire csak olyan zenészek képesek, akik nem könyvből tanulják a muzsikát.

TG

**CARMEN MCRAE
NO MORE BLUES**

Past Perfect –
Silver Line –
H&H '92

●●●●○

Carmen McRae-t méltán emlegetik együtt a legnagyobbakkal, erre ez az egyórás koncertfelvétel a bizonyíték. 1982-ben (12 évvel halála előtt) pályája csúcán volt, Cal Tjaderrel vett fel éppen egy lemezt a Concordnak, az akkor még szinte kezdő Djavantól is másorra tűzött egy számot, de a Montreux-i koncert nagyobbik része a klasszikus örökzöld énekes repertoár, néhány különlegességgel megspékelve, mint a Take Five. McRae száraznak, füstösnek nevezhető hangján óriási érzelmi-hangulati spektrumot villant fel, és a zongorás trióval (Marshall Atwell, John Leftridge, Donald Bailey) fokozatosan tűzbe hozza a közönséget. Minden hangját, minden gesztusát tanítani lehet, mesteriskolába való feladat a lemezről néhány számot „levenni”, improvizációban kifejeződik ősejű zeneisége és hatalmas tapasztalata. A CD első (olasz) kiadása nem véletlenül viselte a Halhatatlan koncertek sorozatcímet.

ZK

**JAZZ ÉS
VILÁGZENE**

YAT-KHA /tuva.rock

**Magyarországon
forgalmazza**

Varga István
(ist.varga@axelero.hu)

**RICHARD GALLIANO SEPTET
PIAZZOLLA FOREVER**

Dreyfus — MusiCDome

Richard Galliano — harmonika, bandoneon

Jean Marc Phillips —

Varjabédian — hegedű

Lyonel Schmit — hegedű

Jean Marc Apap — brácsa

Raphael Pidoux — gordonka

Stéphane Logerot

— nagybőgő

Hervé Sellin — zongora

Astor Piazzolla kétségtelenül megteremtette a huszadik század legfülledebb zenéjét. A számtalan követő és a különböző adaptációk sora a bizonyítéka annak, hogy Piazzolla nemcsak élt, de él, sőt élni is fog. Galliano együttese — úgy látszik — ennek a ténynek szentelte létezését. Piazzolla „nuevo tangó”-

ja remek lehetőséget nyújt az interpretátoroknak a kreativitásra, Al Di Meola vagy Yo Yo Ma gyakorlatilag saját arcukra formálták a piazzolai szövetet — nem úgy mint Gallianoék. A szeptett hangszerezései, hangütései, tempói, formái Astor Piazzolla egykori felvételeivel azonosnak tűnnek, de természetesen

vannak különbségek. A tempók egy kicsit feszítettebbek, a vibrátók szélesebbek egy árnyalattal. Mintha szenvedélyességében szeretné túlszárnyalni a zenekar a mester felvételeit, és ez nem válik feltétlenül az anyag hasznára. A tökéletes akusztikus hangzás arra enged következtetni, hogy többször javított stúdiófelvételt tart kezében a hallgató, ám az első dal végén felmorajlik az elismerő taps. Lenyűgöző koncentrációval játszanak, szinte hibák nélkül, pedig annyira ügyeltek a „bio” felvétel hitelességére, hogy még a beszámolókat és hangolásokot sem vágják ki, ennek következtében a lemez végén joggal érezhetjük, hogy épp egy temperamentumos koncert fejeződött be.

Az eredeti Piazzolla-felvételek basszusgitárra vagy épp szögletes dobra komponált szólamai jelzik, hogy a nuevo tango valójában az esztrád ingoványos talaján kisarjadt csodálatos virág. Amennyire bősítő ott az esztrád hangja, annyira bájos is. Gallianoék ma már az üvegházban ápolt ezerszínű lápvirágot mutatják be nekünk. *Juhász Gábor*

KARIM ZIAD IFRIKYA

with Nguyễn Lê, Bojan Z., Linley Marthe, Jean-Philippe Rykiel a.o.

KARIM ZIAD

IFRIKYA

ACT Music — Varga

Karim Ziad — ének, dobok, gumbri, gitár, mandola;

Nguyen Le, Khliff

Miziallaoua — gitár; Menni

Mohamed — ütőhangszerek, vokál; Bojan Zulfikarpasic

— zongora; David Aubel

— fuvola; Linley Marthe,

Michel Alibo — basszus;

Alain Debiossat, Vincent

Mascard — szaxofon

A címet első ránézésre „Irkafirkának” olvastam — talán, mert a borítón egy jellegzetes arab kalligráfia látható. A fényképeken szimpatikus európai fiatalember. A kezében tartott furcsa pengetős hangszer, a gumbri vagy gembri — amit sokan a nyugati arab (maghreb) országok kultúr-szimbólumának tartanak —, máris behozza a képbe Afrikát. Ziad szülővárosában, Algírban esküvői zenekarokban játszott, ebből kifolyólag már élete korai szakaszában megismerte a *maghreb* repertoár mellett más afrikai és keleti zenék világát is. Mindössze félórás repülőútra Marseille-től — a TV és a rádió révén — könnyen magába szívhatta az európai kultúrát.

Húszéves korában Párizsba ment, ahol a pezsgő multikulturális közegben még szélesebbre nyílt előtte a korlátok nélküli zenélés lehetősége. Többek között Joe Zawinul és Cheb Mami együttesében gyűjtött tapasztalatokat. Barátjának, a Párizsban született, vietnami származású Nguyễn Lênek *Maghreb and friends* című lemezét közösen hozták létre. (Gramofon, 2003. nyár) Nguyễn Lê itt most két számban szerepel gitáron. Ziad dobokon, ütőhangszereken és pengetős hangszereken játszik meggyőző profizmussal és muzikalitással, a második számtól kezdve pedig kitűnő adottságú énekesként is elkönnyelhetjük. A főénekes

és a kórus dallamai, végig arabul felhangzó szövegei képviselik a tradíciót, a hangszerek közül pedig a pengetős *gumbri*, *mandola*, *oud* és az ütős *carcabet* és *bendir*. A hangzás egységét többségben az elektronika (basszusgitár, szintetizátor stb.) teremti meg, a népi hangszerek inkább ezek hangfüggőnye mögül csillannak ki a megfelelő időben. Kompozícióiban Ziad bámulatos arányérzékkel ötvözi a keletit a nyugatival, az akusztikust az elektromossal, a lírikus, vallásos énekbeszédet a groove-os lüktetéssel. Tapasztalata szerint nem szerencsés a maghreb zenét eredeti formájában tálalni az európai közönségnek, mert hamar megunják, ezért kezeli viszonylag szabadon a hagyományos repertoárt. A dalok hagyományos szerkezetét, rövid részek szinte végtelen ismételtetését vesszák, refrén, hangszerszóló beiktatásával tagolja. Másrészt bőséges, európai fülhöz közelebb álló hangszerezést alkalmaz: a zongora, a szintetizátor és a gitár harmóniákkal tölti meg az alapvetően „csak” dallamból és ritmusból álló keleti zenét. A szoprán- és tenorszaxofonos, valamint a zongorista improvizált szólói tökéletes jazz-gondolkodásmódról tanúskodnak, mialatt a dobfelszerelés és a basszusgitár lábdobogásra készített rockos, funkys groove-okról gondoskodik. Keleti spiritualitás nyugati intelligenciával ötvözve.

Pádör Bálint

**DAVID YENGBARJAN – FRANK LONDON
PANDOUKHT
BMC Records
●●●●○**

David Yengibarjan – akkordion
Frank London – trombita
Barcza Horváth József – nagybőgő, basszusgitár
Dés András – ütőhangszerek
Km.: Gadó Gábor – gitár

Ha módunkban állna, a szóban forgó lemezen hallható muzsikusokról külön-külön is többoldalas méltatást közölnénk; így lenne méltányos, sőt korrekt – akár recenzió helyett is. Tudniillik a jobb híján is gyakran alkalmazott „világzene” műfaji meghatározás általában szubjektív, vagy inkább ki-ki által érzelmi alapon elfogadott vagy elutasított zene: régi- vagy népzene és modern irányzatok keveredése, egzotikus, néha bizarr hangszer-összeállítások, önfeledt rögtönzések, szerencsésebb esetben pedig egy-egy nagy, beskatulyázhatatlan egyéniség jutalomjátéka. Ezúttal öt ilyen zenészegénység van együtt; így aztán abszurdum lenne bármiféle minősítés abban az értelemben, hogy jól játszzák-e a „világzenét” vagy sem. Persze, hogy jól, sőt nagyon jól játszanak – együtt és külön-külön is, és azokat a motívumokat, dallamokat,

ritmusokat, melyek a legkézenfekvőbb természetességgel jönnek a személyes lényegük által. Dávid Yengibarjannak már egyszerűen dukál a határozott névelő: ő a harmonikás trónkövetelő ma Magyarországon, ahol örmény nemzetiségű művészként több éve él (ezt a vélekedést talán Tabányi mester is osztaná). Film- és színházi zenéinek, különböző formációkkal és saját neve alatt megjelent lemezeinek egyre növekvő sikere, tekintélyes hazai és külföldi partnereinek száma hangszeres adottságai mellett figyelemreméltó szerzői vénájának is köszönhető. Karakteres zenei világa – szülőföldjének ősi kultúrája mellett – a balkáni, arab és zsidó zenei hatások, valamint a jazz, és Astor Piazzola művészete által érlelődött egyéni stílusá. Ezek a hatások erősen jelen vannak az új, Pandoukht címen megjelent lemezen is.

Azonban ezzel a produkcióval – a kiegyenlített „erőviszonyok” dacára – egy másik muzsikus is „leaderként” büszkélkedhet: Frank London. A New York-i trombitás a világhírű Klezematics egyik vezéregyénisége, aki már az idei Budapesti Tavasz Fesztiválon is Dávid partnereként szerepelt a magyar közönség előtt. A Klezematics-ról pedig tudnunk kell, hogy közel húsz éve általuk ismert meg a világ a közép-európai zsidók eklektikus műzenéjét, azaz a klezmet. A dolog egyetlen szépeghibája, hogy aki először a Klezematics zenéjét hallotta, az később esetleg csalódott lesz az eredeti klezmett illetően; ugyanis az amerikai zenekar hangszeres megoldásai a legszínvonalasabb jazz határait feszegetik. Általában, de jelen produkciót illetően is hasonló jókat sorolhatnánk a fiatal és rendkívül tehetséges Dés Andrásról, a hazai jazz élvonalát képviselő Barcza Horváth Józsefről, és a lemezen vendégművészként hallható Gadó Gáborról is. Utóbbi, Párizsban élő gitárosunk mellesleg az európai kritika és a legigényesebb jazzközönség egyöntetű hódolatát vívja ki évek óta, szintén a BMC Records gondozásában megjelent lemezeivel.

Ezek után felmerülhet-e egyáltalán bármiféle hiányérzet, vagy kifogás? Nos, miért ne. Számos példa van arra, hogy akár egy tucat nagyszerű muzsikus sem képes együtt maradandót alkotni. Dominancia, illetve a vezéregyéniség pontos koncepciójának kérdése. És mivel jelen produkcióban abból kettő(?) is van, fennáll a kockázata annak, hogy inkább gyengítik, mint erősítik egymást. Szerencsére most inkább ez utóbbi történt; még ha kissé nehezen is tudtak ellenállni a legkozmpolitikább improvizatív műfajnak, a nyilvánvalóan kinnálló jazzes frazeálás kísértésének. Viszont kevés olyan produkcióval találkoztam, melyre a „világzene” meghatározás ilyen tökéletesen passzolna; elég, ha aláhúzzuk a jelen írásban található ország- vagy városneveket.

Matisz László

**SALTACELLO
COME TOGETHER**
GOOD International – Varga
●●●○○

Kedves, kissé groteszk borítóba van burkolva a Saltacello együttes dupla CD-je. Kétszer kilenc szám kapott helyet a lemezekben – közülük kettő mind a kettőn. A második lemez koncertfelvétellel a Seoul Arts Center koncertterméből, az első lemezről három a koncert előtti próbákban készült, sajnos a hallhatóan üres koncertteremben, öt stúdió-felvétel, egyet pedig Cannes-ban rögzítettek. Ez utóbbiban és még két számban közreműködik egy tradicionális koreai gayagum kvartett. Sajnos a japán kocotiterára emlékeztető hangszerek szólamai csupán leegyszerűsített zongora- vagy hárfaimitációk. A zenekar felállása viszont megenged érdekesebb hangzásokat, ugyanis a csellista Wolfgang Schindler mellett szerencsére hallható időnként egy pseudo-gordonka is, Mini Schulz nagybőgőművész személyében. Schulz Oláh Kálmánnal készített duólemezt, ahol jó jazz-játéka mellett feltűnő az is, hogy a Bach-csellósóviteket eredeti fekvésben játssza. A szaxofonos Peter Lehelt a Hungarian Rhapsody lemezen hallhattuk Oláh Kálmán mellett. Szép hangon, jól felépített improvizációkkal járul hozzá a produkcióhoz. A darabok és a hangszerelések a csellista fivérének, a zongorista Peter Schindlernek munkái. Ez akár meg is könnyíthetné a közös munkát, de valahogy mégsem érnek össze a szálak. A csellószólok néha kissé alulintonáltak, pedig az anyag kifejezetten témaeljárásos crossover csellistára van hangolva. A kétnyelvű (angol-koreai) lemezborító szűkszavúan bánik az információkkal – bár a CD nagyméretű tokja kilóg a lemezes polcaimról. Ezek az észrevételeken túl a zenei anyag sok érdekeseget is rejt magában: szép témák, jól elrendezett szólok, kerek hangzások. Az átgondolatlanságok mögött érződik a szándék, hogy kedves produkció születessen, amit Koreában és Európában is szívesen hallgatnak. *Grillusz Sámuel*

**JEAN-LOUIS MATINIER
CONFLUENCES**
ENJA – Varga
●●●○○

A francia sztár-harmonikás Jean-Louis Matinier természetesen hazája, azon belül is Párizs színeit oldotta kompozícióiba. Könnyed, impresszionista, mégis nagy műgonddal felépített, gazdagon harmonizált, igényesen előadott etüd-csokor a végeredmény. Kitűnő hangszeres partnerei (Bobby Rangel – fuvola; Nelson Veras – akusztikus gitár; Renaud Garcia-Fons – nagybőgő) közül különösen a fuvolistának jutott domináns szerep, aki hallhatóan komoly klasszikus előképzettsége mellett a hangszer – úgymond – „nem szabályos” megszólaltatási módjait is izléseken alkalmazza.

A lemez címe többszörösen átvitt értelemben utal a keveredésekre, egyesülésekre, bár a kompozíciók ezt alig tükrözik. Ugyanis bármihez nyúlt a szerző-zenekarvezető – klasszikus szonátaformához, latin melódiákhoz, vagy Davis hallhatatlan témájához, az All Blues-hoz – mindenből szinte ugyanaz lett: hol valami kis kedves, franciás, filmszerű történet, hol egy halványan keserű, nosztalgikus hatású képeslap, hol pedig a sanzonok világát idéző programzene; az itt-ott felvillanó balkáni, vagy más etnoelemek dacára is. Viszont a hangszeres megoldások valóban tökéletesen egyesültek ezen a hangfelvételen; minden mindennel nagyon szépen szólal meg. Ez utóbbi tény Matinier legmagasabb szintű szakmai tudása – kompozíciós és arányérzéke, összhangzattani felkészültsége, rendkívül pontos játéka – mellett, a zene iránti alázatát, kifinomult ízlését és szimpatikus mértékletességét is bizonyítja. Utóbbi azért is föltétlenül említést érdemlő elem, mert kevés akkordion-játékos van tisztában azzal a nyilvánvaló ténnyel, hogy ez a hangszer nem a dráma, nem a filozófiai vagy lélektani értelemben vett mélység megjelenítésének legalkalmasabb instrumentuma. *Matisz László*

**TERNIPE
PE MANDE O CHERI (FELETTEM AZ ÉG...)**
Private Moon – MusiCDome
●●●○○

Évek óta töretlen a népszerűsége az autentikus cigányfolklórnak, szinte nincs olyan zenei fesztivál ma az országban, amelyen ne jelenne meg a műfaj valamelyik képviselője. Kevés olyan roma zenészt ismerni, akinek tehetségét meg lehetne kérdőjelezni. A Ternipe együttes tagjai (Balogh Tünde, Balogh Mária – ének; Bangó Tibor – gitár, szájbőgő; Farkas István – mandolin, gitár; Lakatos Béla – kanna, szájbőgő, fütty) szintén egytől egyig felkészült muzikusok. Legújabb lemezük szép borítója részletes, háromnyelvű (az eredeti kívül magyar és angol) dalszöveggyűjteményt tartalmaz a hallgató nagy örömeire. Keresett stúdiózenészek is közreműködnek a felvételeken, mint például Farkas Róbert harmonikán, hegedűn és brácsán, Molnár László bőgőn, Müller György ütőhangszereken és Balogh István szintén cigány ritmushangszereken. A cigányzene régi-új hangszerárának újraasszimilálása a zenébe nagyon szép, és szükséges is ahhoz, hogy a cigány zenekultúra minél teljesebb módon megtalálja önidentitását. Ezek a dolgok azonban elenyésző jelentőségűek a roma folklór alapját képező érzelmi töltés mellett. A 14 éve működő, európai sikereket is arató Ternipe zenekar hangszereléseit átgondoltak, igényesek, már-már túl tisztának is mondhatóak. A dalok zömének előadásában azonban a jól begyakorolt rutin érezhető; a temperamentumos előadásmód, a pillanat drámai megragadása – amely annyira jellemző sajátja a roma zenének – szinte teljesen hiányzik a Ternipe interpretációjából. Kicsit aggasztó, hogy az egyre nagyobb kínálattal együtt a cigányzene igazi lélekletét mintha egyre nehezebb lenne újra meg újra felidézni. Pedig a műfajban rengeteg kiaknázatlan lehetőség rejlik még, amelyeket csak most, az induló legújabb generáció kezd felfedezni és egyre bátrabban alkalmazni. *H. Magyar Kornél*

STEVE HACKETT
HUNGARIAN HORIZONS
LIVE IN BUDAPEST
 DVD + 2 CD

Steve Hackett – gitár
 John Hackett – fuvola
 Roger King – billentyűk

Camino Records – Gramy Records
 ●●●●○

A rock klasszikusainak vonzódása az európai komolyzene legnagyobbjaihoz legalább annyira korszakos jelenség, mint maga a '60-as, '70-es évek nagy generációja által képviselt elektronikus műfaj. Steve Hackett saját bevallása szerint előbb ismerte meg Bach zenéjét, mint hogy eljegyezte volna magát a rockzenével, és a Genesisben töltött évek alatt is meghatározó volt számára a bach-i szvitzene előadása Andrés Segovia klasszikus gitárjának tolmácsolásában. 1983 óta foglalkozik kamarajellegű szólózenéjével is, miközben rock-pályafutása ezzel párhuzamosan halad. A klasszikus formák világában és a rockzenében olyan hihetetlen termékeny és szűz mezőnek bizonyult, amelynek a nyomán keletkezett legendás felvételek mindenki előtt ismertek. Steve Hackett legjobb szerzeményei közül számosat a barokk és klasszikus nagymesterek ihlettek, amivel az angol gitáros – a King Crimsonnal, az Emerson Lake & Palmerrel vagy akár Jacques Loussier-vel karöltve – nagyban hozzájárult az európai komolyzene XX. századi népszerűsítéséhez.

Steve Hackettnek többszörösen is nehéz dolga van, mióta két különböző pályán tevékenykedik. Az akusztikus kamaragitározás és az elektromos torzítás világa között ugyanis – mesterfokon űzve – igencsak komoly különbségek vannak, amelyek áthidalásával szinte koncertről koncertre meg kell küzdeni. Az akusztikus és az elektromos gitár teljesen másfajta játéktechni-

kát kíván, mint ahogy a modern kompozíciók játéknál is másfajta hangszerkezelésre, intonációra van szükség, mint a klasszikusoknál. Harmonikus Hackett első akusztikus lemezéről a címadó dal (Bay of Kings) és még sok más saját szerzemény. Ám sok esetben pontosabban kellene ügyelni a zenei hangsúlyok arányára, a tempo kiegyensúlyozottságára. Hackett bontott hármashangzati ritkán egyenletek. Mindez bizonyára nem lenne ennyire feltűnő az elektromos gitár esetében.

A koncert teljes hosszában – akárcsak Hackett akusztikus repertoárjának jórészen – nagyon tudatos cél a lassú témák alkalmazása és a dinamika lehalkítása, ami csak akkor értékelhető és élvezhető igazán, ha Hackett rockműltjának kontrasztjában értelmezzük. Az idill – amelynek elérése minden bizonnyal a gitáros egyik legfontosabb célkitűzése – kétség kívül a Debussy- és Satie-darabokban élvezhető a legteljesebb formában. A botrányos és extravagáns francia impresszionista Satie darabjai és személye egyaránt divatot teremtettek, mely manapság különös reneszánszát éli. Ám Hackett nem a század eleji polgárpukkasztót, hanem a zenészt keresi Satie-ban: a hangszerelésnek itt-ott ellenpontjaival (fuvola-orgona hangzás), máshol az intimitás nagyon érzékeny rezzenéseivel teremt olykor már-már katartikus megnyugvásban kulmináló zenei élményt.

H. Magyar Kornél

BOWIE & ENO MEET GLASS
HEROES SYMPHONY. LOW SYMPHONY
 PHILIP GLASS ZENÉJE DAVID BOWIE
 ÉS BRIAN ENO TÉMÁIRA
 The American Composers Orchestra
 The Brooklyn Philharmonic Orchestra
 Vezényel: Dennis Russell Davies

Philips – Universal
 ●●●●○

David Bowie, Brian Eno hangszeres és szerzői közreműködésével a hetvenes évek végén több rendkívül innovatív hangzású lemezt készített. Ezek közé tartozott a Low és a Heroes is. A korszak elektronikus hangzásigénye a szerzők kísérletező kedve egyfajta crossovert teremtett az újra fogékony popzene és a kompozíciószene között. Glass része volt ennek a világnak, és – bár nem annyira aktívan, mint a '80-as és '90-es évekig – hatása aktívan befolyásolja ezeket a műfajokat egészen a mai napig. Egyszerű hangjaival kitöltött minimalista konstrukciói, melyek színpadi műveit jellemezték ugyanígy közelítették a közönséget. Nem véletlen, hogy tizenöt évvel később, 1992-ben, a Low-lemez három instrumentális részét felhasználva háromtételű nagyzenekari darabot komponált. Saját motívumaival írja körül és értelmezi a szerzőpáros munkáját. Négy évvel később, a Heroes-lemez anyagának alapján újabb darab írásába fogott, melyet az amerikai koreográfus, Twyla Tharp balettként szeretett volna használni. Az így elkészült mű hat rövidebb tételből áll, az előzőnél táncosabb, meg-

felelve az elvárásoknak. A zeneszerző témái néha – a másik szimfónia organikuságához képest – csak szignószerűen vannak jelen. Az eredeti motívumok használata is direktebb, ennek mellékterméke a negyedik, Sons of the Silent Age tétel kürttémájának kissé hangszereszerűtlen, prozódia követő ritmusa. A hatodik tétel Philip Glass-i anyagai az első tétellel megegyezők, így adva klasszikus formát a műnek.

A most megjelent dupla CD-n a Heroes az American Composers Orchestra, a Low pedig a Brooklyn Philharmonic Orchestra előadásában szerepel. Mindkét zenekart Dennis Russell Davies vezényli. A darabok hangszerelése jellegzetes, erőteljes és kissé „filmzenésen” tömbös – ami nem csoda, ismerte a szerző gazdag természetét a műfajban. Első hallásra felismerhető. A hangzás ahogyan a lemez egésze is, az elvárásoknak megfelelő. Talán már az elektronikus újhullám előadói is visszaülhetnek a jó kis kényelmes kottapultok mögé?

Grillusz Sámuel

Táncolnak a kazlak

Új lemezének bemutatása előtt a Djabe együttes

Országos turnén mutatja be legújabb lemezét a Djabe együttes Táncolnak a kazlak címmel, melynek budapesti állomása szeptember 20-án este 8-kor, a Petőfi Csarnokban várható.

A világzenei és jazz-elemeket egyéni módon ötvöző Djabe-zene különleges ihletforrásairól, a koncert izgalmas részleteiről beszél az együttes vezetője, Égerházi Attila.

Gramofon: A Táncolnak a kazlak nem az első festményadaptáció a zene történetében. Hogy talált rá a zenekar az ihlet forrására?

Égerházi Attila: 2001 őszén, az Update című albumunk turnéja után kezdtünk gondolkodni egy lemezen, melynek a Pictures címet akartuk adni, mert sokféle zenei hangulatot szerettünk volna lemezre venni. Az ötlet után közvetlenül, 2001. novemberben tragikus balesetben elhunyt édesapám, Égerházi Imre, Debrecenben élő festőművész, akit már jóval halála előtt is az alföldi festészet egyik legjelentősebb mesterének tartottak. Részben emiatt merült fel bennem a gondolat, hogy a számokban édesapám képei által festett hangulatokat kellene visszaadni. Viszont túl személyesnek tartottam az ötletet, és nem akartam zene-karvezetőként a többiekre „erőltetni”. De néhány hónap múlva Barabás Tamás, a zenekar művészeti vezetője felvetette nekem, mit szólnék ahhoz, hogy a Pictures darabjait Égerházi Imre festményeire írjuk. Nagyon örültem! Különböző emberek vagyunk, viszont a Djabe ügyeit illetően nagyon egyformán gondolkodunk – talán ez az oka a zenekar sikereinek, fejlődésének. Az ötlet mindenkinek tetszett, ismerték édesapámat, ő pedig sokszor festett a zenénket hallgatva. Most tehát megfordítottuk az inspiráció irányát, és mi kezdtünk el zenét alkotni a képei hatására. Igyekezünk egy-egy kiválasztott festmény hangulatát zenei motívumokban megfogni. Nekem is meglepő volt, hogy Tomi milyen érzékenységgel tudta magyaros, néhol Bartókot idéző témákkal visszaadni a „Téli Hortobágy”, vagy a „Szemrehányás” című képek hangulatát. Kihívást is jelentett számunkra az Alföld, a Hortobágy, az erdélyi vagy a kárpátaljai táj meg-

jelenítése a zenénkben, hiszen korábban afrikai, arab, indonéz és dél-amerikai hatásokat építettünk be. Nagyon sokat számít, hogy a zenekar állandó tagja Kovács Ferenc (hegedű, trombita), aki a magyar jazz-zenészek között a legautentikusabb népi hegedűs is egyben, a magyar népzene a zsigereiben van. „Paraszt barokk”, ő csak így nevezi a saját stílusát, ami igazi magyar karaktert adott, totális értelmi-érzelmi kapcsolatot teremtett olyan számoknak, mint a címadó „Táncolnak a kazlak”, vagy az említett „Szemrehányás”. Kovács Ferenc szerzőként is jegyzi az egyik kompozíciót. A „Gyimesi hegyek”

egy olyan csángó motívum alapján született, melyet még Égerházi Imre rögzített az 1973-as első gyimesközéploki csángó fesztiválon. A festmény is ebben az évben született, pont ennek a zenének a hatására. A „Hóvíharban” című számban hallható női éneket szintén '73-ban rögzítette édesapám. Azt hiszem, zene-történeti ritkaságról van szó! A hetvenes évek közepén egyébként felajánlotta a Magyar Rádióknak a felvételt, de nem tartottak rá igényt, alighanem azért, mert akkortájt Erdélynek még a nevét sem volt szabad kiejteni. A „Gyimesi hegyek”-et

ihlető felvételen egyébként egyszerre játszik a két legnagyobb primás-házaspár, a Halmágyi és a Zerkula. Égerházi Imre személyesen is hallható a „Repülés”-ben. 1988-ban elszenvedett infarktusa nyomán átélt halálközeli élményeit festménysorozatban örökölte meg. Az egyik ilyen kép a „Jégvilág”, melynek leírását hallhatjuk a festőtől a „Repülés”-ben. Ezáltal úgy érzem, édesapám tényleg része az albumnak, nemcsak vizuális megalkotója.

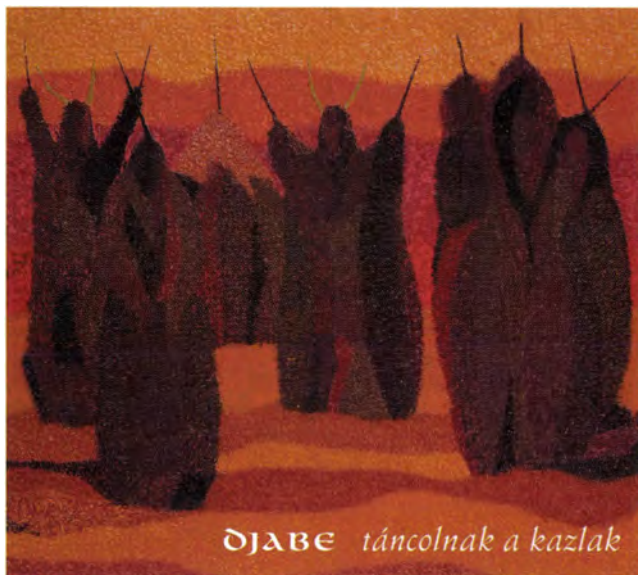
G.: A festmények válogatása során milyen szempontokra kellett figyelni?

É. A.: Tamással ketten többszáz festményt átnéztünk, és kiválasztottunk kb. 40-50 képet, melyek olyan töltést adtak, hogy egyből megmozdulhatott valami belül. Az albumnak egy jó része teljesen Tamás szerzeményeiből állt össze, óriási lelkesedéssel vetette magát a munkába. Persze most is vannak közös szerzeményeink, hiszen azért hoztam létre a zenekart, hogy a saját zenémet játsszam. Az ötleteimet azonban már néhány éve Tamás dolgozza ki, nagyon tehetséges zenész, aki a maga profizmusával és igényességével

Fotók: Grammy Records

DJABE táncolnak a kazlak

építi tovább azt a világot, ami kezdetektől jellemzi a Djabe stílusát. A zenekart ketten alapították Sipos András ütőhangszeressel, és a fejlődést a szakma és a közönség is folyamatában értékelte, hiszen a Witchi Tai To dupla CD – rajta az én szerzeményeimmel – Arany Zsiráf díjat, az Update Barabás Tamás számaival eMeRTon díjat kapott.

G.: A lemez sok magyaros motívumával némileg ellentétben áll, hogy Szalai Péter tablán közreműködik. Miért pont a mostani alkalommal hívták először az egyébként remek ütőhangszerest?

É. A.: A djabe szó szabadságot jelent, és ez a filozófiánk a zenében is. Nem kívánjuk magunkat műfaji, hangszerelési korlátok közé sorolni. Ebbe belefér, hogy a „Hajdúböszörményi utcarész”-ben tabla adja a löktetést, ugyanis jól illeszkedik a kompozícióba, és a kép által árasztott hangulatba is. Ugyanebben a számban hallható Ben Castle szoprán saxofonon, amit még senki sem kérdőjelezett meg, bár ugyanúgy mondhatnánk, mi köze ennek a hangszernek Hajdúböszörményhez. Ha fontos lenne megmagyarázni, azt mondanám, hogy a tárogatót idéztük meg vele. Annak ellenére, hogy tudatosan alkalmaztunk magyar motívumokat, az alkotás – a képek és a zene – egy új szintézisben egyesültek. Mint mindig, kerültük a sablonok alkalmazását. Gondolom, így már érthető, hogyan fér bele ebbe a képbe Steve Hackett közreműködése. Rendkívüli érzelmi és zenészi reakciót váltott ki belőle a Djabe, és épp ez a lényege. Olyan érzelmi töltést adni a zenének, amely a zenekar tagjaiból és a nézőkből katartikus élmény átélését váltja ki.

G.: A Djabe alakulása óta nagy változásokon ment keresztül. Hogyan értékeli a zenekar pályájának eddigi alakulását, és merre, milyen hangzásvilág irányában keresik a jövőjét?

É. A.: A Sipos – Égerházi duót követte a kvartett-felállás, majd 2001-től a hattagú formáció, a korábban említetteken kívül az egyik legjobb magyar dobossal, Banai Szilárdal, és zongoristával, Kovács Zoltánnal kiegészülve. A zenekar jelenleg is nagyon sok fejlődési lehetőséget rejt magában. Itthon már számos elismerést, díjat megkaptunk, de most is arra koncentrálnak, hogy minél több ember megismerjen bennünket. Egyre több külföldi meghívást és elismerést kapunk. Steve Hackett szerint büszkék lehetünk magunk-

ra, a birminghami jazzfesztivál igazgatója pedig személyesen biztosított minket arról, hogy minden követ megmozgat a zenekar érdekében – van tehát miért bízni magunkban. Itthon más a helyzet, a Sziget fesztivál szervezőiben fel sem merült, hogy minket is meghívjanak, pedig még hivatalos jelentkezési lapot is adtunk be. Persze, ha most ezt olvassák talán a jövő évi lehetőség is ugrott... Azt hiszem nem nehéz kitalálni, hogy ezután is kötetlenül, műfaji és stílusbesorolások nélkül szeretnénk zenélni. Remélem, hogy a zenekar egyéni hangzása megmarad, de fejlődik és gazdagodik is egyben. Lehet egyébként, hogy ez a műfajtalanság nehezíti meg a dolgunkat. Nem eléggé jazz-es, nem eléggé world-ös, nem eléggé new age. Lehet, hogy itthon ezért nem nagyon hívnak bennünket koncertezni, és inkább saját finanszírozású turnékon kell költenünk a pénzt a közönségre, amit szívesen teszünk, amíg bírjuk, és szerencsére ebben egyre több szponzor támogat bennünket.

G.: Az új lemez szeptemberben koncerten mutatják be. Vajon ismét látványos produkcióra, meglepetésekre lehet számítani, mint ahogy eddig is megszokta a Djabe közönsége?

É. A.: Úgy gondolom, már a tavaly megjelent koncert DVD-nkel (DJABE: Flying – Live in concert, 2002, Gramy Records) is sikerült meglepnünk a közönséget: szaklapok olyanokat írtak, hogy „a legjobb magyar zenei DVD” vagy „a koncert megtekintése után más ember lesz belőlünk”. A jól elkészített film és a zenei tartalom mellett ez elsősorban a magas színvonalú látványnak, a világításnak, és frenetikus 5.1-es surround hangzásnak köszönhető. A térhatású hang egyébként minket is lenyűgözött, úgyhogy magyar zenekarként elsőnek a koncerteken is alkalmazzuk ezt a technikát. A „Táncolnak a kazlak” turnén az új lemez minden számát eljuttatjuk. A színpad fölött, nagyméretű vetítésvászonra megjelennek a számokat ihlető festmények, sőt a képeket ihlető témák Égerházi Imre saját S8-as filmfelvételein. Láthatunk hasonló témájú más festményeket is, és interjúrészletek segítségével átfogó képet kapunk a festőről. Nagyon izgalmas a halálközeli élmények alapján festett képsorozat animációs filmváltozata is, melyet a Focus-Fox stúdió készített a „Jégvilág” című kompozíció képi anyagaként. Az audiovizuális koncert tehát azoknak is élmény lesz, akik még nem ismerik a Djabe zenéjét.

H. Magyar Kornél

Djabe – lemezbemutató turné

- Szeptember 10.** Sopron, Liszt Ferenc Konferencia- és Kulturális Központ
- Szeptember 12.** Szolnok, Városi Művelődési és Zenei Központ
- Szeptember 13.** Zalaegerszeg, Városi Hangverseny- és Kiállítóterem
- Szeptember 17.** Debrecen, Lovarda
- Szeptember 18.** Miskolc, Bartók Béla Művelődési Ház
- Szeptember 20.** Budapest, Petőfi Csarnok
- November 6.** Dunaújváros, Bartók Kamaraszínház

Látványos világítás, videokivetítés és surround hangzás élőben.

A koncertjegy árát a szervezők teljes mértékben beszámítják a helyszínen vásárolt Djabe CD-k árába.

www.djabe.hu

Helyszíni közvetítés, stúdiómunka, zenei hangjáték

Gondolatok az operafelvételek esztétikai lehetőségeiről

A hangfelvétel-technikában különleges helyet foglalnak el az operafelvételek. Ennek oka egyrészt az, hogy az opera – mint zenébe ágyazott dráma – mindenkor hordoz egy meghatározott cselekményt, s ennek valamilyen formában a hangfelvétel is meg kell jelennie, másrészt pedig – nem tekintve a kifejezetten rádióra komponált operákat – eredetileg színpadi művekről van szó, melyeknek a nézőre-hallgatóra gyakorolt helyszíni hatása sokkal összetettebb, mint például egy szimfóniáé. Ezt az operafelvételnek akusztikai eszközökkel ugyan csak közvetítenie – vagy legalább jeleznie – kell. Úgy is fogalmazhatunk, hogy e műfaj hangfelvételein a „dramaturgiának” is meg kell jelennie.

Az egyes hanghordozókon kapható teljes operák részben élő, részben stúdiófelvételek. Első hallásra talán nem is érzékeljük e kettő között a különbséget, legfeljebb a közönségzaj vagy a kísérőszöveg árulja el, ha „Live recordingot” tartunk a kezünkben, ám figyelmesebben hallgatva csakhamar feltűnnek azok az olykor csak alig érzékelhető, máskor igen markáns hangzásesztétikai jellegzetességek, melyek egyértelműen jelzik számunkra a készítés eltérő módját, körülményeit. Természetesen semmi sem indokolja, hogy azonos előadói és hangmérnöki kvalitások mellett e két rögzítési módot bármilyen szempontból is rangsoroljuk, ám célkitűzésüket és megvalósításukat illetően jelentősen eltérnek egymástól. Az alábbiakban néhány jellemző szempont alapján elsőként az operaházak élő rögzítéseit, majd a stúdiófelvételeket vesszük szemügyre, s mert mindkét eljárás számos előnnyel rendelkezik, azt is megvizsgáljuk, hogy lehetséges-e a két módszer együttes alkalmazása.

Mikrofontechnika a dalszínházban

Az élő közvetítések egy operaházi előadás maradandó emlékei. Készítésükkor egy rádió vagy hanglemezkidő stábjá kivonul a helyszínre, alapos szemlélés nyomán kiépíti a szükséges hangtechnikai rendszert, s ha valamilyen hanghordozón történő megjelentetés is várható, akkor általában több előadást is rögzít, melyekből az előadói és technikai szempontból legsikeresebb részek vágása nyomán jön létre a live recording. Szigorú értelemben tehát csak a rádiós (televíziós) élőadások a közvetítések.

Az operaházakban alkalmazható mikrofontechnika sok esetben „kényszer-mikrofonozás”, hiszen nem lenne szerencsés, ha mikrofonok zavarnák a színpadképet. A színpadon leggyakoribb az alsó rivalda vonalában elhelyezett mikrofonosor, ritkábban a színpad fe-

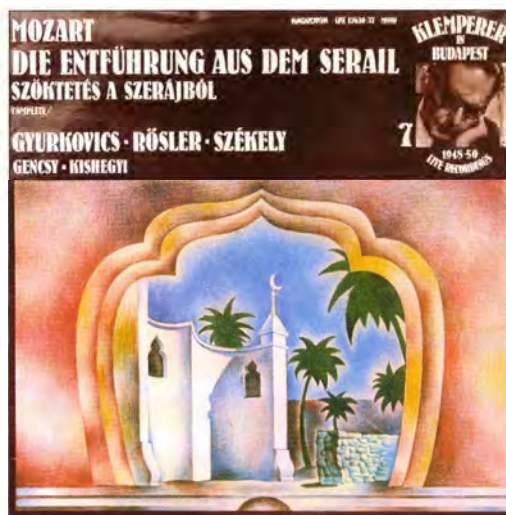
letti hidakról történő befüggesztés. Ez egyben azt is jelenti, hogy az énekesek egy-két méternél jobban sohasem közelítik meg a mikrofonokat, sőt a színpad mélységében történő játékkor inkább a szélsőségesen nagy mikrofontávolságok gyakoriak. Az énekesek hangsíkja a mozgásokból eredően a felvétel során szinte állandóan változik, ami a hangtechnikai egyensúlyt tekintve kedvezőtlennek tűnhet, ám az esztétika oldaláról nem kifogásolható, hiszen a hallgató számára ez érzékelteti a szereplők elhelyezkedését, közlekedéseit és távolodásait.

A különböző hangsíkokat már a mono-technika is továbbította, amint ez jól megfigyelhető például a Magyar Állami Operaházban készült Klemperer dirigálta közvetítéseken. Az abban az időben alkalmazott rádiós mikrofontechnika szerint a sugólyuk bal és jobb oldalán elhelyezett egy-egy mono mikrofon „vette” a színpadot (sajnos a sugót is beleértve), s e mikrofonok a színpad szélső vagy mélyeségi irányában történő elmozdulásokat érzékenyen továbbították. Később, a sztereótechnika megjelenésével a hangkép oldalirányú kiterjedést is nyert, s így korrekt mikrofonelrendezés esetén a színpad elülső síkjainak megszólalási pontjai ma már gyakorlatilag irányhelyesen közvetíthetők, csupán a színpad mélységében, a mikrofontól távolabb megszólaló énekhangok lokalizálhatósága gyengébb.

A színpadi mikrofonok a lépések zaját, ruhák suhogását, kardok csörtetését – tehát a színpadi történés valamennyi akusztikai vetületét – közvetítik. Amennyiben hangerősségük nem tolaakodóan zavaró, a közvetítés természetes akusztikus elemeiként tekintendők, hiszen többek között ettől lesz a közvetítés benyomását tekintve valóban élő. A közvetítések zenekari hangzását a sokszor eléggé szűk árkok belső akusztikai viszonyai határozzák meg, ezért a mikrofontechnika legtöbbször itt is csak megalkuvásokkal jöhet létre. Különösen nehéz az egyes hangszercsoportok „kórushatásának” megteremtése, hiszen a mikrofonok maximális magassága a zenekari árkokban is kötött.

Dinamikai segítség az énekhangnak

Az operai hangzás egyik fontos eleme az énekhang és a zenekar megfelelő dinamika-aránya, ami – főként a nézőtér egészére vonatkozóan – akusztikai okokból az élő hallgatáskor sem teljesülhet optimális mértékben. A közvetítések gondos hangmérnöki tevékenysége részben optimalizálhatja az arányokat, s mert a zenekar „hangfüggönyével” szemben a színpad helyzete hátrányosabb, a felvételen többnyire az énekhang szorul dinamikai segítségre. Ám erre is csak addig van lehetőség, amíg egy színpadi mikrofon nem érzékeli már jobban a zenekar rezéseit, mint a történetesen távolabbról – és esetleg nem is a mikrofon irányában – megszólaló énekest. A távoli énekhangon – főként vastagabb zenekari hangzásnál – már a hangmérnök sem tud segíteni, s ez olykor az „élő” lemezeken is megfigyelhető. (Wagner, a zseniális akusztikus már 1876-ban felfedezte a zenekar és a színpad akusztikai szétválasztását és ezzel a színpad/árok dinamikaará-

nyának mesterséges beállítását, amikor színházában a zenekart a színpad alá helyezte. Ő akkor még nem tudhatta, hogy egyben egy ideális hangstúdiót is épített operáinak közvetítéséhez.)

Az operaházi hangzás *teremhatására* a színház kissé fojtott, „bársonyozott” akusztikája nyomja rá bélyegét, amely a mai esztétikai elvek szerint szépek ugyan nem nevezhető, mégis már a nyitány első hangjainál (akár a helyszínen, akár a hangszóró előtt) megfogja a hallgatót. Főként a páholyos operaházak felvételei varázsolnak egy több évszázados akusztikai hagyományt a hallgató otthonába, ami olykor még a felvételen alkalmazott mesterséges zengetésen is átsüt.

Az operák élő felvételei tehát – bár hangzásuk nem a ma szokásos „levegős” hangzás, s olykor magukon viselik a mikrofontechnika megalkuvásait – rendkívül életszerűek, hiszen a színpadi dramaturgia és a rendezés akusztikai elemeit is közvetítik a hallgatóhoz. S mert többnyire alig tartalmaznak vágásokat, a drámai lendület szempontjából is egységesek. Ugyanakkor kétségtelen, hogy a kis számú vágás nem jelent erőteljes szűrőt az előadás apróbb „szeploít” illetően.

Rendezői és hangmérnöki trükkök

A teljes operákról készült stúdiófelvételek a *mikrofontechnika* oldaláról tökéletesek, hiszen szinte valamennyi énekes külön mikrofont kap, s a mikrofontávolság is (a cselekmény szerinti esetleges közelítésekől és távolodásoktól eltekintve) állandó. A stúdióban a zenekar szabadon mikrofonozható, s a minden pillanatban optimális ének/zenekar arány – a két csoport akusztikai szétválaszthatóságának határáig – ugyancsak megalkuvásmentes. A Magyar Rádióban készült – főként még mono – operafelvételeknél például a rendezői-hangmérnöki munka egyik fontos összetevője volt a zenekar és az ének dinamika-arányának szinte folyamatos követése és a drámai hatás által megkívánt változtatása. Ezzel igen hatásos „hangszóró-dinamika” jött létre, amely olykor csak áttételesen kapcsolódott a stúdióban megszólaló dinamikához. E stílus egyik szép példája az 1962-ben rögzített, Komor Vilmos által vezényelt, immár klasszikus *Bánk bán* felvétel, melynek rendezője Ruitner Sándor volt.

A stúdiófelvétel egy további előnye, hogy mivel az énekhangnak nem kell áttörnie az olykor vastagabb zenekari hangzáson, az énekes a pianissimók felé kiterjesztve nagyobb dinamikai kontrasztokat alkalmazhat. A gépi művészeteknek általánosságban is előnyük, hogy a művészt közel hozzák a hallgatóhoz, ezért dinamikai szempontból is más a színpadi és a stúdióbeli előadás. A stúdiófelvétel általános hangzása, *teremhatása* csak a felvételi helyszín megválasztásától

függ, ám az operaházihoz képest mindenkor előbb, zengőbb. A „stúdió” megjelölés egyébként ma már inkább szimbolikus, hiszen a szép hangzás érdekében akár egy templomban is készülhet operalemez.

Olykor csodálatosan szép akusztikai atmoszféra hallható az operafelvételeken, távoli hangsíkokba helyezett sejtelmes kórusokkal, messzi fanfárokkal. E sok előny mellett azonban a legtöbb stúdiófelvétel adós a mozgásokkal, a hangzást előbbé varázsoló kísérő zajokkal, s olykor azzal a drámai sodrással is, ami a közönség előtti ihletett pillanatokban talán könnyebben megvalósul. A ma már meglehetősen nagy számú vágás sem mindig tesz jót az íveknek, bár kétségtelenül garantálja a napjainkban túlzottan is elvárt előadói makulátlanság benyomását.

Mivel a stúdió-operák legnagyobb része a fent leírt „oratorikus” módon készül, ilyenkor nincs is különbség egy opera és egy oratórium hangzása között. Ha egyáltalán van bennük valami mozgásra utaló momentum, az legfeljebb annyi, hogy az énekesek megszólalási irányai felvonásonként módosulnak, hiszen eléggé furcsa lenne, ha például egy szerelmi kettős énekhangjai a bázis két szélén szólalnának meg. A szép, kiegyenlített hangzásért, a makulátlan előadásért többnyire azt a többletakusztikumot kell feláldoznunk, ami épp e műfaj lényege. Kérdés azonban, hogy lehetséges-e a közvetítés és a stúdiófelvétel előnyös tulajdonságait ötvöznünk? A válasz egyértelműen igen, csupán hallgassunk meg egy régebbi, Solti György nevével fémjelzett felvételt.

Vitathatatlan művészi értékük mellett miért annyira különlegesen e felvételek? Azért, mert ahol ez a műfaj megengedi, ott a kép nélküli színház, a hangjáték elemeit is alkalmazzzák. Ahogyan megkülönböztetjük az operaközvetítést és -felvételt, ugyanígy a hangjáték sem azonos az élő színházi közvetítéssel, hanem önálló stúdióműfaj, s mint ilyen, sajátos hangszóró-dramaturgiai törvényszerűségekkel rendelkezik. Melyek ezek közül a legfontosabbak?

- A hangjáték négy akusztikai eleme: a beszéd, a zene, a zaj és a csend
- A hallgató tudatában csak annak a személynek vagy tárgynak a „képe” jelenik meg, akinek (amelynek) jelenlétére vonatkozóan akusztikai jelzést kap
- A cselekmény helyszínét (díszletek és kép hiányában) ugyancsak akusztikai eszközökkel kell kifejezni
- A térhatású technika lehetséges irányai, mozgásai, térbeli mélységei (hangsíkjai) is a drámai kifejezés eszközei
- Mivel fantáziánkat nem köti meg kép, képzeletünk az akusztikus benyomások hatására szabadon szárnyalhat. És ez utóbbi a stúdió-operák szempontjából is nagyon lényeges szempont

Solti Carmen-felvétele: magávalragadó sodrás

A következőkben vizsgáljuk meg, hogy a felsorolt törvényszerűségek hogyan teljesülnek Solti György Carmen-felvételén (1976, Decca). A második felvonásban, Lillas Pastia kocsmájában vagyunk. A kocsmazene alatt halljuk a szórakozó társaság jellegzetes zajait: a vidám beszélgetést, kártyák pattogását, a kupák összekoccanását. A zaj díszkrét, éppen csak jelzésszerű, de kitűnően alátámasztja a situációt, s amikor Carmen belekezd énekébe, a zsongás azonnal megszűnik, és éppen e csendből érezzük, hogy most mindenki reá figyel. Ez a hirtelen csend más jelent, mintha már a kezdetektől sem lett volna tömegzaj. Az is hatásos, amikor Carment éneke végén a kocsmá népe kitűnő ovációval megtapsolja. A felvételen mesteri, ahogyan távolról megérkezik a torreadór, majd amikor Zuniga meghívja Escamillót, jól érzékelhetően háttal áll a mikrofonnak, hiszen hozzá beszél. A torreadór bevonulásakor a kórus éljenző hangjai szinte elemi erővel töltik be képzeletünk színpadát. Magávalragadó a felvétel sodrása.

Egy másik szép példa a hangjáték és az operafelvétel kapcsolatára az a Traviata, amelyet ugyancsak a Decca gondozásában Lorin Maazel rögzített, 1969-ben. Az első béli zene kezdetekor itt is halk tömegzaj jelzi a társaság jelenlétét. Amikor a bordal után átvonulnak a bálterembe, szinte tapintható az itt maradt Violetta és Alfrédot körülvevő csend. Kettősük kezdetén még a bázis két szélén szólalnak meg, de ahogyan Alfréd lassan átmegy Violetta mellé, a mozgás kitűnően érzékelteti a nő iránti gyengéd vonzalmát. Meggyőző a távoli színpadi zene hangzása is, melynek rövidke csöndjében egy leejtett kristálypohár csörrenése jelzi a béli hangulat hőfokát. A jelenet végén távozó vendégek pedig – az átgondolt dinamika és sztereó-felépítés révén – hatásosan töltik be, majd hagyják el a virtuális színpadot.

Hangtechnikai naturalizmus?

Az ilyen művesen kimunkált operafelvételek hangjátékszerű megvalósítása korántsem problémamentes. A zajok bármennyire is hatásosak lehetnek, mégsem zavarhatják a zenét: hangfelvételen nem alkalmazható az operafilmes megoldás, amely a zajokkal olykor teljesen háttérbe szorítja a zenekart. Másrészt a helyszín akusztikai jelzése a szép zenei hangzás érdekében szinte kizárt. Így nem lehetséges a zárt tér és szabadter közötti akusztikai eltérések jelzése sem, arról nem is szólva, hogy ha a helyszín akusztikáját jelezni kívánnánk, akkor például a Rajna hablányait milyen akusztikába helyeznénk? Vagyis többnyire csak a hangkép szélességében és mélységében történő mozgások, a

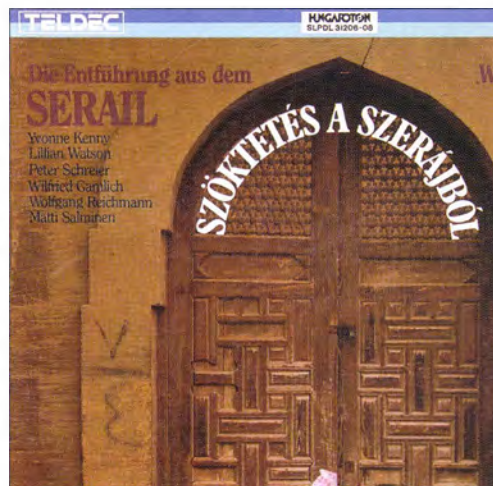
hangsík megválasztása, a zajok alkalmazása és a körültekintő dinamikai építkezés utal a hangjátékra, ám ezek átgondolt és művészi alkalmazás esetén bőségesen elegendők ahhoz, hogy az operafelvételek esztétikus hangzásuk mellett az élő színpadi előadás egyes elemeit is magukon viseljék. Sőt, többnyire talán már nem is az a cél, hogy a színpadi látványt pótoljuk, hanem hogy az elektroakusztika eszközeivel a hallgatót egy másfajta élményben részesítsük, amely mégis ezer szálon kötődik a mű mondandójához, a jelenetek hangulatához és mindenképp magához a zenei előadáshoz. Az olykor felbukkanó kételyek pedig, amelyek a műfaj e megoldások hallatán a hangtechnikai naturalizmustól féltik, teljesen alaptalanok.

Ha az opera *próza betéteket* is tartalmaz, akkor meg kell alkudnunk a zenei stúdiók levegősebb próza-hangzásával. A mono időkben a Magyar Rádióban még sok ilyen felvétel készült úgy, hogy a muzsikát zenei, a szöveget sokkal csilapítottabb, szárazabb hangzású próza stúdiókban rögzítették. A térhatású technika erőteljesebb hangtér-leképezése ezt a módszert már nem engedi meg, hiszen a zene-próza csatlakozási pontjain elkerülhetetlen lenne az akusztika hangulatváltása, ezért ma már mindenütt a prózát is a zenei felvétel helyszínén veszik fel. Így például egyáltalán nem zavaró, amikor Belmonte és Ozmin kerti párbeszéde szép „teresen” szólal meg, mint Harnoncourt híres Szöktetés-felvételén (1985, Teldec), s így készült a már említett Carmen-felvétel prózája is.

Az elmondottakból úgy tűnhet, mintha csak a régebbi felvételek vették volna ennyire komolyan a „hangszóró-dramaturgiát”, ám erről szó sincs. Kétségtelen hogy a hatvanas-hetvenes évek kimunkált stúdiófelvételei a szakma csúcspontjait jelentik, ám a többi között a Pappano által vezényelt Tosca (2001, EMI) gyönyörű távoli kórusát vagy a Chailly dirigálta Bohémélet (1999, Decca) második felvonásának csodálatos „hangtér-mozgalmasságát” hallgatva meggyőződhetünk arról, hogy e műfaj jegyében ma is számos remekmű születik a stúdiókban. Említést érdemel az A sevillai borbély is, amelyet a Naxos – számos magyar közreműködéssel – 1992-ben készített, s amelyen a rendező egy ajtó halk, óvatos nyikorgásával vagy éppen hangos becsapásával is érzékelteti a mindenkori situációt.

A példákat tovább sorolhatnánk, ám ezzel együtt hangsúlyozandó: bármennyire is szípkázó a hangtechnika, mégis mindenkor a művészek zenei teljesítménye az elsődleges. A drámát a zene és az előadás hordozza, s ezt az átgondolt zenei rendezői és hangmérnöki alkotó fantázia csupán megerősíti, áttranszponálja a hangszórók közegébe. Az is igaz viszont, hogy ez utóbbi tevékenység nélkül az operafelvételek sokkal szegényesebbek lennének.

Ujházy László

CD, DVD, játéklemezek javítása – lemezeink végzetes sérülése elleni védelem

A digitális korongok karcolódása, sérülése nem jelenti azt, hogy a lemezt el kell dobni csak azért, mert a lejátszó a felületi sérülés miatt nem tudja olvasni. A lemezek már javíthatók!

A lemezeket sokféleképpen megpróbálják javítani, de nem mindig eredményesen.

Először ismerkedjünk meg a felület felépítésével. Ezek a lemezek több rétegből állnak, amelyek alulról (ahonnan a lézer olvas) felfelé (feliratozott oldal) haladva a következők:

– maga a lemez egy viszonylag vastag műanyag, amelynek a felső felületébe préselik az információt

– közvetlenül az információ fölé kerül a visszaverő réteg, amely az információt hordozó síkkal együtt a teljes vastagságnak csak 1 százalékát adja

– a visszaverő réteget egy nagyon vékony lakkréteg védi az oxidációtól, majd erre kerül a felirat, illetve kép.

A felépítésből látható, hogy ha egy lemez az alsó oldalán megsérül, megkarcolódik, akkor azért nem tudja a lejátszó olvasni az információt, mert a lézersugarat a karcok eltérítik, az nem verődik vissza a megfelelő helyre. Mit lehet tenni? Ezt a felületet speciálisan erre a célra kifejlesztett géppel fel lehet polírozni, a felületet optikailag tisztává lehet tenni, azért, hogy a lézersugár ismét a megfelelő szögben verődjön vissza. Egészen durva karcok (akár még kés okozta vágások) is javíthatók. A javítás során több körülményre is figyelemmel kell lenni (hőmérséklet, egységesség stb.), amelyek elmulasztása akár végleges sérüléseket okozhat a lemezen. Egy lemez finom karcok esetén akár ötvöszerez, durva karcok esetén kb. négyszer-öttször javítható.

Ha átgondoljuk a lemezek felépítését, akkor láthatjuk, hogy a *felső réteg sérülése veszélyes az adat szempontjából*, hiszen a felirat alatt nagyon közel helyezkedik el az

információ, és ha ez karcolódik meg olyan mélyen, hogy már a visszaverő réteg és az adat sérül, javítani nem lehet.

A CD javítás fent leírt technológiájának kidolgozásával egyidőben kifejlesztettek egy *speciális fóliát* is, amelyet a lemez felirati oldalára ragasztva megakadályozhatjuk lemezeink végleges sérülését, hiszen a másik oldal javítható. A tapasztalatok alapján a sérült lemezek kb. 90 százaléka javítható.

Ha van egy sérült lemeze, hozza el vagy küldje el a Digitalizáló Stúdióba. Mi megjavítjuk és Ön is láthatja, hallhatja az eredményt. Stúdióink postacíme: 2100 Gödöllő, Pf. 232. A gödöllői Könyvtár belső udvarában dolgozunk. Stúdióinkról további információt a www.digitalizalo.hu címen talál.

Fábián Éva

(x)

CD, DVD, JÁTÉKLEMEZEK

**Karcos, felülethibás,
lejátszhatatlan lemezeit
használhatóvá tesszük!**

A javítás megvárható, vagy
a lemezeket postán is elküldheti!

Digitalizáló Stúdió

Gödöllői Könyvtár belső udvarában

2100 Gödöllő, Pf. 232

Tel: 28/513-696

Email: digitalizalo@vnet.hu WWW: digitalizalo.hu

Egyéb szolgáltatások:

**Hang, videó és kép
digitalizálás**

A 32. Debreceni Jazznapok részletes programja

A fesztivál fő helyszínein megvásárolhatják és elő is fizethetik a Gramofont.

Szeptember 26.

17.00 Jazzpression, Babos Project Romani

19.00 St. Louis Blues-est

24.00 Blues-session

Szeptember 27.

15.00 Ex+Az

17.00 Pege kvartett, Nigun

19.30 Lakatos „Pecek” Krisztián, Next Generation, Horváth „Pluto” József, Jacky

Terrasson trió, Andrew Hill szextett

24.00 Jam session

Szeptember 28.

11.00 Debreceni Dixieland Jazz Band

18.00 Tűzkő Csaba szextett, Mezei Szilárd kvartett, Szabados György + MAKUZ

TOVÁBBI TERJESZTÉSI PONTOK

A Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat a Debreceni Jazzfesztivál mellett az őszi hónapokban biztosan megtalálható az alábbi helyeken.

BUDAPEST

Budapest Music Center – Bp., IX. Lónyay utca 41., telefon: (06-1) 216-7894

CD Bár – Bp., VIII. Krúdy Gyula utca 6., telefon: (06-1) 388-4281

CD Bár Buda – Bp., II. Kacska utca 22., telefon: 06-20-911-6486

CD Centrum – Bp., XII. Magyar jakobinusok tere 4., telefon: (06-1) 355-3808

Concerto Hanglemezbolt – Bp., VII. Dob utca 33., telefon: (06-1) 268-9631

Fonó Budai Zeneház – Bp., XI. Sztregova utca 3., telefon: (06-1) 203-1751

Írók Boltja – Bp., VI. Andrássy út 45., telefon: (06-1) 322-1645

Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp., V. Múzeum krt. 21., telefon: (06-1) 317-3347

Matáv Szimfonikus Zenekar Jegyiroda – Bp., VI. Nagymező utca 19., telefon: (06-1) 302-3841

MCD Könyv- és Zeneáruház – Bp., V. Deák Ferenc utca 19.

Óbudai Társaskör – Bp., III. Kiskorona utca 7., telefon: (06-1) 250-0288

Odeon Videotéka – Bp., XIII. Hollán Ernő utca 7., telefon: (06-1) 349-2776

Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp., V. Szervita tér 5., telefon: (06-1) 318-3312

Zeneakadémia aula (koncertek napján) – Bp., VI. Liszt Ferenc tér 8., telefon: (06-1) 342-0179

VIDÉK

Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 9., telefon: 06-42-313-302

Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8., telefon: 06-72-310-427

Gramofon Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz utca, telefon: 06-22-314-444

Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3., telefon: 06-74-413-860

Record Zenebolt – 3100 Eger, Dózsa György tér 2., telefon: 06-36-517-756

Roger's – 4024 Debrecen, Batthyányi utca 22., telefon: 06-52-454-768

Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György utca 14., telefon: 06-99-340-134

Victor Audio Hanglemez szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty utca 6., telefon: 06-76-417-672

Violin Video és Zene Shop – 8800 Nagykanizsa, Zrínyi Miklós utca 15., telefon: 06-93-313-376

A Gramofon kiemelt támogatói

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

Alapította:

Iványi Margó, Bősze Ádám
és Retkes Attila, 1996-ban

Igazgató-főszerkesztő:

Retkes Attila

Rovatszerkesztők:

Albert Mária (zenés színház)

H. Magyar Kornél (világzene)

Retkes Attila (klasszikus)

Zipernovszky Kornél (jazz)

Címlapfotó:

Felvégi Andrea

A szerkesztőség címe:

1037 Budapest,

Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2872

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

A Gramofon honlapja:

<http://www.gramofon.hu>

Kiadja a Klasszikus és Jazz Lap-,
Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Nyomdai előkészítés:

Publicitas Art-Media Kft.

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Print Kft.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó
címén, telefonon, faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára

3000 forint.

www.gramofon.hu

A Klasszikus
és Jazz Online
hetente friss hírekkel
jelentkezik